

PROGRAMUL OPERAȚIONAL REGIONAL 2021-2027

REGIUNEA CENTRU – ROMÂNIA

Versiunea 1 – mai 2020

Template for programmes supported from the ERDF (Investment for Jobs and growth goal), ESF+, the JTF, the Cohesion Fund and the EMFF – Article 16(3)

CCI	
Title in EN	[255 characters*]
Title in national language(s)	[255] Programul Operațional Regional – Regiunea Centru
Version	1.0
First year	[4]2021
Last year	[4]2027
Eligible from	
Eligible until	
Commission decision number	
Commission decision date	
Member State amending decision number	
Member State amending decision entry into force date	
Non substantial transfer (art. 19.5)	Yes/No
NUTS regions covered by the programme (not applicable to the EMFF)	Regiunea Centru - România
Fund concerned	☒ ERDF
	☐ Cohesion Fund
	☐ ESF+
	☐ JTF
	☐ EMFF

* Numbers in square brackets refer to number of characters.”

1. Programme strategy: main development challenges and policy responses

Reference: Article 17(3)(a)(i)-(vii) and 17(3)(b) CPR

<p><i>Text field [30 000]</i></p> <p>Programul Operațional Regional al Regiunii Centru își propune continuarea viziunii strategice privind dezvoltarea regiunii, completând direcțiile, acțiunile și prioritățile din Planul de Dezvoltare Regională 2014-2020 și implementate prin POR și alte programe naționale.</p> <p>Viziunea strategică a POR Regiunea Centru 2021-2027, în concordanță cu viziunea strategică din PDR Centru 2021/2027 este ca Regiunea Centru să devină o regiune mai curată, atractivă pentru locuitorii săi și turiști, cu o economie competitivă bazată pe cunoaștere și inovare în care grija pentru mediu și utilizarea rațională și durabilă a resurselor să fie scopul fiecărui cetățean.</p> <p>În concordanță cu viziunea de dezvoltare a Regiunii Centru, strategia programului se va axa asupra următoarelor obiective specifice:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dezvoltarea unei economii regionale competitive, bazată pe cunoaștere și inovare, cu accent asupra sectoarele de specializare inteligentă identificate la nivel regional, prin:

- Susținerea dezvoltării structurilor de CDI în folosul întreprinderilor, a colaborării dintre entitățile de cercetare și întreprinderi în vederea implementării rezultatelor cercetării, participarea la rețele europene de CDI și crearea de sinergii cu alte programe, inițiative și rețele partenieriale în sectoarele de specializare inteligentă
 - Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor din sectoarele de specializare inteligentă regionale
 - Sprijinirea digitalizării întreprinderilor
 - Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă
2. Accelerarea procesului de digitalizare a sectorului public în special prin implementarea măsurilor de smart city, dar și de digitalizare a serviciilor publice de la nivel local
 3. Creșterea calității mediului înconjurător din localitățile Regiunii Centru prin promovarea eficienței energetice, refacerea zonelor urbane și a terenurilor degradate și creșterea suprafeței spațiilor verzi în centrele urbane, promovarea unei mobilități urbane durabile
 4. Creșterea mobilității regionale prin sprijinirea dezvoltării și modernizării drumurilor județene și locale care să asigure conectivitatea la rețele majore de transport
 5. Îmbunătățirea accesului la educație, formare profesională și învățământ terțiar și a relevanței competențelor și calificărilor dobândite pentru piața muncii prin dezvoltarea infrastructurii educaționale de bază, a celei din învățământul profesional și tehnic și de la nivelul universităților
 6. Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism din zonele cu potențial turistic ridicat
 7. Susținerea dezvoltării urbane integrate la nivelul municipiilor și orașelor din Regiunea Centru

Priorități de finanțare

Plecând de la cele 7 obiective specifice, prin intermediul POR 2021-2027 de la nivelul Regiunii Centru se dorește implementarea următoarelor priorități de dezvoltare:

1. O REGIUNE COMPETITIVĂ PRIN INOVARE, DIGITALIZARE ȘI ÎNTEPRINDERI DINAMICE
2. O REGIUNE CU ORAȘE SMART ȘI SERVICII PUBLICE DIGITALIZATE
3. O REGIUNE CU COMUNITĂȚI PRIETENOASE CU MEDIUL
 - 3.1 Renovarea fondului construit regional (clădiri rezidențiale și nerezidențiale, publice și private) în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin
 - 3.2 Sisteme de distribuție inteligentă a energiei electrice la tensiuni joase și medii (inclusiv rețele inteligente și sisteme TIC) și stocarea
 - 3.3 Regenerare urbană sustenabilă
 - 3.4 MOBILITATE URBANĂ DURABILĂ
4. O REGIUNE ACCESIBILĂ
5. O REGIUNE EDUCATĂ
 - 5.1 Creșterea gradului de participare la nivelul educației timpurii și învățământului obligatoriu (învățământ antepreșcolar, preșcolar, primar, gimnazial, liceal)
 - 5.2 Creșterea gradului de participare la învățământul profesional și tehnic
 - 5.3 Creșterea relevanței învățământului terțiar
6. O REGIUNE ATRACTIVĂ
 - 6.1 Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism și culturale din zonele cu potențial turistic ridicat
 - 6.2 Dezvoltarea mediului urban prin implementarea de investiții rezultate din Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbana

1. Dezvoltarea unei economii regionale competitive bazată pe cunoaștere și inovare în relație cu sectoarele de specializare inteligentă identificate la nivel regional

Economia Regiunii Centru are o bază industrială semnificativă, mai ales dacă luăm în considerare indicatorul privind Specializarea angajaților utilizat de Eurostat, conform căruia cel mai mare procent – 16,4% - este pe sectorul Industrial¹, fiind întrecută doar de regiunea Vest, cu 26,4%.

De asemenea, ultima ediție (2019) a Regional Innovation Scoreboard plasează Regiunea Centru în treimea inferioară a performerilor puternici pentru indicatorul Angajați în domenii de producție mediu sau înalt tehnologizate, care este un indicator al unei economii de producție care este bazată pe inovare continuă prin activitate creativă și inventivă. Pe acest indicator, regiunea Centru se plasează la 126% față de media națională și la 92% față de media europeană. De asemenea, procentul de resurse umane în Știință și Tehnologie din total

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?mids=BKGCNT,C06M03,CNTOVL,CCNCIT&o=1,1,0.7,1&ch=C14,ECF,C06,C02,C07,C09,CCN¢er=46.68521,28.21103,4&lcis=C06M03&>

populație activă este la nivelul de 29,1% (Eurostat)². Regiunea Centru s-a plasat pe locul 2 la nivel național, în anul 2019, după numărul de start-up-uri inovative. Conform Raportului CE privind Semestrul European³, Sectoarele de ICT și Automotive (reprezentate în RIS 3 Centru – n.n.) prezintă semne de potențial de inovare. Amândouă sunt orientate spre export și bine integrate în lanțurile globale de valoare, fiind astfel expuse unui mediu competitiv și cu standarde tehnologice înalte.

Plasarea favorabilă în clasamentele europene în ce privește indicatorul **Angajați în domenii de producție mediu sau înalt tehnologizate, dincolo de performanțele regionale pe care le exprimă, ridică însă o serie de probleme**. Tradus în realități economice, indicatorul confirmă baza industrială solidă a Regiunii, cu un sector manufacturier mediu tehnologizat și cu elemente încurajatoare de înaltă tehnologie, arată faptul că există o tendință puternică de scădere a sectoarelor manufacturiere care se bazează pe utilizarea intensivă a muncii în detrimentul tehnologiei iar nivelul de sofisticare tehnologică a proceselor de producție este în creștere, împreună cu nivelul de sofisticare tehnologică a produselor (posibil, ca urmare a avansului tehnologic).

Cu toate acestea, realitățile economice exprimate de acest indicator nu par să își îndeplinească rolul de facilitator și difuzor de inovare, dacă este să luăm în considerare faptul că IMM regionale nu inovează intern, inovarea de produs/ proces/ organizațională și de marketing este mult rămasă în urmă, inclusiv față de nivelul național, **cheltuielile de CDI ale sectorului de business abia se apropie de 50% din media UE, cheltuielile de inovare fără CDI sunt la 20% din media UE**.

Practic, efectul stimulat nu se manifestă deoarece nu are loc efectul de difuzare de inovare la intensitatea normală. Companiile multinaționale nu difuzează inovare pe lanțurile valorice locale deoarece, pentru ele, generarea de cunoaștere nu se realizează local. Chiar dacă are o contribuție semnificativă la dezvoltarea economică a Regiunii, acest model de business își va manifesta limitele destul de curând, însă deocamdată se mențin premisele de valorificare a acestui activ regional și de catalizare a procesului de difuzare a inovării.

Ca atare, **Regiunea Centru rămâne un inovator modest** (calificativ Modest -) iar performanțele regionale în inovare au scăzut de-a lungul timpului (scădere cu 10,8% față de 2011), ceea ce ne indică faptul că **potențialul inovativ al industriei este sub-utilizat** (conform Regional Innovation Scoreboard⁴).

Potențialul de CDI al regiunii, dat de profilul industrial accentuat, este menținut în minoritate. Marea majoritate a infrastructurilor publice de CDI sunt concentrate în regiunea București Ilfov, ca o consecință a centralizării administrative, la care se mai adaugă zone de concentrare mai scăzută în Cluj Napoca, Iași, Constanța, Timișoara, aceeași cauză generând o cvasi – concentrare a centrelor de cercetare private în aceleași zone, precum și o migrație a talentelor și a start-up-urilor (vezi studiul Băncii Mondiale pe migrația interregională⁵).

În materie de cheltuieli de CDI ale sectorului de business Regiunea Centru depășește marginal media națională și se apropie de 50% din media UE, fiind depășită de Regiunile București Ilfov, Vest și Sud Muntenia. Această situație arată faptul că există o apetență spre cercetare – dezvoltare la nivel de companii, apetență care, dacă ar fi susținută de sectorul public atât prin cercetare congruentă sau complementară, cât și prin subvenții, poate să devină o bază de creștere cu impact semnificativ în viitor. Tot la nivel de business, rata cheltuielilor de inovare fără ale IMM plasează Regiunea Centru la aproximativ 2/3 din nivelul național și puțin peste 1/5 din nivelul European. Inovarea de produs / proces se apropie, în Regiunea Centru, de nivelul de 80% față de media națională, dar rămâne sub pragul de 10% din media europeană, identic cu plasarea în materie de inovare de marketing / organizațională, indicator la care IMM din Regiunea Centru se mențin la 60% din media națională. În materie de inovare internă a IMM Regiunea Centru se plasează la aproximativ 80% din media națională, în timp ce se menține sub pragul de 10% din media europeană, iar numărul de IMM care colaborează pentru activități de inovare plasează regiunea Centru la peste 20% din media națională însă aproape de 0 în comparație cu media Europeană. De altfel, și în ce privește colaborarea public – privată în publicarea de rezultate ale cercetării, conform hărții Regional Innovation Scoreboard 2019, Regiunea Centru este plasată, alături de Regiunea Nord Vest, în treimea de mijloc a categoriei de performerii modești (la acest indicator doar Regiunea BI este plasată mai bine, în categoria Moderat). **Regiunea Centru se plasează, cu scorul pe indicator, la 86% din media națională dar la 26% din media UE**.

În ce privește cooperarea internațională pornim de la premisa că integrarea ecosistemului de inovare regional în Spațiul de cercetare și inovare european este deficitară, în special la nivelul IMM dar nu numai. Ca atare, doar 48 de entități din Regiunea Centru se regăsesc în consorții care au câștigat proiecte în cadrul Horizon 2020 (date la Martie 2020), cu un buget total alocat participanților din regiune de 12.631.730,34 euro, ceea ce, raportat la numărul de locuitori, se traduce în approx. 5,42 Euro/locuitor. Parte a acestor entități, doar 12 IMM din Regiunea Centru se regăsesc în consorții care au câștigat proiecte în programul Horizon 2020, valoarea finanțărilor atrase fiind de 3.393.104 euro. Regiunea Centru performează modest, conform Regional Innovation Scoreboard, la capitolele Numărul de publicații științifice care au cel puțin un co-autor din afara granițelor (treimea media a

² <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?mids=BKGCNT,C08M03,CNT0VL,CCNCIT&o=1,1,0.7,1&ch=C14,C06,C02,C07,SCT,C08,CCN¢er=46.68521,28.21103,4&lciis=C08M03&nutsId=RO12&>

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-romania_en.pdf

⁴ https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/regional_en

⁵ <http://documents.worldbank.org/curated/en/448771499322731333/pdf/116400-ROMANIAN-REVISED-PUBLIC-Magnet-Cities-Migration-and-Commuting-in-Romania-RO.pdf>

categoriei de performerii modești, la 80% din media națională și aproximativ 38% din media europeană), IMM inovative care colaborează (puțin peste 20% din media națională și este aproape nul în relație cu media europeană) Numărul de aplicații de patente la EPO raportat la PIB (96% din media națională, în timp ce față de media europeană este la 15%), Numărul de aplicații pentru înregistrarea de mărci comerciale la EUIPO raportat la PIB (87% din media națională și 31% din media UE), Numărul de aplicații pentru protejarea design-ului la EUIPO raportat la PIB (la 105% din media națională și la 61% din media UE). În ce privește poziționarea în lanțurile de valoare europene și internaționale, KET Observatory identifică pe lanțul valoric al unuia din cele 7 tehnologii mai avansate – Sisteme de producție Cyber – fizice – un IMM din regiune – Ropardo SRL, fiind singura analiză în care un IMM din Regiune este prezent.

Pentru regiunea Centru, așa cum precizează și RIS3, **IMM-urile au fost motorul dezvoltării economice regionale**. Mai mult, la finele anului 2017, în Regiunea Centru existau 64343 întreprinderi active, 88,2% dintre acestea încadrându-se în clasa microîntreprinderilor (0-9 salariați), 9,7% în clasa întreprinderilor mici (10-49 salariați), 1,8% în cea a întreprinderilor mijlocii (50-249 salariați) și doar 235 firme (0,36% din total) se situau în categoria întreprinderilor mari. Interesant este faptul că numărul de întreprinderi din 2017 îl depășește marginal pe cel din 2007 (64292), creșterea fiind doar la nivel de microîntreprinderi, toate celelalte categorii fiind în deficit, chiar dacă în ultimii ani se înregistrează o tendință de creștere. Cea mai mare scădere este la categoria 50-249 de salariați (1137 de firme în 2017 față de 1368 în 2007). Una din nevoile majore ale IMM-urilor din regiune este creșterea gradului de modernizare și extinderea inovării. Deși există un interes real din partea întreprinderilor mici și mijlocii pentru inovarea și modernizarea proceselor de producție, precum și a produselor și serviciilor oferite, capacitățile financiare și organizatorice ale acestor companii nu sunt suficiente pentru a le asigura un accesul dorit la cele mai performante tehnologii.

Cu toate că **tehnologiile digitale** se situează pe prima linie a dezvoltării, din bazele de date Eurostat aflăm că 42% din firmele din România au website (cel mai mic procent din UE), față de media UE care este de 77% și că 33% dintre angajații firmelor din România folosesc computerul, ceea ce ne plasează pe penultimul loc în UE. Multe alte cifre extrase din statisticile europene ne arată că poziția firmelor din România la acest capitol este printre cele mai joase. Pentru firmele chestionate din Regiunea Centru, răspunsurile la întrebarea privind importanța acordată digitalizării reflectă întrucâtva starea de fapt privind poziția pe care o are România între celelalte țări europene la acest capitol. Asta deoarece ne-am așteptat ca cel puțin declarativ să fie recunoscut rolul major al tehnologiilor informatice în dezvoltarea firmelor, indiferent de domeniul de activitate. Aici se include nu doar utilizarea computerelor, ci și o serie de alte servicii pe care firmele le pot accesa prin tehnologiile informaticii și comunicării (cum ar fi comerțul electronic, serviciile cloud, facturarea electronică, accesul de tip broad band etc.). Doar 64% din firme spun că digitalizarea este foarte importantă și 27,9% spun că este importantă. O singură firmă declară neimportantă digitalizarea (microîntreprindere) și 3 firme spun că digitalizarea este puțin importantă (Studiu ADR Centru 2018). Se mai observă că pe măsură ce crește mărimea firmei, crește ponderea celor care acordă importanță sporită digitalizării, în sensul că 9 din cele 10 întreprinderi mari declară că digitalizarea este foarte importantă și una declară că este importantă, în vreme ce microîntreprinderile își distribuie răspunsurile pe toate variantele de răspuns, de la deloc importantă, la foarte importantă.

Regiunea Centru are nevoie să investească structurarea ecosistemului regional de Cercetare / Dezvoltare / Inovare și Transfer Tehnologic, atât pentru a susține inițiativele deja apărute în regiune cât și pentru a alimenta noi inițiative și a se asigura că difuzarea cunoștințelor și accesul la aceste cunoștințe este cât mai larg. De asemenea, intervențiile sunt puse în relație cu Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru și țin cont de nevoia de modernizare industrială, inclusiv prin digitalizare atât la nivel economic cât și la nivel societal.

Intervențiile avute în vedere cuprind elemente de complementaritate cu alte forme de sprijin, în special cu în ceea ce privește utilizarea instrumentelor financiare, care ar putea fi corelată cu sprijinul acordat start-up-urilor prin intermediul incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri care vor fi susținute prin POR. De asemenea, este luată în considerare alinierea unor intervenții cu resursele accesibile prin intermediul KICs ale EIT, scopul fiind și acela de a facilita integrarea entităților regionale în aceste comunități de cunoaștere. Un alt tip de sinergie avut în vedere este susținerea integrării în lanțurile de valoare strategice europene structurate și promovate la nivel european în baza mecanismului Integrated Project for Common European Interest⁶, readus în actualitate de Grupul de lucru Strategic Forum for Important Projects of Common European Interest, în 2019, prin intermediul unui raport privind Întărirea Lanțurilor de Valoare Strategice pentru o Industrie Europeană Pregătită pentru Viitor⁷. Complementaritatea cu alte forme de sprijin se continuă și cu susținerea participării entităților regionale în proiecte de tip Horizon Europe, Interreg. Programul va asigura și convergența cu inițiativa CE de susținere a European Digital Innovation Hub și, prin aceasta, accesul la sprijin pentru digitalizare prin intermediul rețelei europene a DIH. De altfel, este prevăzută prin Program complementarea măsurilor de tip hard cu măsuri de tip soft, care să contribuie la structurarea unei piețe regionale de inovare și facilitarea accesului inovatorilor la această piață (prin platformele de inovare deschise care urmează să fie structurate), prin participarea și facilitarea participării la

⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.188.01.0004.01.ENG

⁷ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/37824>

comunitățile de cunoaștere, practici și interese structurate pe platforma RIS a JRC precum și prin facilitarea achiziției de competențe interne de către entitățile regionale.

Trebuie să mai remarcăm faptul că, în conformitate cu o cercetare⁸ desfășurată de ADR Centru, unul din driver-urile majore de inovare pentru IMM este reprezentat de achiziția de noi tehnologii. Astfel, susținerea modernizării proceselor de producție și prestări servicii, în special prin accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare, nu va contribui doar la creșterea de competitivitate a IMM ci și la creșterea inovării, la fel ca și digitalizarea. În această privință, întârzierile în adoptarea tehnologiilor digitale, mai ales la nivelul IMM, sunt evidente în România în toate regiunile. Rapoartele DESI⁹ evidențiază rămănerile în urmă și justifică intervenția publică, intervenție care nu numai va instrumentaliza accelerarea preluării de către IMM a noilor tehnologii, dar va contribui și la structurarea unei piețe regionale / naționale pentru industria de IT, un pas necesar pentru avansarea în lanțurile valorice europene și globale.

Conform Documentului de lucru al Comisiei Europene (SWD (2020) 522 final)¹⁰ care însoțește Raportul privind semestrul european din februarie 2020, alte aspecte cheie structurale care indică provocări speciale pentru economia României sunt disparitățile regionale printre cele mai mari din UE și performanța slabă în materie de cercetare și inovare împiedică tranziția spre o economie bazată pe cunoaștere. În această privință, creșterea calității și investițiilor în cercetare / dezvoltare și susținerea firmelor inovative rămâne o provocare importantă, la fel ca și accesul la finanțări pentru start-up-uri și scale-up-uri, în special în privința capitalului de risc, în condițiile în care, în ciuda creșterilor din ultimii ani, accesul rămâne concentrat sectorial și teritorial, în special în regiunile Vest și București Ilfov. Capacitatea inovativă scăzută a economiei este considerat un facto non-monetar care va afecta competitivitatea în viitor.

Conform Raportului de evaluare a Axei 1 POR 2014 – 2020 elaborat de Lattanzio, modelul brevet&patent-prototipare-testare de acceptabilitate-serie zero urmată de producție de serie sau de masă este apreciat ca fiind mult prea liniar și depășit de realitățile din sfera inovării; de asemenea, a fost semnalată nevoia de etapizare în introducerea și promovarea inovării de tip deschise. De asemenea, este de menționat faptul că în sfera inovării au apărut forme inovare care încearcă să valorifice la maxim cooperarea între actori în vederea unui accelerări a intrării pe piață, cum sunt platformele de open-innovation sau abordările de tip demand driven co-creation, care construiesc pe nevoi pre-identificate de utilizatori și solicită soluții concrete, fie pentru a deveni proprietarul lor, fie pentru a le utiliza ca early adopters.

O altă lecție importantă învățată pe parcursul acestei perioade de programare este faptul că gradul de complexitate sporit al schemelor de finanțare generează dificultăți în accesarea fondurilor. Conceptele cheie la care se referă apelurile de proiecte trebuie foarte bine explicate și delimitate pentru a evita diferențele de înțelegere majore între promotorii de proiecte și promotorii intervențiilor publice. Apelurile complexe, cu mai multe etape, inclusiv de precalificare, nu garantează o preselecție eficientă a proiectelor. Considerăm că, în materie de inovare, asigurarea, de altfel necesară, a susținerii în întregime a ciclului de inovare, de la TRL 1 la TRL 9, poate fi mai bine realizată prin finanțări în cascadă, cu trecere în etape de finanțare distincte.

Comunicarea cu potențialii solicitanți este esențială în design-ul apelurilor. De asemenea, este necesară corelarea țințelor asumate prin intervenția publică cu necesitățile reale ale solicitanților și cu capacitatea lor reală de aplicare a măsurilor țințite.

Aplicarea mecanismului Seal of Excellence poate constitui o măsură atât de impulsioneare a participărilor regionale la competiții de proiecte cu concurență mare (gen Horizon Europe), prin furnizarea unei plase de siguranță care să faciliteze asumarea eforturilor de către promotori, cât și o modalitate de valorificare superioară a energiilor regionale.

Pentru etapele inițiale de dezvoltare a ideii, mai, până la TRL 5, considerăm că este esențial să deschidem accesul la competiție și persoanelor fizice, care își pot asuma statutul de persoană juridică în urma selecției, ca o condiție pentru semnarea contractelor de finanțare.

De asemenea, este necesar ca anumite ipoteze de intervenție publică să fie testate în prima parte a perioadei de programare pentru a permite integrarea rezultatelor și reconfigurarea instrumentelor de intervenție.

2. Accelerarea procesului de digitalizare a sectorului public în special prin implementarea măsurilor de smart city, dar și de digitalizare a serviciilor publice de la nivel local

România ocupă un loc modest în orice clasament al statelor membre având la bază gradul de digitalizare. Sectorul administrației publice nu este ocolit de neajunsuri. Utilizarea instrumentelor digitale de către persoanele reprezentante ale administrației publice aduce îmbunătățiri consistente a fluxurilor de lucru, reducerea timpului de procesare a solicitărilor și creșterea satisfacției contribuabililor în relația cu instituțiile și autoritățile publice.

La nivel național nu există instrumente adaptate nevoilor comunităților locale care să fructifice avantajele digitalizării la potențialul pe care îl poate oferi. În ultimii ani au existat încercări care au creat rezultate fără impact la scară extinsă. Fundamentul acestei afirmații poate fi probat atât cu gradul de utilizare al fiecărei soluții, cât și

⁸ http://www.adrcentru.ro/wp-content/uploads/2018/07/j784c_Anexa-2-Analiza-nevoi-de-inov-TT.pdf

⁹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/romania>

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-romania_en.pdf

cu replicarea soluțiilor în mai mult de o singură comunitate. La nivelul Regiunii Centru sunt 57 de orașe (dintre care 20 sunt municipii) și 357 de comune. Potrivit Asociației Române pentru Smart City și Mobilitate, situația proiectelor de Smart City în Regiunea Centru arată în felul următor:

- Județul Alba - Beneficiar: Primăria Alba-Iulia, Companii: Orange Romania, Siemens, Microsoft România, Schreder, Direct One, Philips, Vegacomp Consulting SRL, Telekom România, Proiecte: 102. Cu acest număr impresionant de proiecte, Alba Iulia a realizat atât pionierat, cât și o bază pentru practici care pot replicate la nivel național.
- Județul Brașov - Beneficiari: Primăria Brașov, Primăria Predeal, Companii: Tpark, Proiecte: 6
- o Proiectul "Modernizarea integrată a sistemelor de iluminat public și creșterea siguranței publice din Municipiul Brașov", în valoare totală de circa 10,9 milioane lei, a fost finanțat prin intermediul Programului Operațional Regional 2007-2013, Axa Prioritară 1
- o O altă aplicație de Smart City implementată, atât de municipiul Brașov, cât și de Orașul Predeal este City App.
- Județul Mureș - Beneficiar: Primaria Târnăveni; Primăria Târgu Mureș, Primăria Reghin, Proiecte: 4
- Județul Sibiu - Beneficiari: Primăria Sibiu, Companii: ANRE, Tursib, Proiecte: 9

Situația relevă o stare incipientă de dezvoltare a acestui concept în regiune. În patru județe ale regiunii există șapte orașe care au implementat cel puțin câte un proiect de smart-city. În Harghita și Covasna nu a fost identificat niciun proiect.

Conform datelor publicate pe portalul Eurostat¹¹, în Regiunea Centru doar 11% din totalul persoanelor cu vârsta între 16 și 74 ani interacționează prin internet cu autoritățile publice. Acest procent scăzut este în bună măsură justificat și de gradul redus de aptitudini digitale ale populației. În bună măsură, pentru ca serviciile digitale să poată fi utilizate la scară extinsă, este nevoie și de instruirea adecvată a publicului receptor. Chiar dacă există o plajă de manevră generoasă, ținta de utilizatori de servicii propusă pentru atingere nu va putea niciodată depăși totalul persoanelor cu abilități practice minimale în domeniul tehnicii informatice. Deși la nivel regional nu există o statistică care să reflecte gradul de alfabetizare informatică al populației, se pot considera relevante datele de care se dispune la nivel național. Marja de abatere față de estimările naționale este neglijabilă. Conform raportului DESI 2019, digitalizarea economiei românești a rămas în urmă și datorită faptului că 21% dintre români nu au utilizat niciodată internetul și că doar 29% dintre persoanele cu vârsta între 16 și 74 de ani au competențele digitale elementare, față de 57%, media UE, ceea ce clasează țara noastră pe ultimul loc la acest indicator. Per ansamblu, România se află pe locul 27 din 28 la nivelul Uniunii Europene în cadrul Indicelui Economiei și Societății Digitale. Conectivitatea gospodăriilor și utilizarea internetului pot fi indicatori relevanți. 66% din gospodării utilizează servicii fixe de bandă largă și 68% din cetățeni sunt utilizatori de internet. Media la nivel european a utilizatorilor de internet este 83%. Surprinzător este nivelul de 82% din totalul utilizatorilor de internet care recurg la soluții de e-guvernare. Acest nivel ridică țara pe locul 7 la nivel european, în privința nevoii de depunere a formularelor. Cu toate acestea, la calcularea punctelor pe baza numărului de formulare precompletate și a serviciilor realizate integral online, țara noastră ocupă ultimele locuri, ceea ce reflectă o **interacțiune greoaie și parțială a utilizatorilor cu autoritățile publice prin intermediul soluțiilor disponibile în online.**

La data de 11 decembrie 2019 s-a semnat oficial Carta România 2030 – Program național de creare și modernizare a comunităților creativ-inteligente din România, document inițiat de Asociația Română pentru Smart City, susținut de mai multe instituții din România. Din Regiunea Centru, cel puțin două administrații publice locale și-au declarat adeziunea: Primăria Municipiului Alba Iulia și Primăria Municipiului Brașov. Participanții la acest program își propun ca până în anul 2030 să transforme comunitățile pe care le reprezintă în orașe inteligente, care integrează principiile de dezvoltare definite de Comisia Europeană. Conștientizarea la nivelul întregii regiuni a avantajelor oferite de digitalizare va genera reacții și din partea celorlalte administrații.

În Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru este susținută dezvoltarea urbană prin tehnologii noi și procese inovatoare. Prioritatea 1.5 Susținerea orașelor smart a acestei strategii identifică nevoi precum dezvoltarea de politici cuprinzătoare ce necesită a fi aplicate consecvent și adaptate în funcție de dinamica evoluției societății. De asemenea, în dezvoltarea acestor direcții este necesară atragerea de investitori cu potențial de creativitate care să susțină și să îmbunătățească continuu instrumentele specifice de adresare a nevoilor administrației. Proiectele din portofoliul ADR Centru, care pot fi asociate temelor de smart-city sunt rezultatele a 18 inițiative individuale și a unei inițiative strategice, de platformă de inovare deschisă. Cu toate că nu există estimare bugetară pentru toate aceste proiecte, din datele deținute rezultă o nevoie de finanțare de cel puțin 240 milioane lei. Temele abordate în proiectele propuse au legătură cu serviciile administrative, inclusiv integrarea și armonizarea acestora, cu educația, mobilitatea urbană, iluminatul public și valorificarea patrimoniului cultural.

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?mids=BKGCNT,C09M03,CNTOVL&o=1,1,0.7&ch=SCT,C09¢er=50.0958,20.00071,3&lcis=C09M03&nutsId=RO12&#>

3. Creșterea calității mediului înconjurător din localitățile Regiunii Centru prin promovarea eficienței energetice, refacerea zonelor urbane și a terenurilor degradate și creșterea suprafeței spațiilor verzi în centrele urbane, promovarea unei mobilități urbane durabile

Prioritățile regionale în materie de dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană sustenabilă, mediu, schimbări climatice și biodiversitate sunt identificate prin **Planul de Dezvoltare Regional Regiunii Centru 2021-2027**¹² (D.S. 1 Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă și D.S.4 Mediu, energie, schimbări climatice din PDR Centru 2021-2027), fiind în acord cu documentele de politică de la nivel european și național și contribuie la îndeplinirea obiectivului general asumat prin **Pactul Ecologic European**¹³ - atingerea neutralității climatice până în 2050 și asigurarea durabilității economiei Uniunii Europene, prin transformarea provocărilor legate de climă și mediu în oportunități și prin garantarea unei tranziții echitabile.

Regiunea Centru se caracterizează printr-o vulnerabilitate energetică accentuată de cheltuieli mari pentru încălzire și mobilitate și venituri reduse la nivelul gospodăriilor. Această vulnerabilitate duce la creșterea disparităților dintre orașele mai mici/zonelor în declin industrial/zonelor rurale (unde există locuințe mai vechi, slab izolate, cu o infrastructură edilitară redusă și acces greoi la piața forței de muncă, precum și la educație, sistemul de sănătate și alte servicii sociale) și zonele urbane (locuințe mai noi, mai mici și acces la mobilitatea alternativă la mașină. Sărăcia este un fenomen frecvent întâlnit în zonele rurale și localitățile în declin industrial, unde competențele și capacitatea de inserție profesională sunt scăzute, iar conectivitatea la centrele de oportunități economice este slabă. Îmbunătățirea conectivității în cazul acestor comunități necesită investiții suplimentare importante.

Regiunea Centru a înregistrat progrese modeste în reducerea consumului total de energie în ultimul deceniu. Raportul „EU Energy in Figures 2018”, publicat de Comisia Europeană, arată că în perioada 2010 - 2016, la nivel național, consumul primar de energie a scăzut cu 8,9%, de la 34,33 Mtep la 31,26 Mtep, în intervalul analizat, la nivelul anului 2018 fiind de 32,5Mtep. În ceea ce privește consumul final de energie, la nivel național aceasta a scăzut doar cu aproximativ 1,4 %, de la 22,59 Mtep la 22,28 Mtep, în intervalul 2010-2016 după care a crescut la 23,5Mtep în 2018.

În ceea ce privește sectorul clădirilor rezidențiale și publice, deși s-au făcut progrese în ultimii ani pentru reabilitarea energetică a locuințelor, la nivel național consumul final de energie a scăzut foarte puțin, cu 8,4%, de la 8,10 Mtep la 7,42 Mtep (la nivel național), în timp ce necesitățile și posibilitatea de economisire sunt foarte mari. În cazul sectorului serviciilor, care cuprinde sectorul public și sectorul comercial, consumul final de energie a scăzut cu doar 3,7 %, de la 1,88 Mtep la 1,81 Mtep. Raportul privind progresul realizat în îndeplinirea obiectivelor naționale de eficiență energetică din 2018 al Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei (ANRE) din România indică un progres relativ similar. Conform Strategiei pentru mobilizarea investițiilor în renovarea fondului de clădiri rezidențiale și comerciale, atât publice cât și private, existente la nivel național – versiunea a 2-a 2017, suprafața construită la nivel național este de 493.000.000 mp. Din această valoare 86% sunt clădirile rezidențiale. Același document arată că sectorul rezidențial are cea mai mare pondere a consumului de energie (circa 81%), în timp ce toate celelalte clădiri la un loc (birouri, școli, spitale, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă restul de 19% din consumul total de energie finală.

Conform statisticilor INSSE¹⁴, în anul 2018, în Regiunea Centru erau cca 10,51 milioane locuințe. Cca 98 % din totalul locuințelor din Regiunea Centru se află în proprietate privată, peste 59,5% dintre acestea fiind în mediul urban. Conform datelor de la recensământul populației și locuințelor 2011, din totalul locuințelor recensate la nivel național, 89,3% fuseseră construite înainte de anul 2000. În intervalul 2011-2018, numărul locuințelor a crescut cu 3,98% în Regiunea Centru și 3,5% la nivel național. Așadar, **patrimoniul locuințelor precum și al clădirilor publice** construite înainte de anul 1990, cu un grad scăzut de măsuri privind EE (fără izolare termică sau cu izolare termică minimă, adaptate cerințelor din perioada 1960-1985, ferestre duble cu standarde reduse) și deficiențe structurale, cu puține (sau deloc) lucrări de întreținere după zeci de ani de utilizare **reprezintă încă o pondere importantă în consumul de energie.**

Conform Studiului „Creșterea Eficienței Energetice în Clădirile din România” (Studiu EPG), în 2018, ponderea clădirilor nerezidențiale reprezenta 18% din suprafața totală construită la nivel național și 4% din totalul fondului imobiliar. Cele mai utilizate sunt spațiile cu destinație comercială (31%), urmate de unitățile de învățământ (29%), sănătate (16%) și spațiile de birou (13%).

Din inventarul clădirilor ocupate și deținute de administrația publică centrală¹⁵ încălzite sau răcite, rezultă faptul că pe teritoriul Regiunii Centru se află 18% din clădirile administrației centrale cu suprafețe cuprinse între 250 și 500 mp (40032mp) și aproape 10% din suprafața clădirilor administrației centrale de peste 500 mp (94970 mp).

¹² Planul de Dezvoltare al Regiunii Centru 2021-2027, versiune în lucru disponibil aici: <http://www.adrcentru.ro/dezvoltare-regionala-cat/pdr-centru-2021-2027/>

¹³ Pactul Ecologic European disponibil aici <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640>

¹⁴ Sursa: Institutul National de Statistica, www.insse.ro

¹⁵ Sursa: <https://www.mdrap.ro/inventarul-cladirilor-incalzite-si-sau-racite>

Dezvoltarea unor sisteme energetice inteligente și sustenabile contribuie la creșterea eficienței energetice regionale. Deși studiile în acest domeniu au condus la concluzia că, din punct de vedere al eficienței energetice și al protecției mediului înconjurător, în zonele urbane aglomerate, cu densitate mare de locuire, sistemele centralizate de alimentare cu energie termică sunt mai avantajoase, în România și cu precădere în regiunea Centru, aceasta se confruntă cu o puternică criză tehnică, respectiv peste 75% din localitățile urbane ale regiunii s-au debransat de la sistemul centralizat de încălzire (respectiv în 37 din cele 53 de orașe ale regiunii). Conform datelor¹⁶ publicate de Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei (A.N.R.E), în semestrul II al anului 2018, la nivelul regiunii existau 1659 bransamente funcționale cu un grad de contorizare de 98% pentru încălzire și 97,9% pentru apă caldă de consum. Din cele 1.147.696 apartamente, racordate la SACET la nivel național, în regiunea Centru erau conectate numai 11.271 apartamente (0.98% din totalul de la nivel național), raportându-se totodată și debransarea de la sistem a 553 de apartamente până la sfârșitul semestrului II a anului 2018. În momentul de față la nivelul regiunii, există și localități unde în ultima perioadă s-au făcut investiții substanțiale în reabilitarea și modernizarea punctelor termice și a rețelelor termice¹⁷. De asemenea, există localități unde, deși termoficarea centralizată este pretabilă, starea actuală a rețelelor de transport și alimentare face imposibilă reluarea alimentării cu energie termică, chiar dacă s-ar realiza surse de alimentare centralizate competitive. Sistemele centralizate de încălzire din localitățile regiunii Centru utilizează preponderent gaze naturale și câteva biomasa lemnoasă, rumeguș/peleți (Miercurea Ciuc, Gheorgheni etc). În câteva din localitățile regiunii (Municipiul Brașov, Târgu Mureș, Făgăraș), pentru cartiere sau zone punctuale, energia termică pentru sistemele centralizate de încălzire este produsă în centrale de cogenerare cu funcționare pe bază de gaze naturale și cazan de apă fierbinte (CAF)/ gaze naturale și biomasă etc.

Analizele¹⁸ efectuate la nivel regional, arată că există potențial ridicat pentru producerea energiei prin valorificarea surselor regenerabile, biomasa forestieră având cel mai ridicat potențial energetic la nivel regional (conform unui studiu elaborat de Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice ICEMENERG SA potențialul energetic al biomasei forestiere în Regiunea Centru este de 4559 TJ(22,5% - pondere ridicată comparativ cu nivelul național), iar județele Mureș și Alba au cel mai mare potențial energetic al biomasei, având împreună aproape 60% din potențialul exploatabil al Regiunii Centru. Biomasa forestieră deține o pondere de 71% din totalul potențialului biomasei în județul Harghita și ponderi semnificative în județele Covasna și Brașov (37% respectiv 30%). regiunea Centru situându-se pe locul doi după Nord Est în ceea ce privește resursele de biomasă vegetală (forestieră și culturi agricole). Interesul crescut pentru valorificarea sustenabilă a resurselor regenerabile de energie poate fi justificat pe de o parte de factorii economici (costuri mai mici pentru producția de energie, venituri din vânzarea materiei prime pentru cazane tocătură, așchii, peleți etc.), factorii sociali (protejarea și crearea de locuri de muncă din regiune) și de mediu (contribuie la reducerea deșeurilor organice, diversifică sursele de aprovizionare cu energie și contribuie la reducerea emisiilor de CO₂). În acest context, este încurajată dezvoltarea de soluții de eficientizare a sistemelor energetice, prin utilizare mixurilor energetice în care sursele de energie regenerabilă să dețină o pondere mai mare decât în perioada anterioară de programare, astfel încât comunitățile locale să-și poată asigura într-o măsură cât mai ridicată siguranța și independența energetică.

Iluminatul public reprezintă un alt sector important cu potențial mare pentru îmbunătățirea eficienței energetice. Potrivit studiilor¹⁹, consumul de energie electrică al sistemului de iluminat public al unui oraș reprezintă, în medie, 20% din consumul total de energie al acelui oraș. În ciuda potențialului mare de economisire în acest sector, ritmul de modernizare a infrastructurii și a serviciului de iluminat public este extrem de lent. La nivel regional gradul de acoperire a municipalităților cu serviciul de iluminat public este relativ scăzut, inclusiv în municipiile reședințe de județ. Extinderea / modernizarea infrastructurii de iluminat și de servicii rămâne o prioritate pentru multe comunități locale urbane. Interesul crescut al autorităților publice de la nivel regional pentru îmbunătățirea infrastructurii existente și dezvoltarea unor sistemelor energetice inteligente, care să răspundă nevoilor populației, este demonstrat de proiectele implementate în ultimii ani (de exemplu, Municipiul Brașov, unde s-a investit într-un sistem de telegestiune a iluminatului public²⁰, Municipiul Sibiu, Municipiul Alba Iulia, Municipiul Gheorgheni, Orașul Luduș, Orașul Cugir, Orașul Teiuș etc.). De asemenea, acest interes este indicat și de gradul de acoperire de 242,6% din alocarea regională acordată prin Programul Operațional Regional 2014-2020, AP 3, Prioritatea de investiții 3.1.C –Iluminat public. Având în vedere portofoliul de proiecte elaborat la nivelul Regiunii Centru pentru perioada de programare 2021-2027, există interes ridicat în ceea ce privește extinderea și dezvoltarea sistemelor energetice inteligente, a rețelelor și a stocării la nivel local.

Zonele urbane din Regiunea Centru adăpostesc peste jumătate din populația regiunii, ceea ce determină un consum crescut de energie și resurse, crescând astfel emisiile de gaze cu efect de seră, poluarea atmosferică și fonică la

¹⁶ Sursa: [Serviciul public de alimentare cu energie termică](#), Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei – A.N.R.E.

¹⁷ Sursa: Potrivit anexelor la [Programul "Termoficare 2006-2020 - caldura si confort"](#), cele mai multe investiții au fost realizate în județele Bașov și Harghita;

¹⁸ [Analiza situației privind resursele de biomasă din regiune precum și a politicilor din domeniul producției de energie din surse regenerabile de la nivel regional, național și european](#)

¹⁹ Studiul „Monitorizarea consumului de energie electrică în iluminatul public”, Institut National de Cercetare - Dezvoltare si Incercari pentru Electrotehnica ICMET

²⁰ <http://intelligent.eu>, [Caz de Studiu - Brașov](#)

niveluri care deseori depășesc limitele de siguranță umană recomandate. Aceste zone urbane sunt motoarele economiei regionale, contribuind substanțial la PIB-ul regional (11,09 % din PIB-ul României). Investițiile în reabilitarea spațiilor publice, proiectele de regenerare din interiorul orașelor, inclusiv reabilitarea fațadelor, extinderea /reabilitarea/modernizarea parcurilor și spațiilor verzi, dezvoltarea de alei pietonale și piste pentru bicicliști au o contribuție majoră la creșterea atractivității unui oraș. Calitatea vieții este considerată ca fiind unul din factorii cheie care atrag oamenii spre orașe, iar cu cât calitatea vieții dintr-un oraș este mai mare, cu atât acesta va fi mai atractiv. Astfel, proiectarea și dezvoltarea unor comunități urbane durabile este un instrument important ce asigură calitatea vieții, având totodată o importantă valoare adăugată în atragerea investițiilor și crearea unor noi oportunități.

În ceea ce privește spațiile verzi, în perioada 2010-2018 s-a observat și o creștere a suprafeței de spații verzi din mediul urban de la nivelul regiunii Centru respectiv de la 2260 ha în 2010 la 2560²¹ ha în 2018, cele mai multe parcuri și spații verzi fiind în județul Mureș; la nivel de localitate, Miercurea Ciuc asigură 42,7 mp pentru fiecare locuitor al municipiului, fiind situat pe locul doi la nivel național după Slobozia (46,3 mp/loc.). Creșterea suprafeței spațiilor verzi se datorează și proiectelor realizate de autoritățile locale precum și fondurilor europene și naționale atrase (ex. Programul Spații Verzi AFM prin intermediul căruia s-au implementat la nivelul regiunii peste 20 proiecte cu o valoare de cca. 3 milioane de euro).

La nivelul Regiunii Centru, doar 25% din municipalități au elaborat un PMUD.

Mobilitatea urbană durabilă trebuie să devină mult mai puțin dependentă de utilizarea autoturismelor personale, punându-se accent pe un transport public eficient și ecologic, pe mobilitatea pietonală sau pe utilizarea bicicletelor ca mijloc de transport. Creșterea semnificativă a traficului în orașe (cu zonele metropolitane aferente) cauzează aglomerație/întârzieri/blocaje, acest lucru afectând în egală măsură toți participanții la trafic. Aglomerația are un impact negativ asupra mediului economic, social și asupra calității mediului înconjurător. De asemenea, ea influențează accesibilitatea, dar și atractivitatea unui teritoriu pentru turiști, investitori, etc.

În zonele metropolitane (Brașov, Tîrgu Mureș, Alba Iulia (*în curs de dezvoltare*), Sibiu (*în curs de dezvoltare*)) în rapidă creștere se confruntă tot mai des cu provocări de dezvoltare legate de suburbanizare, congestionarea traficului și poluare.

În acest sens, prin măsurile/activitățile propuse se va urmări îmbunătățirea eficienței, timpilor de parcurs, accesibilității, transferului către transportul public de călători și modurile nemotorizate de transport.

Spre deosebire de abordările tradiționale de planificare a transporturilor, actualul concept de planificare a mobilității urbane durabile pune accentul pe implicarea cetățenilor și a tuturor părților, pe coordonarea politicilor între sectoare (transport, utilizarea terenurilor, mediu, dezvoltare economică, politici sociale, sănătate, siguranță, etc.) la toate nivelurile. Astfel, este important ca planul de mobilitate urbană să fie *corelat* atât cu documentele strategice de la nivel local și județean (ex. Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană - SIDU, PAED, Planul Urbanistic General -PUG, alte strategii locale de dezvoltare urbană, strategia de dezvoltare a județului, Planul de Amenajare a Teritoriului Județean - PATJ) cât și cu cele la nivel regional și/sau național (Planul de Dezvoltare Regională -PDR, alte strategiile sectoriale (cu accent pe dezvoltarea sistemului de servicii sociale, sănătate, educație, ocupare, etc.), Strategia Națională pentru Dezvoltare Regională - SNDR, Masterplanul General de Transport - MPGT). Este nevoie de sprijin pe întreg procesul de elaborare a PMUD, fie că este vorba de etapa procesului de *planificare strategică*, cea *operațională* sau cea de *monitorizare*.

Necesități, probleme identificate.

- Necesitatea conectării și extinderii transportului public urban și periurban în corelare cu noile zone de dezvoltare urbană și cu efectele de expansiune teritorială a localităților;
- Lipsa nodurilor intermodale pentru eficientizarea transportului public de persoane care să asigure conexiunea transportului metropolitan cu cel urban și transferul facil între diverse moduri de transport descurajând transportul individual în zonele urbane dense;

Calitatea și fiabilitatea rețelelor rutiere și feroviare sunt slabe. Investițiile în infrastructuri durabile de transport, de energie și de mediu sunt insuficiente. Este nevoie în continuare de un efort investițional. Rețeaua de transport deficitară afectează conectivitatea și competitivitatea Regiunii Centru.

La nivel regional, se preconizează o creștere a emisiilor de gaze cu efect de seră ce nu vor fi acoperite de sistemul de comercializare a certificatelor de emisii, ceea ce ar însemna nerespectarea obiectivului fixat pentru 2030. Reducerea emisiilor generate de sectorul transporturilor, al construcțiilor și cel agricol va fi esențială pentru atingerea acestui obiectiv, iar **investițiile în tehnologiile ecologice și în soluții durabile** precum și asigurarea unei finanțări adecvate vor fi esențiale pentru atingerea obiectivelor urmărite în materie de climă și energie și pentru conturarea unui nou model de creștere.

Este necesară **intensificarea măsurilor de sprijin menite să abordeze principalele surse de poluare a aerului** (de exemplu, încălzirea locuințelor, transporturile etc.), care să conducă la îmbunătățirea calității aerului și la modernizarea monitorizării. Sunt necesare investiții în renovarea și reabilitarea fondului construit a reduce expunerea populației la riscurile de vulnerabilitate energetică;

²¹ Sursa: Institutul Național de Statistică, 2020

Sunt necesare **investiții care să contribuie la echilibrarea mixului energetic, local și durabil** (utilizarea E-SRE de exemplu, biomasă - principală sursă ESRE de la nivel regional²²)

Este necesară **sprijinirea investițiilor care contribuie la regenerarea urbană sustenabilă** a Regiunii Centru
Sprijinirea **măsurilor de conservare a biodiversității**, în special în zonele urbane

Continuarea acțiunilor de conștientizare a populației cu privire la efectele schimbărilor climatice și reducerea impactului asupra mediului.

La nivelul Regiunii Centru este nevoie în perioada de programare 2021-2027 de continuarea susținerii și finanțării Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD) pentru municipii, orașe și zone metropolitane din regiune, aceste documente de planificare vizând crearea unui sistem de transport urban funcțional, ecologic, eficient și sustenabil. În plus, un plan sustenabil de mobilitate urbană este un concept care contribuie la atingerea țintelor europene de schimbare climatică și eficiență energetică stabilite la nivelul Uniunii Europene.

Raportul de Țară al Comisiei Europene pentru anul 2019²³ evidențiază faptul că în România, intensitatea energetică se menține peste media UE, iar sărăcia energetică afectează o gospodărie din patru. În timp ce consumul de energie primară este, în linii mari, stabil, consumul final de energie a crescut în 2016 cu 1,8 %. Renovarea clădirilor, investițiile în sistemele de încălzire centralizată pentru îmbunătățirea serviciilor de încălzire și dezvoltarea sistemelor de răcire centralizată pot contribui în mod semnificativ la creșterea eficienței energetice și pot sprijini tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Dezvoltarea surselor de energie regenerabile și a produselor eficiente din punct de vedere energetic sprijină crearea de locuri de muncă și creșterea economică. De asemenea, în acest document se identifică faptul că pentru a plasa creșterea pe o traiectorie durabilă, este necesar să se investească în special în infrastructură și în inovare. Calitatea scăzută a infrastructurii de transport din România afectează timpul de transport și limitează mobilitatea forței de muncă, generând costuri suplimentare pentru întreprinderi, subminând, de asemenea, deciziile de investiții ale întreprinderilor.

Raportul de Țară al Comisiei Europene pentru anul 2020²⁴, indică progrese mici în ceea ce privește reducerea consumului de energie în clădirile publice și rezidențiale, sectoarele responsabile de 45% din consumul final de energie de la nivel național. Față de obligațiile asumate pentru perioada 2014-2020 prin Directiva Eficienței Energetice, în 2017 România atinsese doar 53% din obligațiile asumate de reducere a consumului final de energie, în timp ce consumul de energie primară și finală a continuat să crească. De asemenea, s-a constatat că investițiile în infrastructuri durabile de transport, de energie și de mediu (pentru deșeuri, ape reziduale și poluarea aerului) sunt insuficiente, iar cele în domeniul eficienței energetice se mențin la un nivel scăzut. Pentru a atinge obiectivul UE de creștere a eficienței energetice cu 32,5 % până în 2030, ar trebui stimularea acestor investiții și inclusiv îmbunătățiri în acest domeniu. De asemenea, în pofida ponderii ridicate a surselor regenerabile de energie (mai ales biomasă), aprovizionarea cu energie rămâne sursa cea mai importantă de emisii de GES. Sunt necesare investiții suplimentare.

În acest context, pentru a atinge obiectivele UE și pentru a promova un sistem energetic durabil la nivel regional, sunt necesare investiții care să contribuie la creșterea eficienței energetice, utilizarea sustenabilă a surselor regenerabile de energie de la nivel regional, regenerarea urbană sustenabilă și asigurarea mobilității durabile în regiune.

Prin direcțiile strategice 1 și 4 ale PDR Centru 2021-2027 (*(S. 1 Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă și D.S.4 Mediu, energie, schimbări climatice)*) sunt identificate o serie de priorități transpuse în inițiativele incluse în portofoliul regional de proiecte²⁵, element cheie în conturarea documentelor strategice pentru perioada 2020-2021.

Simplificarea procedurilor de depunere, creșterea clarității documentelor de aplicare și asigurarea unei mai bune coordonări sunt provocările majore ale acestei perioade de programare. În perioada 2016-2020 la nivel regional a fost implementat un proiect²⁶ Interreg Europe ce a avut ca obiectiv îmbunătățirea politicilor din domeniul energiei și eficienței energetice.

Analizele anterioare arată că există un interes ridicat la nivel regional față de apelurile deschise (cu precădere în ceea ce privește mobilitatea urbană- acoperire alocare regională 168%, reabilitarea termică a clădirilor publice – acoperire alocare regională 129% și iluminat public – acoperire alocare regională 165%). În termeni generali, intervențiile în cadrul priorității privind reabilitare termică a clădirilor publice sunt cele pentru care au fost prezentate cele mai multe cereri de finanțare, ceea ce sugerează un interes crescut la nivel regional în ceea ce privește acest domeniu. Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor a fost cea mai eficientă investiție din

²² Analiza situației privind resursele de biomasă din regiune precum și a politicilor din domeniul producției de energie din surse regenerabile de la nivel regional, național și european disponibilă aici <http://www.adrcentru.ro/proiecte-regionale/bio4eco-utilizarea-biomasei-in-productia-de-energie-si-evolutia-politicilor-din-domeniul-productiei-energiei-verzi-la-nivel-regional-national-si-european/>

²³ Raportul de țară din 2019 privind România, SWD (2019) 1022 final, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-romania_ro.pdf

²⁴ Raportul de țară din 2020 privind România, SWD(2020) 522 final, se poate consulta aici <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0522&from=EN>

²⁵ Bază de date online ce cuprinde ideile de proiecte de la nivel regional - <http://portofoliu.adrcentru.ro/>

²⁶ Proiectul BIO4ECO – ” Sustainable regional bioenergy policies: a game changer” mai multe informații aici <http://www.adrcentru.ro/bio4eco-sustainable-regional-bioenergy-policies-a-game-changer/>

punctul de vedere al raportului cost/beneficiu pentru a realiza reduceri de CO₂ (cost mediu de 2.987 € și 9.267 €/tonă CO₂ echivalent pentru clădirile rezidențiale și respectiv cele publice). Iluminatul stradal și intervențiile privind mobilitatea urbană, pe de altă parte, prezintă un cost unitar mult mai ridicat pentru reducerea emisiilor de CO₂. S-a observat în mod clar că beneficiarii riscă să dedice mai mult timp pentru a rezolva probleme procedurale decât pentru a monitoriza în mod corespunzător implementarea proiectului, pentru a elabora noi propuneri și/ sau pentru a ține legătura cu utilizatorii în vederea îmbunătățirii efectelor proiectului și a durabilității lor. Odată ce devine posibilă reechilibrarea operațiunilor, va fi mai ușor ca beneficiarii să fie implicați într-un efort necesar de îmbunătățire a abilităților și competențelor, în special pentru monitorizarea și supravegherea implementării și raportarea intervențiilor. Se propune continuarea acțiunilor²⁷ de la nivel regional privind susținerea formării potențialilor beneficiari, actualizarea cunoștințelor acestora și facilitarea schimbului de bune practici, inclusiv crearea unei baze de date cu bune practici și modele de succes.

Finanțarea proiectelor fiind condiționată de încadrarea într-o strategie integrată de investiții în transporturi (PMUD), numai o strategie de transport urban proiectată și implementată cu atenție poate asigura că obiectivele stabilite prin proiect vor fi îndeplinite și eventual vor fi depășite. Prin urmare, o monitorizare periodică și selectarea celor mai bune exemple de calitate ale strategiilor de mobilitate urbană integrate aprobate și puse în aplicare (odată ce primele proiecte ar fi fost finalizate) ar trebui să contribuie la îmbunătățirea implementării și a rezultatelor POR.

4. Creșterea mobilității regionale prin sprijinirea dezvoltării și modernizării drumurilor județene și locale care să asigure conectivitatea la rețele majore de transport

Datorită situației sale în centrul României, Regiunea Centru se bucură de o poziție privilegiată în ce privește accesibilitatea și conexiunile rutiere cu restul țării și cu Europa. Regiunea Centru este străbătută de cinci drumuri europene, a căror lungime însumează 951 km. Patru dintre ele formează un mare inel rutier ce traversează sudul, vestul, nordul și estul regiunii, iar al cincilea drum european (E60) străbate centrul regiunii, pe direcția SE -NV.

Sud-vestul regiunii este traversat de *Coridorul IV pan-european de transport*, rută ce va asigura o legătură rapidă între extremitatea sud-estică a Europei (Istanbul, Salonic) și Europa Centrală (Dresda, Nuremberg), via Grecia, Bulgaria, România, Ungaria, Slovacia, Austria, Cehia. În prezent, pe teritoriul Regiunii Centru, pe acest traseu se găsește DN7 care, alături de DN1, se numără printre drumurile cu cel mai intens trafic din România, având totodată rang de drumuri europene din clasa A (E68, respectiv E81). Prin dezvoltarea rețelei TEN-T și modernizarea drumurilor județene care asigură legătura cu rețeaua TEN-T se va produce un impact semnificativ în ce privește capacitatea și condițiile de transport de pasageri și mărfuri (impact major în reducerea timpului călătoriei pentru pasageri și bunuri). În prezent, pe teritoriul Regiunii Centru este dat în funcțiune tronsonul de autostradă ce asigură legătura cu zona de vest a României și țările din Europa Centrală. De asemenea, este în construcție autostrada A10 care asigură legătura între autostrăzile A1 și A3. Amintim faptul că mai multe sectoare ale autostrăzii Sibiu-Nădlac (A1) sunt deschise traficului, iar celelalte sunt într-o fază avansată de execuție. Din 2018 unul din cele două tronsoane ale autostrăzii Sebeș - Turda este dat în circulație (Aiud - Unirea - Turda). Se lucrează, de asemenea, la tronsonul de autostradă Târgu Mureș - Câmpia Turzii.

La nivelul întregii Regiunii Centru densitatea drumurilor publice este de 33,6 km², sub media la nivelul României (36,2 km²).

La sfârșitul anului 2018, rețeaua de drumuri publice din Regiunea Centru măsura 11459 km, reprezentând 13,3% din lungimea totală a rețelei rutiere din România. Din totalul drumurilor din regiune, 22,3% sunt drumuri naționale, iar 77,7% sunt drumuri județene și comunale (38,4% drumuri județene și 39,3% drumuri comunale). În 2018 la nivelul Regiunii Centru 50,1% din rețeaua de drumuri era modernizată (5871 km), adică au cel puțin covor asfaltic. Din rețeaua de drumuri modernizate la nivelul Regiunii Centru 2,2% sunt autostrăzi (129 km în 2018), 42,68% sunt drumuri naționale și europene, 41,80% sunt drumuri județene și 13,32% sunt drumuri comunale. Amintim că ponderea autostrăzilor din totalul rețelei de drumuri modernizate este la nivel regional aceeași cu cea la nivel național (2,2%, 823 km de autostradă în România în 2018). Drumurile naționale și europene sunt modernizate în proporție de 98,2%,

Ponderea drumurilor modernizate din întreaga rețea de drumuri publice a crescut în 2018 comparativ cu 2013 la nivelul regiunii cu aproape jumătate (+46%, de la 3943 km la 5871 km), dar tot rămâne în continuare la un nivel scăzut.

În toată această rețea de drumuri un rol important au drumurile județene care asigură conectivitatea cu drumurile naționale, europene și rețeaua TEN-T. Ele asigură accesibilitatea pentru un număr important de orașe care nu sunt conectate la rețeaua de drumuri naționale și europene, la unele zone turistice sau economice importante din Regiune. Astfel vorbim de o categorie de drumuri județene care asigură legătura cu rețeaua de drumuri naționale pentru acele orașe care nu sunt intersectate de o șosea națională. În toate județele regiunii există asemenea orașe care nu sunt traversate de drumuri naționale, drumurile județene preluând rolul acestora. O altă categorie importantă este cea a drumurilor județene care fac legătura între două drumuri naționale sau scurtează semnificativ distanța rutieră între diferite orașe.

²⁷ Acțiunile implemenate în cadrul proiectelor de cooperare de exemplu BIO4ECO, CHESTNUT. Pentru detalii a se consulta secțiunea Proiecte regionale din cadrul site-ului www.adrcentru.ro

Amintim faptul că drumurile județene sunt drumurile aflate în proprietatea publică a județului și care asigură în principal legăturile între municipiile, orașele și centrele de comună din interiorul unui județ. Infrastructura de drumuri județene alături de cea de drumuri comunale reprezintă aproape 80% din lungimea rețelei rutiere a Regiunii Centru, având o importanță majoră pentru dezvoltarea locală și regională. Deși suficient de extinsă și acoperind întreaga rețea de comune și orașe, infrastructura de drumuri județene suferă în ce privește calitatea și starea tehnică. Drumurile nemodernizate pot deveni greu practicabile în anumite perioade, în special în anotimpul rece, ducând la cvasi-izolarea localităților pe care le deservesc, de asemenea ele sunt parcurse în perioade lungi de timp din cauza condițiilor. Din totalul drumurilor județene existente la nivel regional – 4404 km, doar 55,72% dintre acestea sunt modernizate. Prin intermediul Programului Operațional Regional au fost modernizate o parte din aceste drumuri – 200 km pe POR 2007-2013 și încă aproximativ 417 km sunt prevăzute a se moderniza prin implementarea proiectelor contractate la nivel regional pe POR 2014-2020.

De asemenea la nivel regional a fost identificată pentru perioada următoare o listă de proiecte prioritare de infrastructură de transport care propune dezvoltarea și modernizarea a încă 892 km de drumuri județene și centuri ocolitoare, lista la care se lucrează în momentul de față pentru a stabili ordinea prioritara și modul cum vor fi realizate aceste proiecte.

Un alt aspect important al dezvoltării accesibilității la nivel regional îl reprezintă centurile ocolitoare, mai ales cele aferente municipiilor și orașelor mari, acestea ajutând și la decongestionarea traficului greu și de tranzit de la nivelul orașelor din Regiune și la realizarea mobilității urbane durabile. La nivel regional doar municipiul Sibiu și municipiul Brașov au în momentul de față dezvoltate centuri ocolitoare la nivel de drumuri expres sau autostradă, restul municipiilor și orașelor au anumite străzi periferice sau drumuri care sunt considerate și centură ocolitoare și care le ajută la decongestionarea traficului de tranzit din oraș, dar majoritatea nu au această opțiune. Prin intermediul POIM se află acum în implementare 3 proiecte de centuri ocolitoare la nivelul Regiunii Centru – Tîrgu Mureș, Brașov faza II și Sfântu Gheorghe, pentru ultimul fiind doar faza de pregătire a documentației tehnico-economice. În Master Planul General de Transport al României sunt prevăzute a se realiza încă două variante ocolitoare pentru Miercurea Ciuc și Sighișoara în perioada 2021-2030. În același timp la nivelul municipiilor sau orașelor mai mici aceste centuri sunt identificate ca necesare în cadrul Planurilor de Mobilitate Urbană acolo unde acestea există sau în cadrul strategiilor de dezvoltare a localităților respective, sursele de finanțare pentru acestea fiind reduse. În acest sens pe lângă propunerile de variante ocolitoare menționate au mai fost identificate la nivel regional încă 6 variante ocolitoare, 4 dintre acestea fiind incluse în propunerile de proiecte prioritare pentru infrastructura de transport.

Având în vedere aceste aspecte se propune ca în cadrul acestei Axe prioritare să fie finanțată dezvoltarea și modernizarea drumurilor județene prioritare identificate la nivel regional, inclusiv centurile ocolitoare cu statut de drum județean, în baza listei proiectelor prioritare stabilite la nivel regional. În stabilirea priorităților se propune să se țină cont pe lângă asigurarea conectivității la rețeaua TEN-T principală și secundară și de corelarea acestor investiții cu alte proiecte prioritare dezvoltate pe Axa 1 de conectare a zonelor economice importante de la nivel regional, Axa 3 cu corelare pe investițiile de mobilitate urbană și Axa 6 cu conectare la principalele zone turistice sau obiective de patrimoniu.

5. Îmbunătățirea accesului la educație, formare profesională și învățământ terțiar și a relevanței competențelor și calificărilor dobândite pentru piața muncii prin dezvoltarea infrastructurii educaționale de bază, a celei din învățământul profesional și tehnic și de la nivelul universităților

O radiografie a sistemului de educație și formare profesională este dată, foarte pe scurt de analiza țințelor asumate de România în acord cu Strategia 2020:

- Cheltuielile cu cercetarea- dezvoltarea continuă să fie la un nivel scăzut comparativ cu media Europeană și nevoile de finanțare ale sistemului: 0,5% din PIB național în anul 2018 și de doar 0,3% raportat la PIB al Regiunii Centru
- părăsirea timpurie a școlii, în Regiunea Centru, era de 18,8% în 2018, față de o medie națională de 16,4 %— aceste valori fiind aproape duble față de cele la nivelul Uniunii Europene (10,5% în anul 2018) și departe de ținta națională de 11,3% în 2020
- Rata de cuprindere în educația preșcolară a copiilor cu vârste între 4 ani și vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară era de 89,6%²⁸, în anul 2017, sub media europeană de 94,5%
- Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani era în 2017 de 26,6% la nivel regional, valoare similară cu cea înregistrată la nivel național (26,3%) însă mult sub media Uniunii Europene de 39,9%
- Rata ocupării forței de muncă era de 60,8% în Regiunea Centru, în 2017, sub media națională de 63,9% și departe de ținta națională de 70% pentru anul 2020

²⁸ Ținta națională stabilită prin **Strategia Educației și Formării Profesionale în România 2016-2020** este de 95% în 2020

Constatăm că s-au făcut progrese insuficiente pentru ameliorarea acestor indicatori, care pun în pericol calitatea și relevanța sistemului de educație și formare profesională. Performanțele școlare scăzute ale elevilor continuă să se accentueze, reflectând în mare măsură ineficiența sistemului de educație, aflat într-o subfinanțare critică. Astfel unul din indicatorii care dau măsura calității sistemului educațional este rezultatul testelor PISA. Rezultatele testelor PISA²⁹ din anul 2018 relevă faptul că 44% din elevii vârsta de 15 ani din România au performanțe scăzute la citire, matematică și științe. Indicatorul arată o scădere a performanțelor elevilor, cu 9% față de rezultatele ultimelor teste PISA realizate în 2015.

Rezultatele și performanțele sistemului de educație sunt reflectate în mod direct în capacitatea de a asigura forța de muncă necesară în economie, în concordanță cu nevoile angajatorilor din regiune.

Neconcordanța dintre cererea și oferta de competențe este în continuare o provocare majoră prin decalajul pe care îl generează între educație și piața muncii. Se preconizează că schimbările tehnologice vor genera o reorientare a cererii către competențe și calificări superioare, care ar putea să nu fie acoperită în totalitate de oferta actuală de forță de muncă, având în vedere timpul necesar pentru ajustarea sistemului de învățământ și formare.

Sistemul de educație din regiune are nevoie de o infrastructură care să ofere siguranță, să respecte standardele de funcționare impuse prin legislația în vigoare (Hotărârea de Guvern nr. 21/2007) și să creeze un mediu de învățare incluziv, atractiv și competitiv, flexibil și adaptat nevoilor regionale privind calificarea și specializarea forței de muncă.

Dezvoltarea Infrastructurii pentru îngrijire și educație – învățământul antepreșcolar - pentru copiii cu vârste între 0-3 ani este necesară în special în mediul urban pentru asigurarea unui mediu propice îngrijirii și educării copiilor

Dezvoltarea Infrastructurii pentru învățământul preșcolar în special în orașele care au avut o creștere demografică și cererea nu este acoperită de infrastructura existentă

Crearea condițiilor de funcționare la standarde optime de siguranță și confort în unitățile școlare existente din învățământul preșcolar, primar, gimnazial, liceal, inclusiv învățământul special și special incluziv,

Accesibilizarea infrastructurii educaționale pentru a permite accesul copiilor cu nevoi speciale

Dotarea unităților de învățământ cu spații de învățare și echipamente/instrumente necesare formării

competențelor de bază și a celor socio-emoționale este esențială pentru a crea un mediu de învățare atractiv și a asigura copiilor șanse egale în accesul la educație.

Relansarea învățământului profesional și tehnic, din anul școlar 2012-2013, a dus la o creștere a efectivelor de elevi înscriși în această formă de educație însă nu la nivelul anterior desființării IPT. Din analiza evoluției ponderii elevilor înscriși la început de an școlar în IPT, din sistemul public de învățământ din regiunea Centru, în perioada 2004/2005 - 2017/2018 se constată reduceri ale ponderilor IPT de la valori în jur de 60% la începutul perioadei analizate, la numai 51,3% în anul școlar 2017-2018.

Infrastructura unităților școlare din învățământului profesional și tehnic trebuie să fie pregătită pentru a oferi servicii de formare și pregătire profesională în calificări cerute pe piața muncii și a răspunde nevoilor de formare în continuă evoluție. Investițiile sunt necesare pentru dezvoltarea și modernizarea unităților școlare din IPT pentru a îndeplini standardele de funcționare și pentru a furniza servicii de formare adaptate noilor tehnologii și competențelor cerute pe piața muncii.

Universitățile din regiune trebuie să-și consolideze poziția de furnizor de forță de muncă înalt specializată pentru companiile din regiune dar și pe cea de partener și furnizor de cunoaștere pentru comunitatea locală.

Modernizarea și dotarea Infrastructurii educaționale este importantă atât pentru a le oferi studenților un mediu atractiv de învățare și condiții de acces la educația terțiară – în condițiile unei scăderi a numărului de absolvenți în ultimii ani - cât și pentru a/și adapta oferta educațională la

Printre provocările identificate de Comisia Europeană în Raportul de țară 2020, cu referire directă la sistemul de educație și formare profesională și prioritățile pe care trebuie să se concentreze România se regăsesc:

- Participarea redusă la educație și îngrijirea timpurie care accentuează îngelitatea și șansele egale între elevi
- Întârzierile în ceea ce privește raționalizarea și modernizarea infrastructurii școlare care pot afecta calitatea educației
- Sistemul de învățământ se confruntă în continuare cu provocări semnificative în ceea ce privește calitatea și caracterul incluziv. România este una dintre țările cu cea mai mare pondere a elevilor cu rezultate slabe în rândul tinerilor în vârstă de 15 ani în toate cele trei domenii testate în cadrul Programului privind evaluarea internațională a elevilor (PISA) al OCDE (34), iar rezultatele s-au înrăutățit din 2015
- Relevanța redusă pentru piața forței de muncă a educației și formării profesionale afectează perspectivele de angajare ale absolvenților.
- Participarea la învățământul superior este redusă și rămâne insuficient aliniată la nevoile pieței forței de muncă

²⁹ <https://www.oecd.org/pisa/>

- Dobândirea de competențe digitale rămâne limitată
- Deficitul de cadre didactice, în special în zonele rurale, precum și oportunitățile limitate de dezvoltare profesională continuă (DPC) afectează calitatea și caracterul incluziv al educației.

Din experiența programelor anterioare au rezultat câteva elemente importante de care trebuie să ținem cont în configurarea POR 2021/2027,

- abordarea integrată a intervențiilor avându-se în vedere atât scopul serviciilor educaționale cât și actorii cu atribuții legale în domeniul educației prin crearea cadrului pentru ca aceștia să colaboreze și să comunice (MEC, ISJ-uri, UAT-uri)
- Integrarea intervențiilor este necesară atât "orizontal" – prin corelarea, de exemplu, a intervenției în infrastructura școlară cu intervenții în domeniul ocupării, reducerii sărăciei, infrastructurii de transport și privind utilitățile – cât și "vertical", prin asigurarea unei succesiuni logice a intervențiilor (de exemplu, intervențiile în infrastructura de transport local și privind utilitățile, să fie anterioare construcțiilor școlare, care ar urma să beneficieze de drumurile și utilitățile respective).
- Capacitatea instituțională a beneficiarilor (existența personalului specializat și a "know-how"-ului) pentru a scrie și realiza proiecte de o astfel de complexitate este o condiție esențială pentru succesul intervențiilor, atât la nivelul autorităților centrale cât și, mai ales, la nivelul autorităților locale: echipele de management care au mai conceput și realizat proiecte, au și cele mai mari șanse ca aceste proiecte să fie atât eficiente, cât și sustenabile.
- Este necesară asigurarea unui sprijin tehnic suplimentar pentru beneficiarii UAT care nu au capacitate instituțională, nici personalul necesar pentru derularea unor astfel de proiecte, cu atât mai mult cu cât preșcolarii, elevii și studenții aparținând categoriilor defavorizate sunt localizați, de regulă, în astfel de UAT.
- Corelarea cu alte proiecte pare să contribuie la asigurarea premiselor pentru o durabilitate și un impact cât mai mari ale proiectului
- Este necesară flexibilitate mai mare în privința soluțiilor constructive. Impunerea anumitor soluții constructive, în condițiile în care apar permanent tehnologii noi de construcție, mai eficiente, nu este întotdeauna de dorit. În acest sens, ar fi de dorit o orientare pe rezultate (de exemplu, un anumit nivel de iluminare sau al temperaturii ambientale), lăsând proiectantul să găsească cea mai bună și mai eficientă soluție din punct de vedere economic.

6. Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism din zonele cu potențial turistic ridicat

În ultimii 10 ani Regiunea Centru s-a situat pe primul loc la nivel național în ceea ce privește numărul de sosiri în structurile cu funcțiuni turistice (peste 3,14 milioane sosiri în 2019) ocupând în 2019 al doilea loc la nivel național, după Regiunea Sud-Est în ce privește capacitatea de cazare turistică existentă (peste 69 mii locuri). În ciuda acestui potențial, indicele de utilizare a capacității de cazare în funcțiune rămâne la un nivel scăzut, 28,1% în 2018, sub media națională.

Formele de turism cu cel mai ridicat potențial de dezvoltare sunt: turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și turismul rural.

În acest context, prioritățile regionale, stabilite și identificate în Planul de Dezvoltare al Regiunii Centru pentru perioada 2021-2027, Direcția Strategică 5, vizează conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural-istoric, valorificarea patrimoniului turistic natural și creșterea utilizării potențialului balnear, modernizarea și extinderea infrastructurii turistice pentru tineret și reabilitarea spațiilor cu destinație culturală, dezvoltarea infrastructurii culturale inovatoare, precum și îmbunătățirea accesibilității zonelor turistice.

Regiunea Centru dispune de un patrimoniu cultural material și imaterial extrem de diversificat și valoros (5.243 de monumente istorice din cele 30.000 de la nivel național sunt localizate în Regiunea Centru), având și 9 monumente istorice aflate în patrimoniul UNESCO. De asemenea, Regiunea Centru include părți însemnate din suprafața a 6 din cele 28 de parcuri naționale sau naturale ale României și cuprinde numeroase alte arii protejate și rezervații naturale.

Din lipsa finanțării lucrărilor de întreținere și conservare multe din monumentele istorice de importanță națională se află într-o stare avansată de degradare necesitând investiții în conservarea, restaurarea și protecția acestuia.

La nivelul Regiunii, 54 de monumente încadrate în grupă valorică A (2,75% din total Regiunea Centru) și 3 monumente încadrate în grupă valorică B (0,09% din total Regiunea Centru) au fost finanțate anterior prin POR. (Prin intermediul POR 2007-2013 au fost restaurate 24 monumente încadrate în grupă valorică A și un monument încadrat în grupă valorică B, iar prin intermediul POR 2014-2020 au fost restaurate 30 monumente de categoria A și 2 monumente de categoria B.) Mai menționăm că 2 din cele 9 monumente aflate în patrimoniul UNESCO, localizate în Regiunea Centru, au beneficiat de sprijin prin intermediul POR.

În vederea prioritizării proiectelor regionale de protejare, conservare, restaurare și promovare a obiectivelor de patrimoniu de la nivelul Regiunii Centru, pornim de la premisa că, deși toate obiectivele de patrimoniu au valoare intrinsecă, valoarea de patrimoniu nu se suprapune totdeauna cu potențialul turistic. De aceea, vor fi considerate prioritare acele obiective de patrimoniu UNESCO și de importanță națională (categoria A) care sunt sau pot deveni atractive din punct de vedere turistic și care pot fi parte a unor trasee tematice, indiferent dacă acestea sunt localizate în mediul urban sau rural.

Scopul final este concentrarea pe un număr limitat de obiective de patrimoniu, deosebit de importante din punct de vedere turistic, care vor necesita finanțări majore, dar care vor aduce și beneficii pe măsură. Regiunea Centru va putea astfel să își pună în valoare mult mai bine potențialul deosebit al patrimoniului cultural și să își crească atractivitatea pentru turiștii români și străini.

Beneficiarii de sprijin în cadrul acestei axe vor realiza în mod obligatoriu planuri de conservare/ mentenanță a obiectivelor de patrimoniu. Totuși, faptul că un obiectiv de patrimoniu valoros este corect restaurat și întreținut nu este suficient dacă publicul nu este angajat deplin în explorarea și înțelegerea acestuia. De aceea, vor beneficia de sprijin activitățile care au ca finalitate dezvoltarea planurilor de interpretare pentru public, cu respectarea adevărului istoric.

Tot în acest scop, se va finanța digitalizarea obiectivelor de patrimoniu și utilizarea mijloacelor tehnologice de ultimă oră pentru promovarea patrimoniului, care pot asigura atât atragerea unui număr mai mare de turiști, cât și conservarea laturii imateriale a patrimoniului național.

În portofoliul de proiecte sunt cuprinse mai multe proiecte care au în vedere utilizarea tehnologiei, proiecte care sunt o cale de dezvoltare a calității și atractivității turismului cultural în Regiunea Centru: realizarea unui muzeu digital în Cetatea Medievală Târgu Mureș sau conservarea, restaurare și punerea în valoare, inclusiv prin reconstituire virtuală 3D - prin proiecție laser, a primei biserici creștine din Transilvania - Basilica de sec. X (Alba Iulia). Astfel de proiecte pot reprezenta modele de bune practici și pot stimula turismul cultural din Regiunea Centru prin potențialul lor major de multiplicare.

Această axă prioritară va finanța pe de o parte investiții în dezvoltarea patrimoniului și turismului, atât în zonele urbane, cât și în afara acestora.

Resursele balneare ale Regiunii Centru o plasează pe locul doi ca număr de stațiuni balneare și balneoclimatice din România (6 din 33 declarate la nivel național) se găsește cea mai mare densitate de stațiuni balneoclimatice din România. Într-un inventar al potențialului balnear existent, realizat pentru RIS3 Centru, au fost evidențiate peste 40 de localități, pe tot teritoriul Regiunii Centru, cu potențial balnear. Majoritatea acestora nu sunt însă exploatare din lipsa bazelor de tratament și a infrastructurii turistice.

Bazat în special pe turismul intern, turismul balnear regional poate contribui în mod semnificativ la creșterea valorificării resurselor balneare regionale și acordarea de servicii de prevenție, tratament și alte servicii conexe la standarde de calitate superioare prin creșterea accesibilității către aceste locații, îmbunătățirea infrastructurii urbane și a obiectivelor care deservesc valorificarea resurselor naturale și balneare existente: baze de tratament, centre de recuperare etc.

În ultimii ani s-au derulat mai multe proiecte vizând reabilitarea și modernizarea stațiunilor din Regiunea Centru, impactul pozitiv al acestor proiecte fiind deja vizibil. Cu toate acestea, turismul din Regiunea Centru se confruntă încă cu un nivel redus al investițiilor iar infrastructura edilitară a stațiunilor este într-o stare avansată de degradare. Turismul balnear începe să fie reconsiderat și revalorizat în ultimii ani, acesta putând redeveni în perioada următoare una din formele preferate de turism. În acest sens, amintim faptul că România deține o treime din izvoarele de apă minerale ale Europei, multe dintre acestea fiind localizate în Regiunea Centru. Accentuarea procesului de îmbătrânire demografică va face ca numărul de turiști ce optează pentru această formă de turism să crească semnificativ. În același timp, diversificarea ofertei turismului balnear, dezvoltarea componentei de agrement și a celei de wellness și spa sunt în măsură să aducă noi categorii de turiști.

Având în vedere că în Regiune sunt acreditate doar 6 stațiuni balneoclimatice, un număr mic în comparație cu cele 40 localități din Regiunea Centru în care există resurse balneare atestate, investițiile realizate prin POR 2014-2020 au fost limitate teritorial la localitățile cu statut de stațiune balneară/balneoclimatică, fiind astfel excluse finanțările din fonduri europene în celelalte localități cu potențial balnear.

În materie de investiții în turism, această prioritate de investiții va sprijini atât dezvoltarea turismului balnear și balneo-climateric în stațiuni, dar și dezvoltarea turismului balnear în localitățile cu resurse balneare importante dar care nu dețin în prezent statutul de stațiune balneară sau balneoclimatică cf H.G. 1016/2011.

Cu toate că județele Regiunii Centru stau foarte bine din punctul de vedere al resursei naturale, atractivitatea turistică este influențată negativ de celelalte componente ale ofertei turistice, cum ar fi: modul defectuos de exploatare a resurselor, gradul scăzut de cunoaștere al resurselor naturale, valoarea estetică redusă a cadrului natural, gradul ridicat de uzură fizică și morală al bazelor de cazare și tratament, diversitatea redusă a structurilor de alimentație publică, densitatea mare a construcțiilor în spații publice locuibile, numărul redus, calitatea și diversitatea necorespunzătoare a structurilor de agrement din majoritatea stațiunilor, comerțul general și specific necorespunzător, calitatea improprie a dotărilor de infrastructură.

Dezvoltarea infrastructurii pentru turismul balnear va presupune investiții în rețele de captare și transport, modernizare și creare baze de tratament, parcuri balneare, crearea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilităților aferente, amenajarea obiectivelor turistice naturale de utilitate publică precum și crearea/ modernizarea

infrastructurilor conexe de utilitate publică, dezvoltarea de infrastructuri publice la scară mică pentru valorificarea atracțiilor turistice, activități de marketing și promovare turistică ale obiectivului finanțat, îmbunătățirea accesului către resursele turistice (ca activitate complementară celorlalte).

În ceea ce privește turismul montan, acesta beneficiază în Regiunea Centru de condiții naturale excepționale, aproape jumătate din suprafața regiunii fiind ocupată de arealele montane. Diversitatea peisagistică, ariile naturale protejate, cu numeroase specii endemice de floră și faună, traseele rutiere spectaculoase, stațiunile montane fac din Regiunea Centru prima regiune a țării din punctul de vedere al potențialului turistic montan. În acest sens, menționăm faptul că Regiunea Centru include părți însemnate din suprafața a 6 din cele 28 de parcuri naționale sau naturale ale României și cuprinde numeroase alte arii protejate și rezervații naturale.

Portofoliul de proiecte al Regiunii Centru relevă existența unor nevoi reale de dezvoltare a turismului montan, fiind vizate investiții ca înființare/ modernizare/ extindere centre de vizitare pentru situri Natural 2000 sau creare/ modernizare/ extindere de trasee de drumeție și adăposturi Salvamont.

Posibile proiecte fanion la nivelul Regiunii Centru sunt proiectele care vizează dezvoltarea unei rețele de piste de biciclete care să lege mai multe județe. Infrastructura creată astfel oferă condiții optime de practicare a cicloturismului și facilitează introducerea în circuitul turistic a mai multor obiective turistice culturale și naturale aflate pe traseul vizat de piste. Este vorba despre proiecte complexe, care vor putea fi gândite în complementaritate cu axele adresate IMM-uri și digitalizării, prin dezvoltarea de aplicații de tipul ghid turistic virtual pe traseul pistelor sau dezvoltarea infrastructurii de cazare adaptată acestei forme de turism. Intervențiile pot viza reabilitarea și extinderea pistelor existente, precum și înființarea unor trasee noi de pistă de biciclete.

Ca și principiu de ierarhizare a investițiilor în domeniul turismului, vor avea prioritate investițiile în obiectivele turistice care pot genera creștere economică, printr-o creștere importantă a numărului de turiști.

Unul din domeniile care sprijină dezvoltarea locală este cultura. Cultura este un instrument de revitalizare socială și economică și din acest punct de vedere este indispensabilă includerea ei în planurile de dezvoltare locală sau regională. Nivelul local sau regional, prin identitățile sale variate, joacă un rol important în protejarea și în promovarea identităților culturale și în susținerea creativității. La nivel local, politicile care au mizat pe refuncționalizarea culturală a unor spații abandonate sau pe crearea de clustere creative au dovedit că au avut un impact pozitiv în viața comunității și că merită să fie continuate și promovate.

Dacă ne raportăm la numărul de muzee și colecții publice existente la nivelul anului 2018, cele mai multe sunt localizate la nivelul Regiunii Centru (163). Numărul de vizitatori în muzee și colecții publice, a cunoscut o creștere susținută în intervalul 2014-2018, de la 3.054.385 la 4.926.577 vizitatori, Regiunea Centru fiind pe primul loc la nivel național.

Situația e similară în ceea ce privește numărul de instituții și companii de spectacole sau concerte pe regiuni de dezvoltare la nivelul anului 2015, cele mai multe se regăsesc tot la nivelul Regiunii Centru – 64 din totalul de 254. De asemenea, având în vedere numărul de locuri în sălile de spectacole și concerte la nivelul anului 2015, Regiunea Centru se situează pe poziția a doua la nivel național, cu 9315 de locuri, după București.

Cu toate acestea, una dintre provocările orașelor mici din Regiunea Centru este infrastructura culturală deficitară, ceea ce contribuie la o atractivitate scăzută pentru acestea, conform răspunsurilor oferite de unele dintre primăriile de municipii și orașe din Regiunea Centru (Sursa: Studiul Analiza disparităților intraregionale și dezvoltarea urbană la nivelul Regiunii Centru).

Majoritatea clădirilor și spațiilor destinate activităților culturale din Regiunea Centru, fie că este vorba de muzee, galerii de artă, săli de spectacol sau cinematografe, au o vechime considerabilă, unele aparținând patrimoniului național sau local, însă puține au reușit să fie reabilite, modernizate și dotate corespunzător (instalații și echipamente moderne necesare desfășurării activităților culturale și cele precum și cele care țin de siguranța și confortul participanților). Având în vedere tendința de creștere rapidă și de diversificare a activităților culturale, apreciem că, pe lângă reabilitarea/ modernizarea/ dotarea spațiilor actuale cu destinație culturală, va fi nevoie în unele centre urbane mari și mijlocii din regiunea noastră de crearea și dotarea de noi spații/clădiri multifuncționale care să servească mai bine noile de dezvoltare a sectorului cultural.

Plecând de la aceste domenii de investiții prioritare care să susțină dezvoltarea turismului regional, ne propunem ca prin intermediul acestui program, pe lângă investițiile publice finanțate prin intermediul OP 5, să susținem și investiții complementare în domeniul turismului și prin intermediul celorlalte OP-uri. Astfel investițiile în conservarea, reabilitarea și punerea în valoare a obiectivelor de patrimoniu istoric și cultural vor putea fi completate cu investiții în dezvoltarea industriilor culturale și creative, finanțate din OP 1 (ICC domeniu de specializare inteligentă în RIS3 Centru), precum și cu investiții în digitalizarea obiectivelor culturale și istorice inclusiv de tip smart city.

Complementar investițiilor în infrastructura publică din stațiunile balneare este importantă dezvoltarea serviciilor de sănătate, a cercetării-dezvoltării-inovării și transferului tehnologic pentru dezvoltarea de noi produse și servicii în domeniul sănătății în stațiunile balneare dar și îmbunătățirea serviciilor turistice și a celor conexe prin dezvoltarea de noi afaceri.

Digitalizarea serviciilor turistice este o altă componentă insuficient acoperită care poate susține în mod sustenabil creșterea turismului intern și extern.

Centrele de agrement pentru copii și tineri – tabere școlare

Centrele de agrement sunt structuri fără personalitate juridică care fac parte din patrimoniul destinat activității de tineret conform art. 30 alin (1) al Legii Tinerilor nr. 350/2006 cu modificările și completările în vigoare. Indiferent de modul în care proprietatea asupra centrelor de agrement este administrată, ele trebuie să își păstreze destinația pentru organizarea activităților de tabere pentru copii și tineri (turism pentru tineret).

Activitățile care se desfășoară în centrele de agrement au ca scop integrarea socio-profesională a copiilor și elevilor și fac parte din conceptul de învățare pe tot parcursul vieții, reglementat de art 328 din Legea educației naționale. Patrimoniul destinat activităților de tineret trebuie să servească scopurilor și obiectivelor de asigurare a condițiilor adecvate integrării socio-profesionale a tinerilor, conform necesităților și aspirațiilor acestora.

În centrele de agrement din structura MTS se desfășoară anual taberele școlare, tabere tematice, tabere naționale, Tabere sociale, Taberele pentru preșcolari, elevi și studenți cu handicap dar și alte tabere. Prin intermediul acestor acțiuni se oferă copiilor și tinerilor din categorii sociale vulnerabile sau copiilor cu dizabilități posibilitatea desfășurării unor activități cu caracter educativ pentru sprijinirea integrării sociale a acestora.

Centrele de Agrement reprezintă totodată principalul element de infrastructură pe care Ministerul Tineretului și Sportului îl are la dispoziție pentru dezvoltarea și implementarea politicii naționale de tineret, inclusiv organizarea de proiecte de tineret (învățare nonformală pentru organizații de tineret și pentru tineri) și organizarea de tabere (ca formă de organizare a activităților complexe de învățare nonformală și agrement pentru tineri).

Tinerii și copiii reprezintă categorii sociale vulnerabile, iar serviciile oferite în centrele MTS, atât cele de agrement/tabără, cât și cele care promovează educația non-formală au avantajul accesibilității financiare. Totodată, este esențial ca aceste servicii să se furnizeze în condiții de siguranță deplină dar și să respecte standarde de calitate, în special având în vedere sutele de mii de copii și tineri care le sunt beneficiari în fiecare an. În acest context, reabilitarea și/sau reamenajarea centrelor de agrement ale MTS va crește considerabil impactul calitativ al serviciilor oferite și implicit numărul potențialilor beneficiari.

Dintr-un număr total de 65 de Centre de Agrement/Baze turistice pentru tineret funcționale la nivel național (din 147 existente), la nivelul Regiunii Centru regăsim un număr de 14 centre, ceea ce reprezintă un procent de 21,5% din numărul total.

Infrastructura centrelor de agrement necesită investiții pentru creșterea calității serviciilor de cazare și masă oferite copiilor și tinerilor, beneficiari ai taberelor școlare dar și pentru creșterea calității serviciilor oferite prin diversificarea paletei de activități educaționale și recreative pe care le oferă copiilor și tinerilor.

În acest scop, este necesară finanțarea de lucrări de extindere/modernizare/reabilitare/dotare a infrastructurii centrelor de agrement pentru tineret: a spațiilor de cazare din aceste centre, amenajarea, modernizarea și dotarea de spații adecvate pregătirii și servicii mesei, precum și a infrastructurii pentru activități educaționale și de recreere (terenuri de sport, alte spații pentru activități sportive, săli de conferință/evenimente, etc).

7. Susținerea dezvoltării urbane integrate la nivelul municipiilor și orașelor din Regiunea Centru

Considerate **motoare ale economiei**, orașele sunt catalizatori pentru creativitate și inovare. Diversele dimensiuni ale vieții urbane - economică, socială, culturală și de mediu - sunt strâns legate între ele, iar succesul în materie de dezvoltare urbană poate fi atins numai prin intermediul unei **abordări integrate**, care să vizeze atât dimensiunile sustenabilității urbane cât și provocările și noile tendințe privind progresul societății.

O provocare o reprezintă dezvoltarea **orașelor mari ca poli de atracție** pentru zonele învecinate și motoare ale creșterii economice inteligente atât prin extinderea și dezvoltarea infrastructurii cât și planificarea expansiunii urbane dirijate/controlate. Studii precum cel al Băncii Mondiale, "Orașe magnet, migrație și navetism în România", au arătat că un oraș se dezvoltă accelerat dacă există o infrastructură de calitate, un mediu care sprijină dezvoltarea afacerilor, în special a celor cu valoare adăugată mare, o administrație eficientă și o colaborare între mediul privat și un mediu universitar performant.

Rețeaua urbană de localități din Regiunea Centru este formată din 57 de orașe (dintre care 20 sunt municipii). Dinamica și configurația rețelei de localități sunt factori care au influențat în mod direct nivelul de dezvoltare socială și economică a Regiunii Centru.

Amintim că **rețeaua urbană la nivelul Regiunii Centru** cuprinde 1 oraș peste 200.000 locuitori (Brașov), 2 orașe cu o populație între 100.000 - 200.000 locuitori (Sibiu și Târgu Mureș), 3 orașe cu o populație între 50.000 - 100.000 locuitori (Alba Iulia, Mediaș și Sfântu Gheorghe), 16 orașe cu o populație între 20.000 - 50.000 locuitori (Miercurea Ciuc, Făgăraș, Odorheiu Secuiesc, Reghin, Săcele, Sighișoara, Sebeș, Zărnești, Cugir, Târnăveni, Codlea, Aiud, Cislădie, Blaj, Târgu Secuiesc și Gheorgheni), și 35 de orașe cu o populație mai mică de 20.000 locuitori.

Regiunea Centru ocupa în 2019 locul 3 la nivel național privind ponderea populației rezidente din mediul urban (57,2%), după Regiunea București - Ilfov (88,5%) și Regiunea Vest (60,7%). La nivel regional, județul Brașov are cea mai mare suprafață a zonei urbane (22,3%), la polul opus cu mai puțin de 15% fiind județele Mureș, Covasna și Harghita.

În perioada de programare 2014-2020, dezvoltarea urbană durabilă a fost implementată în România prin intermediul Programului Operațional Regional 2014-2020, în cadrul căruia a fost stabilită Axa prioritară 4 intitulată Sprijinirea dezvoltării urbane durabile.

Axa prioritară 4 a inclus priorități de investiții aferente următoarelor Obiectivele Tematice (OT): OT 4 - economie cu emisii reduse de carbon; OT 6 - conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor; OT 9 – promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei și a discriminării și OT 10 - investițiile în educație, formare și formare profesională pentru competențe și învățare pe tot parcursul vieții.

Beneficiari eligibili în cadrul Axei prioritare 4 au fost municipiile reședință de județ sau, după caz, municipiile reședință de județ împreună cu UAT din zona funcțională urbană, aflate în zona imediată a acestora. Aceștia au elaborat Strategii Integrate de Dezvoltare Urbană (SIDU) și Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD), acestea reprezentând condiția principală și cadrul pentru selectarea la finanțare mai întâi a ideilor de proiect, dezvoltate în fișe de proiect și apoi a proiectelor individuale, în cadrul obiectivelor specifice ale acestei axe prioritare. Pentru Polii de creștere, SIDU și PMUD au fost întocmite la nivelul Asociațiilor de dezvoltare intercomunitară Pol de creștere/Zonă metropolitană, după caz.

Pentru perioada de programare 2014-2020, România a avut una dintre cele mai mari alocări din UE pentru dezvoltare urbană sustenabilă, cât și una dintre cele mai mari ponderi FEDR pentru aceste tipuri de intervenții – 11% din fondurile FEDR, spre deosebire de minimum 5% impuse prin Politica de Coeziune. Acesta este un lucru bun și o abordare care ar trebui continuată pentru perioada 2021-2027.

Pe de altă parte, abordarea României pentru 2014-2020 a avut și o serie de deficiențe, precum:

Finanțarea s-a dus în principal către UAT-uri individuale, nu către zone urbane funcționale. Alocarea medie pe municipiu a fost relativ mică în comparație cu alte țări — aproximativ 30 de milioane Euro, administrațiile locale eligibile au putut accesa intervenții numai sub 4 arii tematice, și au trebuit să concureze cu sute de orașe mici și chiar comune pentru restul priorităților de intervenție ale POR.

Totodată, sarcina birocratică pentru accesarea fondurilor pe dezvoltare urbană sustenabilă a fost disproporționată în comparație cu fondurile care au putut fi accesate efectiv. Timp de 2 – 3 ani, orașele au lucrat la elaborarea SIDU, PMUD, înființarea și acreditarea Autorităților Urbane.

De asemenea la nivelul POR 2014-2020, abordarea pentru restul municipiilor și orașelor nu a propus alocări specifice, fiind pe principiul primul venit-primul servit. Ca urmare a nevoilor identificate în acest sens a fost integrată mai târziu la nivelul POR 2014-2020, Axa prioritară 13 care sprijină în formă integrată nevoile de dezvoltare ale acestor orașe, în cadrul acestei Axe, la nivelul Regiunii Centru au fost depuse 45 de proiecte cu o valoare totală a sumei solicitate de aproape 152 mil. euro. Din aceste aspecte rezultă nevoia de finanțare de investiții și la nivelul acestor orașe și municipii.

În implementarea politicii de dezvoltare urbană la nivelul Regiunii Centru se propune o abordare integrată care să ia în calcul următoarele aspecte: continuitate, simplificare, flexibilitate, implicare locală. Considerăm că nu ar trebui abordată diferit dezvoltarea urbană față de perioada actuală de programare, în sensul că ar trebui să păstrăm mai departe ceea ce este bun și funcțional. În acest sens considerăm că plecând de la obiectivul OP 5, dezvoltarea urbană să aibă la bază dezvoltarea Strategiilor Integrate de Dezvoltare Urbană (SIDU) care să fie completată de Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă și de PAED-uri.

Dezvoltarea urbană va fi tratată separat pentru municipiile reședință de județ și pentru restul municipiilor și orașelor. În cadrul OP 5 se va dezvolta un Document Cadru privind dezvoltarea urbană în care se va explica întregul proces și se vor prezenta îndrumări privind modul de abordare.

Acestea vor dezvolta SIDU și PMUD și vor selecta din portofoliile de proiecte aferente proiectele prioritare în baza unor criterii standard propuse în Documentul Cadru și criterii specifice propuse de ei conform strategiei. Decizia privind proiectele prioritare ce vor fi promovate la finanțare va aparține forului decizional local: ex. Consiliul Local sau forul decizional ADI dacă se aplica la zona funcțională sau metropolitană, sau altă structură decizională a parteneriatului.

Municipiile reședință de județ vor avea alocare specifică care se va împărți între municipii conform criteriilor aplicate și în această perioadă de programare: distribuție egală a 50% din alocare, iar 50% să fie alocat în funcție de ponderea populației în populația Regiunii.

Municipiile reședință de județ vor avea apeluri dedicate pe Axa prioritară 2 cu smart city, Axa prioritară 3 pe regenerare urbană și mobilitate urbană, pe Axa 5 privind infrastructura educațională și pe Axa prioritară 6.2. Pentru celelalte municipii și orașe ar trebui să fie apeluri competitive, iar depunerea de proiecte pe o anumită Axa să fie susținută și de existența lor într-o strategie integrată de la nivel local care are o listă de proiecte prioritare.

Ca alocare de fonduri ar trebui alocat separat fonduri pentru municipii reședința de județ, fie jumătate/jumătate, fie în baza portofoliilor de proiecte să se facă un procentaj, ținând cont și de nevoile de investiții și capacitatea de implementare a fiecărui beneficiar.

Analizând portofoliul de proiecte regional, existent momentan, menționând că este în proces de dezvoltare, multe orașe și municipii lucrează acum la elaborarea/actualizarea documentelor strategice, se poate propune o alocare

financiară de 70% din alocarea pe prioritate pentru municipiile reședință de județ, iar pentru restul municipiilor și orașelor o alocare de 30% din total alocare, în ceea ce privește domeniul mobilității urbane. În ceea ce privește alocările dedicate pe restul priorităților de investiții în care municipiile reședință de județ vor fi solicitanți eligibili, acestea vor fi stabilite în urma unui proces de consultare care va avea loc în perioada următoare. Acest proces de consultare va ține cont inclusiv de stadiul actual al proiectelor contractate și în implementare pe POR 2014-2020, nevoile identificate în strategiile locale și portofoliul de proiecte regional.

Astfel că împărțirea alocării pe baza procentului de 70%-30% între municipiile reședință de județ și restul municipiilor și orașelor, nu poate fi făcută acum și pentru celelalte priorități de investiții, ci doar în urma unei consultări extinse cu partenerii regionali și analizarea portofoliului regional.

În ceea ce privește tipurile de apeluri care vor fi lansate, pentru toate prioritățile de investiții în care municipiile reședință de județ au o alocare dedicată cu un apel de proiecte de tip necompetitiv, se va avea în vedere apeluri de tip competitiv pentru restul municipiilor și orașelor.

Existența unei strategii integrate de dezvoltare urbană la nivel local constituie condiția de bază pentru acordarea finanțării prin intermediul acestei axe prioritare. Municipiile și orașele sau, după caz, acestea împreună cu localitățile din zona funcțională urbană vor elabora strategii integrate de dezvoltare urbană, acestea reprezentând condiția principală și cadrul pentru selectarea la finanțare a proiectelor individuale.

În măsura în care la nivel local se optează pentru elaborarea SIDU la nivelul zonei funcționale urbane, SIDU poate acoperi, dacă este cazul, teritoriul corespunzător unei structuri instituționale deja existente (zonă metropolitană/ADI). La nivelul Regiunii Centru, toate municipiile reședință de județ au elaborat și aprobat SIDU. Actualizarea acestora este analizată în această perioadă, unele municipalități demarând deja acest proces.

Prin această abordare se consideră că se acordă autorităților locale și partenerilor locali de la nivelul acestor zone o decizie mai mare în ce privește identificarea proiectelor prioritare necesare ulterior acestea putând să accedă la finanțare prin liniile de finanțare puse la dispoziție de program.

Structuri regionale propuse pentru perioada 2021-2027:

- ✓ **CDR Centru (Consiliul pentru Dezvoltare Regională Centru)** – 24 membrii conform Legii 315/2004 privind dezvoltarea regională în România – **for politic deliberativ** care decide direcțiile de dezvoltare ale Regiunii și lista proiectelor prioritare
- ✓ **ADR Centru – organism neguvernamental de utilitate publică** care acționează în domeniul dezvoltării regionale conform Legii 315/2004 privind dezvoltarea regională în România, **for executiv la nivel regional și Autoritate de Management** pentru Programul Operațional Regional
- ✓ **CM POR – Comitetul de Monitorizare al POR regional** – constituit conform Regulamentului European – **art. 33-35 din propunerea de Regulament comun pentru perioada 2021-2027** – format în mod echilibrat din structurile implicate în gestionarea programului, dar și partenerii socio-economici relevanți pentru implementarea programului de la nivel regional
- ✓ **CRP Centru – Comitetul Regional de Planificare**, care este o structură partenerială regională formată din 42 de entități de la nivel regional și care are ca scop consultarea privind **elaborarea Planului Regional de Dezvoltare și avizarea tuturor documentelor privind elaborarea și implementarea acestuia** în vederea pregătirii deciziilor CDR Centru
- ✓ **CRI Centru – Consorțiul Regional de Inovare Centru** – format din 40 de entități regionale, care are ca scop **elaborarea și implementarea Strategiei de Specializare Inteligentă de la nivel regional** și pregătirea deciziilor CDR Centru în domeniul specializării inteligente și inovării
- ✓ **Comitet Regional de Corelare** – realizat prin Ordin de ministru MFE, din care să facă parte organisme de la nivel regional implicate în implementarea celorlalte programe operaționale derulate cu fonduri europene, inclusiv din Programul de Dezvoltare Rurală, dar și care sunt implicate în implementarea programelor cu fonduri guvernamentale sau din alte surse și care să asigure la nivel regional **o corelare a investițiilor realizate din diferite surse de finanțare și care în același timp să pregătească anumite decizii în acest sens ale CDR Centru**

For the Investment for Jobs and Growth goal:

Table 1		
Policy objective	Specific objective	Justification (summary)
1. O Europă mai inteligentă	a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate	<p>[2 000 per specific objective or dedicated priority]</p> <p>Raționalitatea intervențiilor reunite în cadrul acestui Obiectiv specific este de a acționa pe două paliere esențiale în mod egal: (1) primul palier este structurarea unui ecosistem regional de cercetare dezvoltare inovare, iar (2) cel de al doilea palier este susținerea cooperării internaționale a actorilor de CDI implicați. Obiectivul general este de a inversa tendința de degradare a performanțelor regionale în materie de inovare și de a valorifica potențialul de inovare oferit de profilul industrial accentuat.</p> <p>Structurarea unui ecosistem de inovare regional se poate realiza doar cu susținerea creării și dezvoltării de entități care să compună acest ecosistem, precum și prin realizarea de conexiuni între aceste entități. Trebuie să avem în vedere faptul că, în conformitate cu platforma ERRIS, doar 5% din totalul infrastructurilor de CDI susținute din fonduri publice sunt pe teritoriul Regiunii Centru, aceste infrastructuri totalizând 4% din totalul echipamentelor înregistrate pe platformă. De asemenea, este activ în regiune doar un singur incubator de afaceri (din totalul de 11 la nivel național), 3 Hub-uri (din totalul de 25 la nivel național) și nici o structură de accelerare (din cele 14 identificate la nivel național). Prin operațiunile selectate am ales să intervenim exact în punctele cheie la nivel teritorial. Vom susține investiții în infrastructurile proprii de CDI ale organizațiilor de CDI / IMM-uri pentru a facilita crearea de noi elemente de infrastructură de CDI și Transfer Tehnologic care să populeze ecosistemul regional, vom sprijini componenta antreprenorială a inovării pentru a impulsiona cercetarea orientată spre valorificarea în piață a rezultatelor, favorizând crearea și maturizarea de start-up-uri și spin-off-uri în domeniile de specializare inteligentă, vom sprijini cluster-ele pentru a favoriza concentrarea sectorială și teritorială a energiilor și orientarea lor spre inovare. În aceeași direcție va acționa și susținerea programată pentru înființarea, dezvoltarea și operaționalizarea incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri, parcurilor tehnologice și științifice, inclusiv parcuri smart cu impact la nivel regional. Aceste măsuri au ca scop complimentarea profilului industrial accentuat al Regiunii Centru (Specializarea angajaților - cel mai mare procent – 16,4% - este pe sectorul Industrial; 126% față de media națională și la 92% față de media europeană angajați în sectoare de producție mediu sau înalt tehnologizate), astfel încât cele două elemente, acționând împreună, să catalizeze inovarea regională. Perspectiva teritorială, care încearcă să răspundă nevoii de proximitate exprimată de IMM-urile regionale în cadrul unui studiu desfășurat de ADR Centru, dar și nevoii de a construi un cadru propice pentru atragerea și menținerea talentelor, nu înseamnă, însă, o închidere ci crearea unei baze pentru o mai bună deschidere către ecosistemul național și european. Astfel, prin Program, este asigurată capacitatea de participare rețele de inovare europene pentru IMM sau alte organizații, aliniere la KIC-urile (Knowledge Innovation Community) în relație cu sectoarele / ariile de specializare inteligentă regionale, inclusiv prin sinergii cu programe similare din alte State Membre sau State Asociate. Cooperarea interregională este dublată de cooperare intraregională, susținerea ei fiind necesară pentru a facilita trecerea de la elemente dispartate la conjugarea lor și formarea ecosistemului regional, prin participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare, sprijinirea transferului tehnologic la nivel de companii și alte organizații. Toate aceste elemente și legături formate între ele și cu alte organizații de gen la nivel național și european vor instrumentaliza tehnic sprijinul pe care îl prevedem prin Program pentru specializare inteligentă la nivel regional și inovare de produs, serviciu, de proces, organizațională și de model de afaceri în IMM-uri,</p>

		<p>inclusiv brevetare (abordare integrată pe lanțul valoric al inovării - activități CDI, valorizare produse/servicii). Un ultim element pe care îl includem, prin program, în acest ansamblu, este perfecționarea capitalului uman, prin dezvoltarea competențelor la nivelul IMM-urilor / organizațiilor de CDI / entităților active în sectoarele / ariile de specializare inteligentă. Alterarea paradigmei actuale, în care difuzarea inovării stagnează, și trecerea treptată spre o economie a cunoașterii nu se poate realiza în lipsa unui capital uman capabil să valorifice oportunitățile, să utilizeze instrumentele și să capitalizeze beneficiile. De aceea, toate intervențiile de mai sus vor fi completate de o componentă de susținere a achiziției de noi competențe de către entitățile implicate prin perfecționarea, în primul rând, a propriilor talente. În viziunea noastră, Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat constituie o temă orizontală care trebuie să se regăsească în cvasi-totalitatea proiectelor, pentru maximizarea rezultatelor intervenției publice.</p>
	<p>a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor</p>	<p>România se situează pe locul 27 din cele 28 de state membre ale UE în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2019 al Comisiei Europene. Cu toate că România înregistrează o ușoară îmbunătățire a performanței în aproape toate dimensiunile DESI măsurate, locul ocupat în clasament a rămas relativ stabil, având în vedere că progresul general a fost lent. România înregistrează cele mai bune rezultate la dimensiunea „Conectivitate”, datorită disponibilității pe scară largă a rețelelor fixe de bandă largă de mare și foarte mare viteză (în special în zonele urbane). Cu toate acestea, digitalizarea economiei a rămas în urmă, în condițiile în care mai mult de o cincime dintre români nu au utilizat niciodată internetul și mai puțin de o treime au competențe digitale elementare.</p> <p>Conform Digital Transformation Scoreboard, ediția 2017, România se află pe ultimul loc în indexul EU Digital Transformation Enablers. Cererea de competențe digitale în afara industriei de profil este evaluată la zero iar în ce privește investițiile și accesul la finanțare pentru transformare digitală, Romania este pe antepenultimul loc, la fel și în ceea ce privește infrastructura digitală pentru transformare digitală. În materie de e-leadership scorul României este 0 și se plasează pe ultimul loc în ce privește integrarea tehnologiilor digitale. Acest tablou este completat de raportul Digital Economy and Society Index, conform căruia Romania este pe penultimul loc în UE 28 în integrarea digitalizării, cu mult sub media UE. În comparație cu ultimii doi ani, locul ocupat de România a rămas stabil în ceea ce privește această dimensiune. Nu s-au constatat modificări la aproape niciunul dintre indicatori.</p> <p>Întreprinderile din România profită de posibilitățile oferite de analiza volumelor mari de date (big data) (11 % față de media UE de 12 %); la acest capitol România se situează pe locul 14. 9 % dintre întreprinderile din România utilizează rețelele de socializare (comparativ cu media UE de 21 %). S-a înregistrat o ușoară îmbunătățire a utilizării serviciilor de cloud, de la 6 % în 2017 la 7 % în 2018, însă România rămâne cu mult sub media UE de 18 %. Doar 8 % din totalul IMM-urilor fac vânzări online (față de media UE de 17 %), în timp ce 2 % dintre acestea efectuează vânzări online transfrontaliere (comparativ cu media UE de 8 %).</p> <p>În lipsa unor date în profil regional, putem presupune că o eventuală variație marginală a acestor date nu influențează tabloul general și acest tablou se aplică în foarte mare măsură și Regiunii Centru, fiind, astfel, utilizabil pentru fundamentarea acestor intervenții.</p> <p>Dincolo de susținerea digitalizării IMM, un alt efect al intervenției, urmărit de către noi, este structurarea unei piețe regionale de soluții de digitalizare pentru companii. În lipsa unei piețe locale, dezvoltarea ofertei de soluții este mult încetinită. Companiile regionale de ITC se mențin în poziții inferioare în lanțul valoric sectorial, în lipsa unor clienți locali pentru care să furnizeze soluții. În schimb, catalizarea cererii de soluții de digitalizare din partea companiilor va avea ca efect o creștere a ofertei atât de produse cât și de servicii iar furnizorii locali vor fi stimulați să dezvolte soluții adaptate acestor nevoi, de la sisteme de business intelligence până la magazine online, soluții de cloud.</p> <p>Față de intervențiile din OS. 3, în cadrul OS 2 accentul va fi pe componenta de software, cu componenta de hardware ca accesoriu acolo unde este necesar. De asemenea, pentru partea de servicii asociate digitalizării, este important ca IMM să fie sprijinite în identificarea celor mai potrivite soluții, adaptate atât nevoilor cât și capacităților tehnice și financiare, inclusiv în etapa post-intervenție. Această componentă ar putea fi susținută prin voucher-e acordate IMM și utilizate pentru accesarea de servicii inclusiv prin intermediul Hub-urilor Inovative Digitale. De</p>

		<p>asemenea, o altă posibilitate de orientare a intervenției este asamblarea de pachete de produse și servicii de digitalizare care să fie accesate de IMM cu susținerea de la Program, sub forma unor intervenții de tipul SMEs Go Digital Programme, cu soluții de tipul Productivity Solution Grant sau Start Digital Pack, cu finanțări între 50.000 și 150.000 euro, care pot include nu numai achiziții de licențe software ci și utilizarea pe bază de subscripție a serviciilor de tip software-as-a-service (SaaS), soluții care pot fi reunite într-un Tech Depot virtual gestionat de un Digital Innovation Hub.</p> <p>Dimensiunea actuală a pieței de servicii pe care le poate presta un hub digital, cum rezultă din date și din discuții cu actorii regionali (spre exemplu Universitatea Transilvania a înființat un hub inovativ digital dar nu prestează servicii de gen pentru IMM ci se comportata ca un spațiu de co-working combinat cu incubator pentru studenți) – este mica și de aceea șansele de supraviețuire a DIH după epuizarea sprijinului public sunt destul de reduse, mai ales dacă finanțăm mai multe care se vor concura între ele. Astfel, la nivel regional avem nevoie de o strategie pentru aceste hub-uri, prin care să finanțăm unul, maxim 2 la nivel de regiune și le ajutam să intre în rețele europene, la care să se atașeze o rețea de centre de competente care să fie agregate ca un hub și care să reunească toate universitățile din regiune, cele 2 cluster-re de profil și actori privați interesați, pe principii de proximitate geografică și neutralitate tehnologică</p> <p>Componenta transnațională este vizibilă în acțiunea de susținere a internaționalizării întreprinderilor, precum și în componenta de digitalizare. Este de așteptat ca, pentru accesarea acestei din urmă componente, cel puțin o parte din întreprinderi să apeleze la serviciile unui Hub Inovativ Digital (ceea ce va fi, de altfel, încurajat). Aceste Hub-uri, pentru a putea să își îndeplinească rolul de facilitator al difuzării tehnologiilor digitale vor fi nevoite să coopereze cu structuri similare din alte state membre, în special cu cele reunite în I4MS, Smart Anything Everywhere (SAE), Data Pitch Innovation Programme, ODINE, ECHORD++, ROBOTT-NET, RODINE, ACTPHAST 4.0, EPRISE, SESAME.NET, EIT Digital, MIDIH, coordonate inclusiv prin dihnnet.eu.</p> <p>Principalul grup țintă este reprezentat de companii din Regiunea Centru – microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii. În subsidiar, un grup țintă suplimentar este reprezentat de angajații companiilor susținute, în cazul în care proiectele sau operațiunile prevăd instruire pentru angajați în noile tehnologii. Este vizat atât spațiul urban și rural, pentru care va trebui avută în vedere evitarea suprapunerii cu obiectivele, acțiunile, măsurile, tipurile de beneficiari eligibili, activități eligibile și sectoare eligibile care vor fi incluse în viitorul program finanțat din FEADR.</p> <p>Vor fi sprijinite în special companiile active în sectoarele / domeniile de specializare inteligentă regionale, fără a fi, însă, excluse și alte domenii / sectoare economice regionale.</p>
	<p>a (iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor</p>	<p>Prin intervențiile prevăzute vizăm următoarele efecte în economia regională:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizarea industrială a IMM, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare • Creșterea nivelului de robotizare, atât în sectorul productiv cât și în sectorul de servicii • Favorizarea valorificării resurselor prin măsuri de economie circulară • Creșterea inovării în întreprinderi <p>Modernizarea industrială a IMM, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare</p> <p>Pentru perioada 2021 – 2027, la finele anului 2017, în Regiunea Centru existau 64343 întreprinderi active, 88,2% dintre acestea încadrându-se în clasa microîntreprinderilor (0-9 salariați), 9,7% în clasa întreprinderilor mici (10-49 salariați), 1,8% în cea a întreprinderilor mijlocii (50-249 salariați) și doar 235 firme (0,36% din total) se situau în categoria întreprinderilor mari. Interesant este faptul că numărul de întreprinderi din 2017 îl depășește marginal pe cel din 2007 (64292), creșterea fiind doar la nivel de microîntreprinderi, toate celelalte categorii fiind în deficit, chiar dacă în ultimii ani se înregistrează o tendință de creștere. Cea mai mare scădere este la categoria 50-249 de salariați (1137 de firme în 2017 față de 1368 în 2007). Nevoile acestor IMM țin, mai ales, de accesul la resurse pentru investiții, ele fiind într-o poziție de inferioritate față de întreprinderile mari. În</p>

		<p>special în sectorul industrial, dar nu numai, adoptarea noilor tehnologii este, pentru IMM, singurul răspuns pe care îl au la tensionarea pieței muncii din Regiune (șomaj foarte scăzut) și singurul instrument cu care pot contracara absorbția forței de muncă din piață de către companiile mari, cu care nu pot concura în termeni de salarizare la aceeași intensitate a utilizării forței de muncă pe unitatea de produs. Pentru a sprijini IMM am introdus în Program intervenția privind Modernizarea industrială a IMM, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare, prin orientarea resurselor spre tehnologii avansate care să le asigure capacitatea de a scădea intensitatea utilizării forței de muncă / unitatea de produs, precum și resurse suplimentare de creștere atât la nivel de volume cât și, mai ales la nivel de productivitate, scopul final fiind catalizarea unui ciclu de sustenabilitate care să permită IMM să își crească intern capacitatea de a genera noi resurse de dezvoltare.</p> <p>Creșterea nivelului de robotizare, atât în sectorul productiv cât și în sectorul de servicii</p> <p>Provocările sunt și mai evidente când examinăm diferențele dintre companiile mari și IMM (36% din companiile de până la 249 de angajați utilizează roboți, în timp ce procentul companiilor cu peste 1000 de angajați este de 74%). Conform unui studiu al Centrului European pentru Cercetare Economică, în Europa Centrală și de Est nivelul mediu de robotizare este de 60 de unități la 10 mii de lucrători însă Cehia este cea mai dezvoltată piață din acest punct de vedere, cu aproape 100 de roboți la 10.000 de muncitori, în timp ce România are o densitate destul de scăzută, de 15 roboți la 10.000 de angajați.</p> <p>Conform celui de al 7-lea Raport de coeziune, numărul de firme cu rată mare de creștere în România este de aproximativ 0,06 la 1000 de locuitori, ceea ce ne plasează pe locul 28 / 28 la nivelul UE. Următoarele în clasament sunt Cehia și Croația cu aproximativ 0,31 la 1000 de locuitori, ceea ce înseamnă că diferența între România și următoarele clasate este de 1900%.</p> <p>Favorizarea valorificării resurselor prin măsuri de economie circulară</p> <p>Considerăm că intervențiile privind economia circulară trebuie detașate de alte intervenții pentru a permite actorilor economici interesați să concureze pentru resursele disponibile într-un mediu echitabil. Stadiul actual de dezvoltare a pieței defavorizează aceste abordări atât prin prisma unor indicatori economici clasici (ex. rentabilitatea capitalului, rata profitului) cât și prin prisma unor pre-rechizite necesare în ecosistemul de consum, mai ales (utilizatori ai produselor re-manufacturate, reprezentarea teritorială a elementelor de lanț de valoare). Pe de altă parte, în ceea ce privește eficiența utilizării resurselor, măsurată prin intermediul valorii economice în PIB generată la fiecare kg de resurse primare folosite, România este cea mai puțin performantă economie din Uniunea Europeană. Astfel, la fiecare kg de resurse primare extrase din mediul natural și folosite în economie, este generată valoare economică de 0.34 €, de peste 6 ori mai mică decât media la nivelul UE, de peste 10 ori mai mică decât în economiile Luxemburgului și Olandei, și de 1.5-4 ori mai redusă prin comparație cu țările din blocul central și est-european. În ceea ce privește consumul intern de resurse (măsurat în tone/capita), România a înregistrat o creștere de peste 3 ori a acestuia în perioada 2000-2014, în timp ce media la nivelul UE a scăzut ușor, de la 16.8 la 13.3 tone/capita. Desigur că poate fi argumentat că o astfel de creștere nu este în mod necesar un semnal negativ, pentru că în aceeași perioadă am avut o creștere semnificativă a PIB și implicit a economiei. Dar dacă punem alături rata creșterii consumului intern de resurse (314%) și rata creșterii PIB (192%) pentru aceeași perioadă (2000-2014), se poate observa că avem de-a face cu o creștere economică situată departe de principiile economiei circulare și nu doar atât. Diferența între cele două rate de creștere se explică prin faptul că România folosește tot mai multe resurse naturale, dar produce cu acestea valoare economică mică. În ceea ce privește productivitatea apei, România este din nou pe ultimul loc din Europa, producând valoare economică de 10 Euro la fiecare m3 de apă extrasă din mediul natural. Luxemburg, de exemplu, produce 788 Euro la fiecare m3 de apă folosită. Temele de economie circulară au rezultat din analiza rezultatelor întâlnirilor de descoperire antreprenorială (EDP) desfășurate în 2016 în pregătirea celei de a doua</p>
--	--	--

		<p>versiuni a RIS 3 Centru și a Concept Note și au fost validate în seria de întâlniri de descoperire antreprenorială desfășurate în 2018-2019. În portofoliul de proiecte regionale Portofoliul de proiecte se regăsesc momentan 15 proiecte care se pot încadra în tematica Economie circulară, Economie colaborativă, Lanțuri de valoare locale.</p> <p>Creșterea inovării în întreprinderi</p> <p>În ce privește nevoia de a finanța trecerea de la proof of concept pana la produs minim valabil (MVP) trebuie să luăm în considerare prezența scăzută în ecosistemul național a finanțărilor inovative (de tip venture, seed capital, acceleratoare) precum și faptul că acest tip de finanțări sunt potrivite pentru start-up-uri și mai puțin pentru IMM mature. De asemenea, conform unei cercetări a Băncii Mondiale în pregătirea schemei de Proof of Concept în cadrul Axei 1 POR 2014-2020, unul din motivele pentru care rezultatele cercetărilor nu sunt comercializate de echipele de cercetare este și faptul că nu există finanțare dedicată pentru atingerea nivelului de proof of concept sau produs minim viabil (MVP) care reprezintă partea cea mai riscantă din ciclul de inovare însă nu poate fi evitată deoarece face trecerea de la cercetarea fundamentală spre produs comercializabil. Aceeași cercetare mai evidențiază faptul că noile firme nu vin în piață cu soluții disruptive pentru că nu au acces la finanțare în stadiile incipiente, inovațiile disruptive fiind considerate mult prea riscante. De asemenea, IMM mature ezită să inoveze în sensul tare al cuvântului deoarece piața este dominată de companiile mari și administrație, care nu sunt orientate spre inovare deschisă (ceea ce ar duce la o diminuare a riscurilor) și preferă să inoveze incremental, la solicitarea clienților (inovare de produs, la nivel de întreprindere, ca urmare a punerii în producție de noi produse cu pregătire de fabricație susținută de client, care se și angajează să preia producția) sau ca urmare a achizițiilor de tehnologie modernă (de cele mai multe ori inovare de proces, tot la nivel de întreprindere, prin identificarea experimentală de noi funcții la care noua tehnologie poate fi utilizată). Această susținere vine în continuarea necesarului de suport pentru Modernizarea Industrială, privită inclusiv ca driver de inovare. Conform unui studiu realizat de ADR Centru în 2016, Sursele proprii raman principalul motor de inovare in companiile care au raspuns la chestionar, dominand net cu 71,34% optiunile acestora (similar cu sursa de inovare principala identificata la dezvoltarea produselor deja introduse pe piata unde ponderea a fost de 69,44%). De aceasta data, desi se mentine pe locul al doilea in optiuni, achizitia de tehnologie a inregistrat o scadere de 6,57 pp (de la 38.89% la 32,32%) in sa ramane un factor de inovare semnificativ. De altfel, clasamentul acestor surse de inovare utilizate pentru dezvoltarea de noi produse este identic cu cel anterior, variatii inregistrandu-se doar la procente. De asemenea, se poate observa o tendinta de crestere semnificativa la colaborarea cu universitati / institute de cercetare (de la 3,47% la 9,15%) ceea ce reprezinta aproape o triplare a valorii acestui indicator. Este dificil de estimat in acest moment daca acest semn de deschidere se va consolida sau este doar o crestere conjuncturala. De asemenea, este dificil de extrapolat acest procent spre intreaga masa de IMM din regiune in sa reprezinta, cu siguranta, un aspect de urmarit, mai ales in conditiile in care in crestere este si tendinta de achizitie a unor brevete / licente (2.44% fata de 1.39%). De asemenea, conform aceluiași studiu, în Regiunea Centru antreprenorii sunt pragmatici în identificarea barierelor de acces la serviciile de transfer tehnologic, preocupările lor fiind legate de costuri și resurse financiare. Astfel, primele trei locuri în ierarhia barierelor sunt ocupate, în ordine, de „costurile asociate”, „accesul la finanțare pentru dezvoltare tehnologica” și „accesul la finanțare pentru dezvoltarea ideilor de afaceri”. Același studiu asupra antreprenorilor din Regiunea Centru ne mai furnizează o paradigmă realistă din perspectiva inovativa: antreprenorul local este reactiv și orientat spre interior. El introduce produse noi pe piața (produse noi din perspectiva companiei și nu neaparat a pietei) mai degraba ca urmare a urmare a upgrade-ului tehnologic (ceea ce reprezinta un raport inversat de cauzalitate in conditiile in care achizitia de noi tehnologii ar trebui sa urmeze deciziei de inovare si nu sa o induca, decat accidental) sau ca urmare a solicitarii clientilor / partenerilor (din nou, solicitarea expresa a unui nou produs ar trebui sa fie formulata, ca regula, dupa ce acest produs a fost prezentat, macar sub forma de concept sau prototip). De asemenea, identificarea upgrade-ului tehnologic ca vector de inovare presupune, cel puțin</p>
--	--	---

		<p>pentru o perioada, un anumit grad de subutilizare a tehnologiei achizitionate, ceea ce are impact asupra eficacitatii si productivitatii investitiei, inclusiv a resurselor alocate pentru investitie, rata de recuperare reala prelungindu-se. In combinatie cu ierarhia rezultata in urma examinarii raspunsurilor la intrebarea privind resursa de inovare utilizata in procesul de dezvoltare de noi produse, respectiv preferinta pentru resurse proprii si achizitie de tehnologie, portretul schitat mai sus se completeaza cu o noua trasatura, respectiv o apetenta scazuta pentru risc. Dezvoltarea de noi produse intr-o abordare proactiva, pornind de la un studiu de piata, spre exemplu, sau de la o necesitate identificata, pentru care inca nu exista o piata structurata, presupune, pe langa disponibilitatea resurselor de inovare, si o anumita deschidere spre asumarea de riscuri. Reactivitatea, pe de alta parte, este menita sa diminueze riscurile, ceea ce, ca efect pe termen mediu, va insemna o incetinire a inovarii si, implicit, o atitudine mai conservatoare in piata a antreprenorilor existenti.</p> <p>Doar 10% din întreprinderile din România au desfășurat între anii 2014-2016 activități inovatoare, dar și printre acestea există firme cu inovații nefinalizate și/sau abandonate, arată un raport realizat de Institutul Național de Statistică (INS). Din analiza datelor, INS arată că în perioada 2014-2016, din totalul de 28.809 întreprinderi, un număr de doar 2.925 întreprinderi au desfășurat activități inovatoare, din care 2.795 sunt inovatori de succes, restul fiind întreprinderi cu inovații nefinalizate și/sau abandonate. Așadar, pentru această perioadă, calculul arată că ponderea întreprinderilor inovatoare din România a fost de numai 10,2%, iar a întreprinderilor non-inovatoare de 89,8%. Potrivit INS, din totalul întreprinderilor inovatoare, 2,5% au introdus sau implementat numai produse și/sau procese noi sau îmbunătățite semnificativ, în timp ce 4,8% dintre acestea au implementat numai inovații de organizare și/sau de marketing, noi sau îmbunătățite semnificativ. Doar o pondere de 2,9% din întreprinderile inovatoare au avut atât inovații de produse și/sau procese, cât și inovații de organizare și/sau de marketing. Din totalul întreprinderilor cu inovații de produse și/sau procese (indiferent de inovațiile de organizare și/sau de marketing), 1,5% au avut inovații numai de produse, 1,7% au avut inovații numai de procese, iar 1,8% au avut atât inovații de produse cât și de procese. Din întreprinderile cu inovații de organizare și/sau de marketing (indiferent de inovațiile de produse și/sau procese), ponderea întreprinderilor cu inovații numai de organizare a fost de 2,6%, în timp ce întreprinderile cu inovații numai de marketing a fost de 1,9%. O pondere mai mare au înregistrat întreprinderile care au avut atât inovații de organizare cât și de marketing de 3,2%. Din totalul întreprinderilor, 75,3% au considerat că în perioada analizată nu au avut niciun motiv pentru a inova și 14,5% au luat în considerare necesitatea unei inovații, dar au întâmpinat bariere prea mari pentru a inova, mai arată raportul INS. Principalele bariere au fost: cerință scăzută pentru inovații pe piață 8,9%, existența unor inovații anterioare 6,9%, lipsa unor idei bune pentru a inova 5,2% și competitivitate scăzută pe piața întreprinderii 2,5%. Principalul obstacol întâmpinat de întreprinderi pentru a nu inova, a fost costuri pentru inovație prea mari 5,8%, lipsa finanțării interne pentru inovație 4,9%, prea multă concurență pe piață 3,8%, lipsa unor credite sau capitaluri private 3,7%. La polul opus, cu o pondere de 1,8%, s-a situat nearmonizarea integrală a legislației/regulamentelor cu legislația UE.</p> <p>Conform Raportului de evaluare a Axei 1 POR 2014 – 2020 elaborat de Lattanzio, modelul brevet&patent-prototipare-testare de acceptabilitate-serie zero urmată de producție de serie sau de masă este apreciat ca fiind mult prea liniar și depășit de realitățile din sfera inovării; de asemenea, a fost semnalată nevoia de etapizare în introducerea și promovarea inovării de tip deschise. De asemenea, este de menționat faptul că în sfera inovării au apărut forme inovare care încearcă să valorifice la maxim cooperarea între actori în vederea unui accelerări a intrării pe piață, cum sunt platformele de open-innovation sau abordările de tip demand driven co-creation, care construiesc pe nevoi pre-identificate de utilizatori și solicită soluții concrete, fie pentru a deveni proprietarul lor, fie pentru a le utiliza ca early adopters.</p>
	a (iv) Dezvoltarea	<p>Competențele și inovarea constituie o problemă stringentă a țării noastre, aceasta clasându-se pe ultimul loc la abilitățile dorite de piața forței de muncă. După cum specifică și Raportul de Țară, competențele nu evoluează în concordanță cu</p>

	<p>competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat</p>	<p>necesitățile sectoarelor economice în curs de expansiune. Se recomandă, astfel, dezvoltarea cu prioritate a acelor competențe care asigură o dezvoltare durabilă a afacerilor și economiei, precum: creativitatea, spiritul inovator, competențe aferente noilor tehnologii, IT și competențele antreprenoriale.</p> <p>Se vizează astfel dezvoltarea unor competențe profesionale adecvate cerințelor mediului de afaceri în contextul unei economii bazate pe cunoaștere, cuplarea centrelor educaționale și vocaționale la ecosistemul național și regional de inovare și la sistemul de reskilling. De asemenea, aceste intervenții este necesar să fie corelate cu intervențiile de mai sus, mai ales în materie de susținere a inovării și de adaptare la noile paradigme tehnologice. Trebuie să ținem cont și de faptul că, în conformitate cu o analiză a World Economic Forum, desfășurată în 2018, 59% din companii (cel mai mare procent) au identificat lipsa abilităților în piața locală drept principală barieră în adoptarea noilor tehnologii. De asemenea, introducerea de noi modele de inovare sau de business (inovarea deschisă, digitalizarea, robotizarea, direct manufacturing, doar ca exemple) presupun adaptări la nivel de entități care se traduc, în final, în achiziția de noi competențe individuale ale angajaților. Pe de altă parte, proporția adulților în vârstă de muncă (25-64 ani) care participa în procesul de educație continuă (formală sau non-formală) a crescut în Uniunea Europeană, în ultimii 10 ani, de la 32,5% (2007) la 45,1% (2016) (Sursa: Eurostat http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do).</p> <p>Participarea adulților este, mai degrabă, la instruire de tip non-formal, precum cele în legătură cu locul de muncă (care sunt majoritatea) dar și cursuri de cultură generală sau stil de viață care sunt organizate în afara sistemului formal de educație (Eurostat). România, însă, are a doua cea mai mică rată de participare a adulților la educația formală (1,7%) după Slovacia (1,5%) din Uniunea Europeană, față de o medie la nivel de UE de 5,8%, cele mai mari rate de participare fiind în Finlanda (14,2%), Suedia (13,8%) și Danemarca (13,5%). Comparând România cu țara cu cea mai mare rată de participare, Finlanda, se poate observa că în această țară rata de participare a adulților în educația formală este de 8,35 ori mai mare, ceea ce înseamnă că pentru fiecare 1 adult român care își continuă studiile după vârsta de 25 de ani, mai mult de 8 adulți finlandezi fac același lucru. În ceea ce privește educația non-formală, dacă în România rata de participare a adulților în educația non-formală este de 5,6%, a doua cea mai mică valoare este înregistrată în Grecia, cu 14%, ceea ce oricum înseamnă o rată de participare mai mult decât dubla. Cele mai mari rate de participare sunt în Olanda (61,5%), Austria (58,4%) și Suedia (56,5%). La fel, dacă este să comparăm rata de participare din România cu cea mai înaltă rată (Olanda) se poate observa că în Olanda rata de participare este de aproape 11 ori mai mare. Din Uniunea Europeană, cele mai mari rate de participare la educație le au Olanda, Suedia și Austria, în timp ce cele mai mici sunt în România, Grecia și Bulgaria. Diferența între România și următoarele două clasate este mai mult decât dubla (față de Grecia) și mai mult decât tripla (față de Bulgaria). Evoluția, în cazul României, este divergentă față de media UE. În cazul României, după o ușoară creștere de 0,6 pp între 2007 și 2011, tendința este acum de scădere puțin mai accelerată (1 pp în perioada 2011- 2016). Cea mai dramatică scădere, pentru România, este înregistrată de rata de participare a adulților la învățământul formal (de la 3,3% până la 1,7%) în timp ce rata de participare la învățământul non-formal a crescut de la 4,7% în 2007 la 5,6% în 2016, cu un vârf de 6,9% în 2011. Aceste realități, care se exprimă egal și la nivel regional, demonstrează necesitatea susținerii entităților IMM, organizații de CDI, alte organizații implicate, de a dubla achiziția de competențe prin recrutare cu achiziția de competențe prin învățare. Bazinul de recrutare pentru talente este oricum limitat și, de cele mai multe ori, IMM pierde în competiția pentru această resursă în fața companiilor mari, cu care nu pot concura în materie de salarizare și alte beneficii pentru angajați.</p> <p>Principalele grupuri țintă sunt:</p> <p>Întreprinderi și angajații din întreprinderi, Membrii ai Consorțiului Regional de Inovare, ai grupurilor de lucru regionale precum și alți actori regionali activi în sectoarele / ariile de specializare inteligentă. Vizată este Regiunea Centru, spațiul urban și rural.</p>
--	---	---

	<p>a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor</p>	<p>România ocupă un loc modest în orice clasament al statelor membre având la bază gradul de digitalizare. Sectorul administrației publice nu este ocolit de neajunsuri. Utilizarea instrumentelor digitale de către persoanele reprezentante ale administrației publice aduce îmbunătățiri consistente a fluxurilor de lucru, reducerea timpului de procesare a solicitărilor și creșterea satisfacției contribuabililor în relația cu instituțiile și autoritățile publice. Reducerea consumului de hârtie, reducerea amprentei energetice a administrației publice, îmbunătățirea performanței profesionale, interacțiunea la distanță cu contribuabilii și reducerea timpilor de așteptare la ghișeu, sunt avantaje de necontestat pe care digitalizarea le aduce la nivelul instituțiilor și autorităților publice. Digitalizarea informațiilor și a documentelor, completată cu creșterea interoperabilității datelor și sistemelor informatice, va duce de asemenea la optimizarea semnificativă a fluxurilor de documente și la creșterea satisfacției cetățenilor și mediului de afaceri în relația cu structurile publice. Simplificarea administrativă, reducerea birocrăției și transparența în relația cu contribuabilii, tranziția către administrații suple și inteligente, sunt dezideratele care modelează transformarea administrației publice în revoluția digitală globală. Această transformare reprezintă doar primul pas care se face pentru modelarea orașelor smart. Transformarea birocratică este urmată de cea la nivel practic, de gestionare a serviciilor publice. Prin interconectarea serviciilor oferite și coordonarea acestora se obține îmbunătățirea nivelului general de viață al locuitorilor unei comunități.</p> <p>Beneficiile orașelor smart nu sunt încă bine cunoscute și popularizate, cele mai invocate beneficii fiind cele economice, cele legate de standardele de locuire, siguranță și securitate, creștere economică și protecția mediului. Alte beneficii pot fi generate în timp, în formă circulară. Inovarea promovată de entități tehnologice sau non-tehnologice, atât companii, cât și administrații publice, conduce la dezvoltarea de noi produse și servicii cu componentă digitală. Nevoile conștientizate la momentul de față de autorități și de alte entități sunt referitoare la fluidizarea traficului, data governance, ciber-security, monitorizare date în timp real, eficientizarea adoptării deciziilor administrației publice, asigurarea de platforme de dialog între administrație, societate civilă și experți în domenii diferite.</p> <p>În anul 2010, populația urbană a planetei însuma 3,6 miliarde persoane. Estimările arată că în 2050, vor fi 6,3 miliarde de locuitori în zone urbane. Această creștere a urbanizării alterează modelele existente de consum și crează noi cereri de resurse și concurență. O alocare de resurse necontrolată poate conduce la poluare și schimbare climatică, resimțite cu precădere în mediul urban. Pe de altă parte, tendința de îmbătrânire a populației urbane reprezintă, de asemenea, o provocare. Creșterea populației în centrele urbane care concentrează activitatea economică reprezintă o provocare care nu poate fi gestionată singular. Este nevoie de recalibrarea sectorului public, cu o aplecare asupra competențelor interdisciplinare. A patra revoluție industrială are impact major asupra orașelor și necesită adaptarea acestora din mers.</p> <p>La nivel național nu există instrumente adaptate nevoilor comunităților locale care să fructifice avantajele digitalizării la potențialul pe care îl poate oferi. În ultimii ani au existat încercări care au creat rezultate fără impact la scară extinsă. Fundamentul acestei afirmații poate fi probat atât cu gradul de utilizare al fiecărei soluții, cât și cu replicarea soluțiilor în mai mult de o singură comunitate. La nivelul Regiunii Centru sunt 57 de orașe (dintre care 20 sunt municipii) și 357 de comune. Potrivit Asociației Române pentru Smart City și Mobilitate, situația proiectelor de Smart City în Regiunea Centru arată în felul următor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Județul Alba - Beneficiar: Primăria Alba-Iulia, Companii: Orange Romania, Siemens, Microsoft România, Schreder, Direct One, Philips, Vegacomp Consulting SRL, Telekom România, Proiecte: 102. Cu acest număr impresionant de proiecte, Alba Iulia a realizat atât pionierat, cât și o bază pentru practici care pot replicare la nivel național. • Județul Brașov - Beneficiari: Primăria Brașov, Primăria Predeal, Companii: Tpark, Proiecte: 6 <p>o Proiectul “Modernizarea integrată a sistemelor de iluminat public și creșterea siguranței publice din Municipiul Brașov”, în valoare totală de circa 10,9 milioane lei, a fost finanțat prin intermediul Programului Operațional Regional 2007-2013, Axa Prioritară 1</p>
--	---	---

		<p>o O altă aplicație de Smart City implementată, atât de municipiul Brașov, cât și de Orașul Predeal este City App.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Județul Mureș - Beneficiar: Primaria Târnăveni; Primăria Târgu Mureș, Primăria Reghin, Proiecte: 4 • Județul Sibiu - Beneficiari: Primăria Sibiu, Companii: ANRE, Tursib, Proiecte: 9 <p>Situația relevă o stare incipientă de dezvoltare a acestui concept în regiune. În patru județe ale regiunii există șapte orașe care au implementat cel puțin câte un proiect de smart-city. În Harghita și Covasna nu a fost identificat niciun proiect.</p> <p>Conform datelor publicate pe portalul Eurostat³⁰, în Regiunea Centru doar 11% din totalul persoanelor cu vârsta între 16 și 74 ani interacționează prin internet cu autoritățile publice. Acest procent scăzut este în bună măsură justificat și de gradul redus de aptitudini digitale ale populației. În bună măsură, pentru ca serviciile digitale să poată fi utilizate la scară extinsă, este nevoie și de instruirea adecvată a publicului receptor. Chiar dacă există o plajă de manevră generoasă, ținta de utilizatori de servicii propusă pentru atingere nu va putea niciodată depăși totalul persoanelor cu abilități practice minimale în domeniul tehnicii informatice. Deși la nivel regional nu există o statistică care să reflecte gradul de alfabetizare informatică al populației, se pot considera relevante datele de care se dispune la nivel național. Marja de abatere față de estimările naționale este neglijabilă. Conform raportului DESI 2019, digitalizarea economiei românești a rămas în urmă și datorită faptului că 21% dintre români nu au utilizat niciodată internetul și că doar 29% dintre persoanele cu vârsta între 16 și 74 de ani au competențele digitale elementare, față de 57%, media UE, ceea ce clasează țara noastră pe ultimul loc la acest indicator. Per ansamblu, România se află pe locul 27 din 28 la nivelul Uniunii Europene în cadrul Indicelui Economiei și Societății Digitale.</p> <p>Conectivitatea gospodăriilor și utilizarea internetului pot fi indicatori relevanți. 66% din gospodării utilizează servicii fixe de bandă largă și 68% din cetățeni sunt utilizatori de internet. Media la nivel european a utilizatorilor de internet este 83%. Surprinzător este nivelul de 82% din totalul utilizatorilor de internet care recurg la soluții de e-guvernare. Acest nivel ridică țara pe locul 7 la nivel european, în privința nevoii de depunere a formularelor. Cu toate acestea, la calcularea punctelor pe baza numărului de formulare precompletate și a serviciilor realizate integral online, țara noastră ocupă ultimele locuri, ceea ce reflectă o interacțiune greoaie și parțială a utilizatorilor cu autoritățile publice prin intermediul soluțiilor disponibile în online.</p>
2. O Europă mai verde	b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră	<p>Creșterea eficienței energetice a clădirilor publice și rezidențiale, renovarea fondului construit și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră sunt priorități regionale identificate în domeniul strategic 4 al PDR Centru. Aceste priorități sunt în concordanță cu obiectivele politicilor europene și naționale în ceea ce privește eficiența energetică și schimbările climatice și reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră. Sectorul construcțiilor joacă un rol central în atingerea obiectivelor în materie de eficiență energetică și de climă pentru 2030. Consumul de energie din sectorul gospodăriilor și din sectorul terțiar (birouri, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă 45% din totalul consumului final de energie (Comisia Europeană, 2017). Regiunea Centru a înregistrat progrese modeste în reducerea consumului total de energie în ultimul deceniu: deși s-au făcut progrese în ultimii ani pentru reabilitarea energetică a locuințelor, consumul final de energie a scăzut foarte puțin, în timp ce necesitățile și posibilitatea de economisire sunt foarte mari; în cazul clădirilor publice, consumul final de energie a scăzut cu numai 4%. Strategia pentru mobilizarea investițiilor în renovarea fondului de clădiri rezidențiale și comerciale, atât publice cât și private³¹ arată că sectorul rezidențial are cea mai mare pondere a consumului de energie (circa 81%), în timp ce toate celelalte clădiri la un loc (birouri, școli, spitale, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă restul de 19% din consumul total de energie finală.</p>

³⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?mids=BKGCNT,C09M03,CNTOVL&o=1,1,0.7&ch=SCT,C09¢er=50.0958,20.00071,3&lcis=C09M03&nutsId=RO12&#>

³¹ Strategia pentru mobilizarea investițiilor în renovarea fondului de clădiri rezidențiale și comerciale, atât publice cât și private, existente la nivel național, versiunea a 2-a, 2017, disponibilă aici https://www.mlpda.ro/userfiles/Strategie_renovare_cladiri_2017%20final_23octombrie2017.pdf

		Conform statisticilor INSSE ³² , în anul 2018, în Regiunea Centru erau cca 10,51 milioane locuințe, 98% din dintre acestea fiind în proprietate privată și 59,5% dintre acestea fiind în mediul urban. Recensământul populației și locuințelor 2011 arată că din totalul locuințelor recensate la nivel național, 89,3% fuseseră construite înainte de anul 2000. Aproximativ 53% din clădirile rezidențiale au fost construite înainte de 1970 și peste 90% înainte de 1989, toate având o performanță energetică slabă. Acest tablou demonstrează că, pentru a aborda în mod eficient performanța energetică a clădirilor de la nivel regional, este nevoie de investiții și sprijin suplimentar.
	b – (iii) dezvoltarea sistemelor energetice inteligente, a rețelelor și a stocării la nivel local	Dezvoltarea unor sisteme energetice inteligente și sustenabile contribuie la creșterea eficienței energetice regionale, fiind o prioritate identificată prin Strategia de Specializare de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru ³³ (RIS3 Centru), domeniul mediu construit sustenabil și inclusiv aria tematică Energie în mediul construit. Studiile ³⁴ arată că, din punct de vedere al eficienței energetice și al protecției mediului înconjurător, în zonele urbane, cu densitate mare de locuire, sistemele centralizate de alimentare cu energie termică sunt mai avantajoase. Cu toate acestea, regiunea Centru se confruntă cu o puternică criză tehnică, respectiv peste 75% din localitățile urbane ale regiunii s-au debransat de la sistemul centralizat de încălzire ³⁵ . La nivelul regional, există și localități ³⁶ unde s-au făcut investiții substanțiale în reabilitarea și modernizarea punctelor și rețelelor termice, încălzirea centralizată fiind o soluție eficientă pentru anumite cartiere sau zone punctuale. În regiunea Centru există potențial ridicat pentru producerea energiei prin valorificarea surselor regenerabile, biomasa forestieră având cel mai ridicat potențial energetic la nivel regional, fiind astfel încurajată dezvoltarea unor soluții de eficientizare a sistemelor energetice, prin utilizare mixurilor energetice și care să servească comunități mici și grupuri de clădiri rezidențiale/publice. Pentru reducerea impactului asupra mediului, se propune dezvoltarea la nivel regional a unei scheme pilot , care să susțină implementarea unor proiecte ce prevăd dezvoltarea unor sisteme mici de producere/distribuție a energiei termice și producerea directă de căldură de la vectori energetici regenerabili (încălzire și răcire solară termică, biomasă, biogaz, hidrogen, gaze sintetice) sau altele. Iluminatul public reprezintă un alt sector important cu potențial mare pentru îmbunătățirea eficienței energetice. Potrivit studiilor ³⁷ , consumul de energie electrică al sistemului de iluminat public al unui oraș reprezintă, în medie, 20% din consumul total de energie al aceluși oraș. În ciuda potențialului mare de economisire în acest sector, ritmul de modernizare a infrastructurii și a serviciului de iluminat public este extrem de lent. La nivel regional gradul de acoperire a municipalităților cu serviciul de iluminat public este relativ scăzut, inclusiv în municipiile reședințe de județ, iar extinderea / modernizarea infrastructurii de iluminat și de servicii rămâne o prioritate pentru multe comunități locale urbane.
	b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării	Zonele urbane din Regiunea Centru adăpostesc peste jumătate din populația regiunii, ceea ce determină un consum crescut de energie și resurse, crescând astfel emisiile de gaze cu efect de seră, poluarea atmosferică și fonică la niveluri care deseori depășesc limitele de siguranță umană recomandate. Aceste zone sunt motoarele economiei regionale, contribuind substanțial la PIB-ul regional. Investițiile în reabilitarea spațiilor publice, proiectele de regenerare din interiorul orașelor, extinderea /reabilitarea/modernizarea parcurilor și spațiilor verzi, dezvoltarea de alei pietonale au o contribuție majoră la creșterea atractivității acestora. În perioada 2010-2018 s-a observat și o creștere a suprafeței de spații verzi din mediul urban regional, de la 2260 ha în 2010 la 2560 ha în 2018, cele mai multe parcuri și spații verzi fiind identificate în județul Mureș, iar la nivel de localitate, în Miercurea Ciuc, care asigură 42,7 mp pentru fiecare locuitor al municipiului. Infrastructura verde și adaptarea ecosistemică sunt alternative rentabile la infrastructura gri și la schimbarea destinației terenurilor utilizate intensiv sau drept măsuri complementare acestora. Prin acest obiectiv specific se

³² Sursa: Institutul National de Statistica, www.insse.ro

³³ Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru, versiunea septembrie 2017, disponibilă aici <http://www.adrcentru.ro/dez-reg/strategia-de-specializare-inteligenta-a-regiunii-centru-versiunea-septembrie-2017/>

³⁴ Strategia națională privind alimentarea cu energie termică a localităților, aprobată prin H.G. 882/2004

³⁵ Conform datelor (**Serviciul public de alimentare cu energie termică**) publicate de Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei (A.N.R.E), în semestrul II al anului 2018, la nivelul regiunii existau 1659 bransamente funcționale cu un grad de contorizare de 98% pentru încălzire și 97,9% pentru apă caldă de consum

³⁶ Sursa: Potrivit anexelor la **Programul "Termoficare 2006-2020 - caldura si confort"**, cele mai multe investiții au fost realizate în județele Brașov și Harghita;

³⁷ Studiul „Monitorizarea consumului de energie electrică în iluminatul public”, Institut National de Cercetare -Dezvoltare si Încercări pentru Electrotehnica **ICMET**

		<p>are în vedere adoptarea unor soluții care să permită reducerea amprente ecologice a componentei antropice.</p> <p>La nivelul regiunii Centru există localități unde există potențial de revitalizare a mediului construit existent, cu impact pozitiv asupra ecologiei, economiei (prin promovarea de noi investiții) și asupra contextului social (prin angajarea forței de muncă).</p> <p>Revitalizarea acestor zone contribuie la îmbunătățirea vieții locuitorilor (de exemplu, amenajarea spațiului public, modernizarea infrastructurii urbane, îmbunătățirea condițiilor de locuire în cartierele de blocuri etc). Gestionarea siturilor contaminate³⁸, potențial contaminate³⁹ și reabilitarea siturilor industriale poluate sunt o altă prioritate regională, identificată atât în PDR Centru cât și în RIS3 Centru.</p>
	<p>b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile</p>	<p>La nivelul Regiunii Centru, doar 25% din municipalități au elaborat un PMUD, existând însă interes pentru adoptarea acestui relativ nou concept de planificare urbană determinat de nevoia creșterii calității vieții cotidiene prin optimizarea organizării traficului și a funcționalității sistemelor de transport pentru persoane și bunuri.</p> <p>Creșterea semnificativă a traficului în orașe (cu zonele metropolitane aferente) cauzează aglomerație/ întârzieri/blocaje, acest lucru afectând în egală măsură toți participanții la trafic. Aglomerația are un impact negativ asupra mediului economic, social și asupra calității mediului înconjurător. De asemenea, ea influențează accesibilitatea, dar și atractivitatea unui teritoriu pentru turiști, investitori, etc.</p> <p>O caracteristică a Regiunii Centru este dezvoltarea transportului urban specific asigurării de servicii pentru transportul pasagerilor pe distanțe scurte și cu o capacitate medie de transport. La nivelul regional transportul urban este asigurat în principal de autobuze și microbuze la care se adaugă în mediul urban și troleibuze, și taxi. Menționăm faptul că transportul urban asigurat prin troleibuze este doar în Brașov și Sibiu. Se pune din ce în ce mai mare accentul și pe dezvoltarea rețelelor metropolitane de transport, în special în zonele metropolitane Brașov și Târgu Mureș.</p> <p>Deși s-au făcut investiții importante în mijloace de transport public noi în perioada 2014-2020, <i>necesarul de material rulant ecologic</i> este unul crescut în continuare la nivelul multor municipalități din Regiunea Centru.</p> <p>La nivelul Regiunii Centru există proiecte de bună practică privind mobilitatea urbană, dar sunt și foarte multe situații în care infrastructura de transport local este insuficient dezvoltată și modernizată. În plus, s-a observat o accentuare a problemelor privind mobilitatea urbană durabilă, printre care amintim: aglomerație și <i>lipsa unui sistem de prioritizare a mijloacelor de transport în comun</i> pe anumite artere, <i>lipsa sistemului de semaforizare inteligentă, piste pentru biciclete</i> insuficiente, <i>rute pietonale</i> insuficient amenajate, <i>centuri rutiere</i> insuficiente, <i>stații și terminale de transport public</i> nemodernizate, etc.)</p> <p>În ce privește infrastructura de <i>transport la nivel urban/metropolitan</i> este nevoie de construirea de <i>centuri rutiere ocolitoare</i>, extinderea, reconstruirea sau modernizarea <i>liniilor de troleibuz</i>, modernizarea de <i>material rulant ecologic</i> (autobuze, troleibuze, tren urban), <i>reabilitarea/modernizarea depourilor</i> societăților de transport public local.</p> <p>O dată cu <i>creșterea transportului ecologic</i> și utilizarea în număr tot mai mare a mijloacelor de transport electrice sau pe bază de biocombustibili, sunt necesare investiții semnificative în <i>infrastructuri pentru combustibili alternativi</i>, în special puncte de realimentare sau reîncărcare. Conform datelor colectate, la nivelul Regiunii Centru exista doar 49 de stații de încărcare pentru mașinile electrice.</p>

³⁸ Sit contaminat – Este o zonă definită geografic, delimitată în suprafață și în adâncime, nedivizată, în care activitățile antropice au determinat prezența unor substanțe chimice și biologice la un nivel de concentrații care generează un risc inacceptabil pentru sănătatea umană și mediu, atât pentru situl existent cât și pentru zonele învecinate. La nivel regional au fost identificate 22 de situri contaminate, distribuite după cum urmează: 6 situri în județul Alba, 8 situri în Brașov, 4 situri în Covasna, 2 situri în Harghita și 2 situri în Mureș. (Sursa: Strategiei Naționale și Planului Național de acțiune pentru gestionarea siturilor contaminate din România -2015 -2020-2050, Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice)

³⁹ Sit potențial contaminat – Este o zonă definită geografic, delimitată în suprafață și în adâncime, nedivizată, în care activitățile antropice au determinat prezența unor substanțe chimice și biologice la un nivel de concentrații care este posibil să genereze un risc inacceptabil pentru sănătatea umană și mediu. La nivel regional există 84 de situri potențial contaminate, distribuite după cum urmează: 17 situri în județul Alba, 5 situri în Brașov, 16 situri în Covasna, 30 situri în Harghita, 5 situri în Mureș și 11 situri în Sibiu (Sursa: Strategiei Naționale și Planului Național de acțiune pentru gestionarea siturilor contaminate din România -2015 -2020-2050, Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice)

		<p>De asemenea, este nevoie de extinderea, reconstruirea sau modernizarea pistelor ciclabile, preconizându-se o creștere a numărului anual de utilizatori ai acestor tipuri de piste.</p> <p>Realizarea sistemelor de tip Park and Ride (parcări la intrarea în marile municipii care permit parcare autoturismului și continuarea călătoriei cu mijloacele de transport public) va avea rolul de a facilita transferurile de la autoturismul personal la transportul public și intermodalitatea.</p> <p>Este nevoie de un sistem de măsurare și monitorizare a calității aerului și reducerea zgomotului la nivel local, județean și regional care să permită ulterior luarea celor mai potrivite măsuri privind creșterea calității aerului și reducerea poluării acustice (care mai este denumită și poluare fonică sau poluare sonoră).</p> <p>Este nevoie la nivel regional de o creștere semnificativă a numărului de orașe și localități cu sisteme de transport urban digitalizate noi sau modernizate. Pe termen mediu și lung, acest aspect se poate reflecta într-o creștere vizibilă de la an la an a numărului de pasageri ai transporturilor publice, precum și în reducerea emisiilor poluante.</p> <p>În acest sens, prin măsurile/activitățile propuse se va urmări îmbunătățirea eficienței, timpilor de parcurs, accesibilității, transferului către transportul public de călători și modurile nemotorizate de transport., atât la nivelul municipiilor reședință de județ, cât și la nivelul celorlalte municipii și orașe</p>
3. O Europă mai conectată	<p><i>c (iii)</i></p> <p><i>Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere</i></p>	<p>Fiind situată în centrul României, Regiunea Centru se bucură de o poziție privilegiată în ce privește accesibilitatea și conexiunile rutiere cu restul țării și cu Europa. Drumurile europene care traversează Regiunea realizează un inel în cadrul acesteia, dar extremitățile și zonele centrale se bazează din punct de vedere al accesibilității pe drumurile județene și locale.</p> <p>Cu excepția tronsoanelor de autostradă care traversează Regiunea, precum și porțiuni din drumurile europene unde există 3 benzi de circulație, majoritatea drumurilor de la nivel regional sunt pe două benzi de circulație, unul pe sens, acest fapt îngreunând foarte mult deplasarea și timpi de deplasare. De asemenea, mare parte din aceste drumuri, atât europene, naționale sau județene traversează orașele și municipiile producând congestionarea traficului în aceste localități și făcând dificilă implementarea măsurilor de mobilitate urbană durabilă.</p> <p>Deși au exista investiții în construcția și modernizarea de drumuri, totuși 51% din rețeaua rutieră de la nivel regional este nemodernizată, iar partea de autostrăzi reprezintă doar 2,2% din totalul drumurilor modernizate de la nivel regional.</p> <p>În toată această rețea de drumuri un rol important au drumurile județene care asigură accesibilitatea pentru un număr important de orașe care nu sunt conectate la rețeaua de drumuri naționale și europene, la unele zone turistice sau economice importante din Regiune. Infrastructura de drumuri județene alături de cea de drumuri comunale reprezintă aproape 80% din lungimea rețelei rutiere a Regiunii Centru, având o importanță majoră pentru dezvoltarea locală și regională. Din totalul drumurilor județene existente la nivel regional, doar 55,72% dintre acestea sunt modernizate, restul având probleme în ce privește calitatea și starea tehnică.</p> <p>Având în vedere aceste aspecte în elaborarea PDR Centru pentru perioada 2021-2027 au fost identificate la nivel regional, pentru perioada următoare o lista de proiecte prioritare de infrastructură de transport care propune dezvoltarea și modernizarea a 892 km de drumuri județene, lista la care se lucrează în momentul de față pentru a stabili ordinea prioritara și modul cum vor fi realizate aceste proiecte.</p> <p>Un alt aspect important al dezvoltării accesibilității la nivel regional îl reprezintă centurile ocolitoare, mai ales cele aferente municipiilor și orașelor mari, acestea ajutând și la decongestionarea traficului greu și de tranzit de la nivelul orașelor din Regiune și la realizarea mobilității urbane durabile. La nivel regional doar municipiul Sibiu și municipiul Brașov au în momentul de față dezvoltate centuri ocolitoare la nivel de drumuri expres sau autostradă, restul municipiilor și orașelor au anumite străzi periferice sau drumuri care sunt considerate și centură ocolitoare și care le ajută la decongestionarea traficului de tranzit din oraș, dar majoritatea nu au această opțiune.</p> <p>Din perspectiva priorităților de dezvoltare regionale și locale, dar și datorită faptului că o mare parte din aceste drumuri județene traversează localitățile, în principal cele urbane, au fost identificate o serie de investiții prioritare la nivel regional care să asigure conexiunea localităților din extremitățile Regiunii, în special din zonele montane și turistice către centrele urbane principale și rețele</p>

		principale de transport. În plus, ținând cont de necesitatea de a decongestiona și fluidiza traficul din orașe și de exigența devierii, pe cât posibil, în afara localităților a traficului greu și a traficului de tranzit, se propune sprijinirea investițiilor în centuri ocolitoare și noi drumuri locale care să deservească zonele urbane, cele metropolitane și zonele urbane funcționale.
4. O Europă mai socială	<i>d (ii) îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii;</i>	<p>Rețeaua școlară din Regiunea Centru cuprindea în anul 2018: 904 unități școlare de toate nivelurile, dintre care 530 erau situate în mediul urban.</p> <p>Infrastructura educațională pentru învățământul preșcolar și, în special pentru cel antepreșcolar este insuficientă în orașe și în municipiile mari și aproape inexistentă în mediul rural. Conform Strategiei privind reducerea părăsirii timpurii a școlii⁴⁰ doar 2% dintre copiii cu vârste între 0-3 ani sunt înscriși în creșe sau în alte servicii de educație timpurie antepreșcolară și 82% dintre copiii cu vârste între 3-6 ani în învățământul preșcolar.⁴¹</p> <p>O problemă majoră a unităților de învățământ este asigurarea condițiilor minime de funcționare conform standardelor de autorizare de funcționare provizorie a unităților de învățământ preuniversitar, și a Standardelor de acreditare și de evaluare periodică a unităților de învățământ preuniversitar, stabilite prin Hotărârea de Guvern nr. 21/2007.</p> <p>Fenomenele precum repetenția, abandonul școlar, rata părăsirii timpurii a școlii (ultimii doi indicatori având valori peste media națională în Regiunea Centru) sunt legate direct de condițiile oferite în unitățile școlare. Lipsa dotării spațiilor educaționale sau dotări depășite din punct de vedere tehnic și al metodelor actuale de predare duc la lipsa de atractivitate a sistemului de educație și afectează în mod direct performanțele educaționale. În special categoriile vulnerabile de elevi sunt afectate de aceste fenomene. Conform analizei SMIE două din zece școli din mediul urban și șase din zece școli din mediul rural nu sunt dotate cu bibliotecă.</p> <p>Învățământul profesional și tehnic, prin obiectivele sale, este subsumat dublului rol al educației: economic și social, el trebuie să asigure absolvenților șansa ocupării unui loc de muncă, văzută ca o etapă, imediată sau ulterioară, în procesul învățării pe parcursul întregii vieți, care include și învățarea la locul de muncă în vederea adaptării la cerințele acestuia. 12,7% dintre unitățile școlare ÎPT sunt concentrate în regiunea Centru, ocupând a 4 a poziție la nivel național. În mediul rural sunt concentrate 12,9% dintre unitățile ÎPT din regiune, 40% dintre acestea fiind înregistrate în județul Harghita. Conform PRAI⁴² la nivelul Regiunii Centru, solicitările operatorilor economici pentru școlarizarea prin învățământul profesional pentru anul școlar 2018/2019 au fost satisfăcute în procent de 68,8%, în ușoară creștere față de anul școlar anterior (68,4%). Printre motivele care au determinat această situație se află și: capacitatea limitată de școlarizare a unităților de învățământ, lipsa autorizării unităților de învățământ pentru calificările solicitate de operatorii economici, imposibilitatea constituirii formațiunilor de studiu pentru anumite calificări, conform legii. Există încă o nevoie majoră de adaptare a ÎPT la nevoile pieței muncii atât din punct de vedere a calificărilor cerute pe piața muncii, a competențelor cât și a infrastructurii educaționale.</p> <p>În anul 2017 în Regiunea Centru funcționau 11 instituții de învățământ superior (8 în proprietate publică și 3 în proprietate privată) în care erau înscriși 56.803 de studenți⁴³ (10,5% din numărul total de studenți la nivel național).</p> <p>Învățământul universitar este un pilon esențial al creșterii inteligente, educația superioară joacă un rol important în societate, contribuind la accelerarea inovării, creșterea economică și prosperitatea societății. Odată cu evoluția tehnologică, digitalizarea proceselor de producție, a apărut necesitatea de noi competențe, universitățile fiind în prima linie atât în ceea ce privește generarea evoluției tehnologice cât și crearea competențelor necesare utilizării acesteia. Subfinanțarea educației și întârzierea modernizării infrastructurii educaționale și a actului de predare-învățare au avut efecte în lanț asupra calității și relevanței educației și formării pentru piața muncii.</p>

⁴⁰ <https://edu.ro/strategia-privind-reducerea-p%C4%83r%C4%83sirii-timpurii-%C8%99colii-%C3%AEEn-rom%C3%A2nia>

⁴¹ <https://edu.ro/strategia-privind-reducerea-p%C4%83r%C4%83sirii-timpurii-%C8%99colii-%C3%AEEn-rom%C3%A2nia>

⁴² Planul Regional de Acțiune pentru Învățământ 2017/2025

⁴³ Studenți și cursanți înscriși în învățământul superior (licență, master, cursuri postuniversitare, doctorat și programe postdoctorale)

<p>5. O Europă mai aproape de cetățeni</p>	<p><i>e (i) favorizarea dezvoltării integrate sociale, economice și de mediu la nivel local și a patrimoniului cultural, turismului și securității în <u>zonele urbane</u>;</i></p>	<p>Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism din zonele cu potențial turistic ridicat</p> <p>Regiunea Centru dispune de un potențial turistic ridicat și diversificat, atât natural cât și antropic. Formele de turism cu cel mai ridicat potențial de dezvoltare sunt: turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și turismul rural.</p> <p>Conform Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a VIII-a Zone cu resurse turistice, în Regiunea Centru există 288 de unități administrativ teritoriale care beneficiază de resurse naturale și antropice mari și foarte mari, dar 199 dintre acestea se confruntă cu probleme ale infrastructurii turistice și 120 cu probleme ale infrastructurii tehnice.</p> <p>O mulțime de obiective de patrimoniu valoroase împânzesc teritoriul regiunii: ansamblul bisericilor fortificate, castelul Bran, cetatea Sighișoara, Sibiu, Brașov, Alba Iulia etc. Distanța relativ mică dintre obiectivele turistice culturale favorizează integrarea acestora în diferite circuite tematice.</p> <p>Potrivit Strategiei Naționale pentru Cultură și Patrimoniu 2016-2022, doar 16% din totalul monumentelor se află în condiție medie, bună sau foarte bună, în timp ce 38% se află în stare proastă, 3% s-au prăbușit (sau sunt aproape deteriorate), iar cel mai mare procent rămâne în continuare neinventariat, din punctul de vedere al stării de conservare (43%).</p> <p>Pentru a fi menținut interesul turiștilor români și străini pentru patrimoniul cultural istoric al regiunii este nevoie de continuarea sprijinului financiar pentru reabilitarea/conservarea obiectivelor importante de patrimoniu care nu au beneficiat până acum de astfel de investiții.</p> <p>La nivelul Regiunii Centru în anul 2018 comparativ cu anul de referință 2013, numărul turiștilor cazați a crescut cu aproape două treimi (64,2%, similar și a nivel național, 62,5%). Dezvoltarea inegală a turismului în interiorul Regiunii Centru, în condițiile în care avem un potențial turistic ridicat în toate cele șase județe ale regiunii, este edificatoare pentru a arăta importanța aplicării unor strategii de stimulare a turismului care includ toate aspectele ce concurează la dezvoltarea acestui domeniu.</p> <p>În Regiunea Centru doar 6 stațiuni balneoclimatice au fost acreditate prin H.G. 1016/2011, un număr mic în comparație cu cele 40 localități din Regiunea Centru în care există resurse balneare atestate. Investițiile realizate prin POR 2014-2020 au fost limitate teritorial la localitățile cu statut de stațiune balneară/balneoclimatică, fiind astfel excluse finanțările din fonduri europene în celelalte localități cu potențial balnear.</p> <p>Dezvoltarea întregului potențial balnear al Regiunii Centru presupune ca finanțarea pentru reabilitarea bazelor de tratament existente și cele pentru crearea de noi baze de tratament și a infrastructurii conexe precum și finanțările pentru diversificarea serviciilor medicale specifice să fie acordate pe criterii medical-științifice și mai puțin pe criterii strict administrative.</p> <p>Dintr-un număr total de 65 de Centre de Agreement/Baze turistice pentru tineret funcționale la nivel național, la nivelul Regiunii Centru regăsim un număr de 14 centre, ceea ce reprezintă un procent de 21,5% din numărul total.</p> <p>Infrastructura centrelor de agreement necesită investiții pentru creșterea calității serviciilor de cazare și masă oferite copiilor și tinerilor, beneficiari ai taberelor școlare dar și pentru creșterea calității serviciilor oferite prin diversificarea paletelor de activități educaționale și recreative pe care le oferă copiilor și tinerilor.</p> <p>Unul din domeniile care sprijină dezvoltarea locală este cultura. Nivelul local sau regional, prin identitățile sale variate, joacă un rol important în protejarea și în promovarea identităților culturale și în susținerea creativității.</p> <p>Una dintre provocările orașelor mici din Regiunea Centru este infrastructura culturală deficitară, ceea ce contribuie la o atractivitate scăzută pentru acestea, conform răspunsurilor oferite de unele dintre primăriile de municipii și orașe din Regiunea Centru (Sursa: Studiul Analiza disparităților intraregionale și dezvoltarea urbană la nivelul Regiunii Centru).</p> <p>Majoritatea clădirilor și spațiilor destinate activităților culturale din Regiunea Centru, fie că este vorba de muzee, galerii de artă, săli de spectacol sau cinematografe, au o vechime considerabilă, unele aparținând patrimoniului național sau local, însă puține au reușit să fie reabilitate, modernizate și dotate corespunzător.</p> <p>Având în vedere tendința de creștere rapidă și de diversificare a activităților culturale, apreciem că, pe lângă reabilitarea spațiilor actuale cu destinație culturală,</p>
---	---	--

		<p>va fi nevoie în unele centre urbane mari și mijlocii din regiunea noastră de crearea de noi spații/clădiri multifuncționale care să servească mai bine noile nevoi de dezvoltare a sectorului cultural.</p> <p>Dezvoltarea mediul urban prin implementarea de investiții rezultate din Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană</p> <p>Rata de urbanizare la nivelul Regiunii Centru era în 2018 de 59,7%, fiind superioară celei înregistrate la nivel național (56,4%). Rețeaua localităților urbane cuprinde 20 municipii și 37 orașe.</p> <p>În ceea ce privește dezvoltarea urbană la nivelul Regiunii Centru, se observă o creștere a disparităților între centrele urbane mari care au beneficiat de finanțări și orașele mici și mijlocii care au avut un acces redus la finanțare nerambursabilă (în special orașele monoindustriale, cu funcții urbane diminuate, etc.).</p> <p>În implementarea politicii de dezvoltare urbană la nivelul Regiunii Centru se propune o abordare integrată care să ia în calcul următoarele aspecte: continuitate, simplificare, flexibilitate, implicare locală.</p> <p>În cadrul acestei Priorități se propune a se avea în vedere dezvoltarea cadrului dezvoltării urbane, inclusiv finanțarea elaborării/actualizării documentelor strategice, în principal SIDU și PMUD. În acest sens se va dezvolta un Document Cadru care va include linii directoare atât pentru municipii reședință de județ, cât și pentru celelalte orașe și municipii.</p> <p>Existența unei strategii integrate de dezvoltare urbană la nivel local constituie condiția de bază pentru acordarea finanțării prin intermediul acestei axe prioritare. Prin intermediul acestei priorități se dorește finanțarea de proiecte prioritare ce rezultă din SIDU și care nu pot fi finanțate pe celelalte Axe prioritare, dar care sunt necesare pentru implementarea SIDU la nivel local.</p>
--	--	---

2. Priorities

Reference: Article 17(2) and 17(3)(c) CPR

ID	Title [300]	TA	Basis for calculation	Fund	Category of region supported	Specific Objective selected
1	Priority 1 O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice	No		ERDF	Less developed	SO 1
						SO 2
						SO 3
2	Priority 2 O regiune cu orașe Smart și servicii publice digitalizate	No		ERDF	Less developed	
3	Priority 3 O regiune cu comunități prietenoase cu mediul	No		ERDF	Less developed	
4	Priority 4 O regiune accesibilă	No		ERDF	Less developed	
5	Priority 5 O regiune educată	No		ERDF	Less developed	
6	Priority 6 O regiune atractivă	No		ERDF	Less developed	
7	Priority 5	No		ESF+	Less developed	SO 4
						SO 5
8	Priority technical assistance	Yes		ERDF ESF+		NA

2.A Priorities other than technical assistance

2.A.1 Title of the priority [300] (repeated for each priority)*

Prioritatea 1 - O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) *[This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]*

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field

Priority No	Fund	Category of region ⁴⁴	Code	Amount (EUR)
1.1 – OS a (i) și OS a (iv)	FEDR	Mai puțin dezvoltată	001, 002, 002 bis, 003, 004, 005, 005 bis, 006, 007, 008, 008 bis, 009, 014, 016, 017, 018, 019, 020, 021, 022, 023	
1.2 – OS a (iii), a (ii) și a (iv)	FEDR	Mai puțin dezvoltată	001, 002, 004, 005, 010, 010 bis, 011, 012, 015, 022, 023	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region ⁴⁵	Code	Amount (EUR)
1.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
Priority No	Fund	Category of region ⁴⁶	Code	Amount (EUR)
1.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	48	

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

⁴⁴ Not relevant for CF

⁴⁵ Not relevant for CF

⁴⁶ Not relevant for CF

2.A.3 Specific objective⁴⁷ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

Text field [8 000]

a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate

Acțiunile prevăzute ca intervenții pentru acest obiectiv specific sunt:

- participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare,
- participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare
- Sinergii cu programe similare din alte State Membre sau State Asociate
- intervenții aliniate la KIC-urile (Knowledge Innovation Community) în relație cu sectoarele / ariile de specializare inteligentă regionale
- aderarea, afilierea, apartenența la rețele de inovare europene pentru IMM sau alte organizații
- specializare inteligentă la nivel regional și inovare de produs, serviciu, de proces, organizațională și de model de afaceri în IMM-uri, inclusiv brevetare
- (abordare integrată pe lanțul valoric al inovării - activități CDI, valorizare produse/servicii)
- sprijinirea transferului tehnologic prin crearea / dezvoltarea structurilor de transfer tehnologic și serviciilor
- sprijinirea transferului tehnologic la nivel de companii și alte organizații
- investiții în infrastructurile proprii de CDI ale organizațiilor de CDI / IMM-uri
- sprijinirea ecosistemului antreprenorial de inovare care favorizează crearea și maturizarea start-up / spin-off în domenii de specializare inteligentă, inclusiv clustere
- promovarea antreprenoriatului prin înființarea, dezvoltarea și operaționalizarea incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri, parcurilor tehnologice și științifice, inclusiv parcuri smart cu impact la nivel regional

Raționalitatea acestor intervenții este de a acționa pe două paliere esențiale în mod egal: primul palier este structurarea unui ecosistem regional de cercetare dezvoltare inovare, iar cel de al doilea palier este susținerea cooperării internaționale a actorilor de CDI implicați.

Necesitatea structurării unui ecosistem regional de CDI este susținută de rezultatele examinării coordonatelor regionale actuale determinate de centralizarea administrativă națională, profilul industrial regional și dimensiunea efectului de spill over spre CDI. Marea majoritate a infrastructurilor publice de CDI sunt concentrate în regiunea București Ilfov, ca o consecință a centralizării administrative, la care se mai adaugă zone de concentrare mai scăzută în Cluj Napoca, Iași, Constanța, Timișoara. Aceeași cauză a generat o cvasi – concentrare a centrelor de cercetare private în aceleași zone. Concentrarea teritorială preexistentă continuă să orienteze atât investițiile publice cât și investițiile private în aceeași direcție, ceea ce va contribui la accentuarea diferențelor. Un prim efect al acestei concentrări este migrația interregională a talentelor iar un al doilea efect este migrația start-up-urilor. În mod evident, menținerea Regiunii Centru în plaja de Inovator Modest, așa cum este constatat de către Regional Innovation Scoreboard, reprezintă nu doar o valorificare sub-optimală a profilului industrial regional dar și o degradare a competitivității economiei regionale pe termen mediu și lung. Structurarea ecosistemului regional de inovare va fi realizată atât prin susținerea investițiilor în operaționalizarea și perfecționarea structurilor de CDI și Transfer Tehnologic, precum și prin susținerea proiectelor de inovare și transfer tehnologic. Între aceste două repere, un instrument esențial este reprezentat de susținerea cooperării între actorii de inovare, atât în calitate de furnizori de cunoaștere cât și în calitate de consumatori de cunoaștere. Componenta de cooperare între actori este încurajată atât ca interacțiune directă și

nemijlocită, subordonată unor scopuri concrete definite ca proiecte de inovare, cât și prin utilizarea unor instrumente de intermediere a interacțiunilor, cum sunt entitățile punte de tip Centre de Transfer Tehnologic, caz în care, aditional investițiilor în aceste centre, este esențială intervenția publică în susținerea prestării serviciilor de transfer tehnologic atât în beneficiul generatorilor de cunoaștere (sprijin pentru valorificarea stocului de IPR) cât și în beneficiul consumatorilor de cunoaștere. Acest palier de intervenție va susține, de asemenea, accelerarea inovării, în special în IMM (în condițiile în care acestea sunt la 10% față de media europeană și între 60 și 80% față de media națională), precum și deschiderea spre colaborare a IMM inovative (aflate acum la 20% din media națională și la o valoare neglijabilă față de media europeană). Un alt aspect esențial în avansul inovării îl constituie susținerea directă și indirectă a start-up-urilor și spin-off-urilor inovative, atât prin acces la resurse financiare cât și prin acces la servicii specializate în cadrul unor structuri de suport dedicate. Separat, este facilitată continuarea concentrării industriale prin crearea și dezvoltarea de parcuri industriale în sectoarele de specializare inteligentă, structuri care să ofere posibilitatea operatorilor industriali să se grupeze teritorial și sectorial și să lucreze împreună mai ușor în dezvoltarea unor abordări comune în materie de capital uman, servicii suport și conexe, logistică.

În ce privește cooperarea internațională, al doilea palier identificat mai sus, pornim de la premisa că integrarea ecosistemului de inovare regional în Spațiul de cercetare și inovare european este deficitară, în special la nivelul IMM dar nu numai. Cheltuielile publice și private în CDI reduse au avut ca rezultat o calitate slabă a bazei științifice publice și o capacitate de inovare redusă. Acest lucru a dus la stagnarea performanței științifice generale și la înregistrarea unui nivel redus de cooperare științifică internațională.

Competitivitatea internațională a cercetării românești, prezența pe piețele internaționale a produselor inovatoare realizate în țară și deschiderea globală a pieței naționale de CD depind de susținerea afilierii sau participării organizațiilor românești la inițiativele/organismele/programele/infrastructurile regionale, europene sau internaționale. Trebuie să luăm în considerare faptul că doar 48 de entități din Regiunea Centru se regăsesc în consorții care au câștigat proiecte în cadrul Horizon 2020 (date la Martie 2020), cu un buget total alocat participanților din regiune de 12.631.730,34 euro, ceea ce, raportat la numărul de locuitori, se traduce în valoarea de 5,42 Euro/locuitor. De asemenea, doar 12 IMM din Regiunea Centru se regăsesc în aceste consorții valoarea finanțărilor atrase fiind de 3.393.104 euro. Deficitul de poziționare europeană în materie de inovare se menține atât în materie de aplicații de patente la EPO (Regiunea Centru aparține treimii inferioare a categoriei performerilor modești, cu 96% din media națională, în timp ce față de media europeană este la 15%), cât și în ce privește numărul de aplicații pentru înregistrarea de mărci comerciale la EUIPO raportat la PIB (treimea medie a performerilor modești, la 87% din media națională și 31% din media UE) precum și în materie de aplicații pentru protejarea design-ului la EUIPO raportat la PIB (în treimea inferioară a categoriei Moderat, la 105% din media națională și la 61% din media UE. Regiunea Centru este plasată în treimea medie a categoriei de performerii modești în ce privește numărul de publicații științifice care au cel puțin un co-autor din afara granițelor, la 80% din media națională și aproximativ 38% din media europeană (RIS2019). Cooperarea internațională va fi susținută prin crearea de sinergii cu programe similare din alte state membre, susținerea participării entităților regionale în parteneriate și comunități de cunoaștere europene, inclusiv prin susținerea înrolării ca parteneri fără finanțare în proiecte de CDI internaționale, scopul fiind acumularea de capital social și deschiderea spre zonele de vârf ale cercetării europene.

a (iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenariat

- Dezvoltarea competențelor la nivelul IMM-urilor / organizațiilor de CDI / entităților active în sectoarele / ariile de specializare inteligentă

Această prioritate este considerată ca fiind o prioritate orizontală care se adresează nevoilor de achiziție de competențe pentru toți actorii implicați, la nivel de proiecte. Susținerea achiziției de competențe în relație cu Obiectivul specific a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate este o condiție esențială pentru valorificarea la maxim a oportunităților. Trebuie să avem în vedere faptul că, la nivel național, implicarea adulților în procesul de învățare de-a lungul vieții este mult diminuat față de media europeană (și față de nevoile reale de re-skilling și pregătire pentru noile paradigme tehnologice), competențele digitale ale capitalului uman plasează România pe ultimul loc în Uniunea Europeană (conform DESI 2019), ceea ce contribuie la menținerea în minoritate a integrării tehnologiilor digitale (conform aceiași raport DESI 2019), antreprenoriatul este și el la minim iar una din barierele majore în difuzarea inovării este tocmai lipsa de resursă umană disponibilă să opereze cu aceste inovări (conform unui raport al World Economic Forum). Prin integrarea la nivel de proiect a acestei priorități ca temă orizontală, se deschide pentru promotorii de proiecte posibilitatea ca resursele umane existente sau necesare pentru punerea în practică a proiectelor să fie înrolate în programe de pregătire specifice în strânsă legătură cu profilul proiectului, inclusiv în ce privește operarea tehnologiilor achiziționate.

Domeniile vizate sunt domeniile cuprinse în Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru.

Tipurile de intervenții vizate sunt:

- 001 Investiții în active fixe în microîntreprinderi legate direct de activități de cercetare și inovare
- 002 Investiții în active fixe în întreprinderi mici și mijlocii (inclusiv centre de cercetare private) legate direct de activități de cercetare și inovare
- 002 bis Investiții în active fixe în întreprinderi mari, în legătură directă cu activitățile de cercetare și inovare
- 003 Investiții în active fixe în centre publice de cercetare și de învățământ superior legate direct de activități de cercetare și inovare
- 004 Investiții în active necorporale în microîntreprinderi legate direct de activități de cercetare și inovare
- 005 Investiții în active necorporale în întreprinderi mici și mijlocii (inclusiv centre de cercetare private) legate direct de activități de cercetare și inovare
- 005 bis Investiții în active necorporale în întreprinderi mari legate direct de activități de cercetare și inovare
- 006 Investiții în active necorporale în centre publice de cercetare și de învățământ superior legate direct de activități de cercetare și inovare
- 007 Activități de cercetare și inovare în microîntreprinderi, inclusiv colaborarea în rețea (cercetare industrială, dezvoltare experimentală, studii de fezabilitate)
- 008 Activități de cercetare și inovare în întreprinderi mici și mijlocii, inclusiv colaborarea în rețea
- 008 bis Activități de cercetare și inovare în întreprinderi mari, inclusiv colaborarea în rețea
- 009 Activități de cercetare și inovare în centre publice de cercetare, de învățământ superior și de competență, inclusiv colaborarea în rețea (cercetare industrială, dezvoltare experimentală, studii de fezabilitate)
- 014 Infrastructuri comerciale pentru IMM-uri (inclusiv parcuri și situri industriale)
- 016 Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat
- 017 Servicii de sprijin avansate pentru IMM-uri și grupuri de IMM-uri (inclusiv servicii de management, marketing și proiectare)
- 018 Incubare, sprijinirea societăților spin off și spin-out și a start-upurilor
- 019 Suport pentru clustere inovare și rețelele de afaceri de care beneficiază în principal IMM-urile
- 020 Procese inovative în IMM-uri (proces, organizațional, marketing, co-creare, inovare bazată pe cerere și oferta)
- 021 Transfer tehnologic și cooperare între întreprinderi, centre de cercetare și sectorul învățământului superior
- 022 Procese de cercetare și inovare, transfer de tehnologie și cooperare între întreprinderi, centre de cercetare și universități cu accent pe economia cu emisii scăzute de carbon, rezistența și adaptarea la schimbările climatice
- 023 Procese de cercetare și inovare, transfer de tehnologie și cooperare între întreprinderi cu accent pe economia circulară

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Centre de cercetare dezvoltare inovare publice și private

Universități

Centre de transfer tehnologic

Administrație publică locală

Companii

ONG

Cluster-e

Angajați din entitățile enumerate mai sus, activi în sectoarele / ariile de specializare inteligentă

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

Acțiunile și intervențiile prevăzute la acest obiectiv specific ating parțial și componenta interregională și transnațională.

Componenta interregională - participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare

Componenta transnațională

- *participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare*
- *Sinergii cu programe similare din alte State Membre sau State Asociate*
- *intervenții aliniate la KIC-urile (Knowledge Innovation Community) în relație cu sectoarele / ariile de specializare inteligentă regionale*
- *aderarea, afilierea, apartenența la rețele de inovare europene pentru IMM sau alte organizații*

Penetrarea rețelor de inovare constituite în timp, mai ales pentru a concura pentru grant-urile de cercetare și inovare oferite în cadrul programelor de profil ale UE (în special Horizon 2020) este dificilă, mai ales pentru noi actori și, mai ales, pentru cei proveniți din noile state membre. Pentru a contracara acest deficit, a cărui sursă o identificăm în lipsa unui capital de încredere al noilor actori (capital care nici nu poate fi acumulat fără integrarea în aceste rețele, creându-se, astfel un cerc vicios) considerăm că este necesară facilitarea și susținerea asocierii actorilor locali la aceste rețele, printr-un program pilot care să finanțeze înrolarea ca tester, third party sau alte forme de participare în proiecte de tip Horizon.

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

Utilizarea instrumentelor financiare este prevăzută în relație cu intervențiile de tip sprijinirea ecosistemului antreprenorial de inovare care favorizează crearea și maturizarea start-up / spin-off în domenii de specializare inteligentă, inclusiv clustere, precum și promovarea antreprenorialului prin înființarea, dezvoltarea și operaționalizarea incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri, parcurilor tehnologice și științifice.

2.A.3 Specific objective⁴⁸ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OS a (iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor

OS - a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

Text field [8 000]

a (iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor (+a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării în beneficiul companiilor)

Acțiunile prevăzute ca intervenții pentru acest obiectiv specific sunt:

Operațiune 1

- *facilitarea investițiilor tehnologice în IMM-uri, inclusiv tehnologii IT&C, IoT, automatizare, robotică, inteligență artificială, customizare de masă, linii pilot, testare prototipuri, certificare produse / servicii, instruire pentru angajați – în sectoarele de specializare inteligentă*
- *Tehnici avansate de manufacturare - investiții în active corporale și necorporale în legătura cu modernizarea industrială pentru sectoarele de specializare inteligentă*
- *investiții în active corporale și necorporale în microîntreprinderi și IMM-uri, inclusiv scale-up*
- *Sprijinirea digitalizării IMM-urilor*

Operațiunea 2

- *Investitii in economia circulară*
- *Design responsabil al produselor*
- *Solutii de economie colaborativa in IMM si alte organizatii*
- *sustinerea proceselor de re- și de-manufacturing*
- *crearea de lanturi de valoare locale*

Operațiune 3

- *sustinerea inovării deschise (Open innovation) - platforme de inovare deschisă*
- *Sprijin pentru dezvoltarea Hub-urilor Inovative Digitale (DIH)*

Operațiune 4

- *Sprijin pentru trecerea de la concept pana la produs dezvoltarea unui prototip minim viabil (MVP) (finanțare de tip proof of concept, inclusiv pentru inovatori persoane fizice care sunt obligați să își înființeze firme dacă se califică pentru finanțare – start-up-uri inovative)*

Coduri de intervenție

001 Investiții în active fixe în microîntreprinderi legate direct de activități de cercetare și inovare

002 Investiții în active fixe în întreprinderi mici și mijlocii (inclusiv centre de cercetare private) legate direct de activități de cercetare și inovare

004 Investiții în active necorporale în microîntreprinderi legate direct de activități de cercetare și inovare

005 Investiții în active necorporale în întreprinderi mici și mijlocii (inclusiv centre de cercetare private) legate direct de activități de cercetare și inovare

010 Digitalizarea IMM-urilor (inclusiv comerț electronic, activități economice electronice și procese economice în rețea, huburi de inovare digitală, laboratoare vii, antreprenori web și start-upuri în domeniul TIC, B2B)

011 Soluții TIC, servicii electronice și aplicații guvernamentale

012 Servicii și aplicații TIC dedicate competențelor digitale și incluziunii digitale

015 Dezvoltarea comercială și internaționalizarea IMM-urilor, inclusiv investiții productive

022 Procese de cercetare și inovare, transfer de tehnologie și cooperare între întreprinderi, centre de cercetare și universități cu accent pe economia cu emisii scăzute de carbon, rezistența și adaptarea la schimbările climatice

023 Procese de cercetare și inovare, transfer de tehnologie și cooperare între întreprinderi cu accent pe economia circulară

Intervențiile vor fi subordonate condiției de apartenență a activității la sectoarele / domeniile de specializare inteligentă regionale.

Prin intervențiile prevăzute vizăm următoarele efecte în economia regională:

- *Modernizarea industrială a IMM, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare*
- *Creșterea nivelului de digitalizare al companiilor*
- *Favorizarea valorificării resurselor prin măsuri de economie circulară*
- *Creșterea inovării în întreprinderi*

Modernizarea industrială a IMM, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare

Interesul manifestat de microîntreprinderi și IMM pentru Axa 2 POR 2014-2020 în Regiunea Centru (în cadrul operațiunilor dedicate, un număr de 716 proiecte au solicitat un ajutor nerambursabil de aproape 970 milioane lei) arată un interes sporit din partea companiilor de a investi în tehnologie. Ceea ce trebuie să facem este să orientăm acest interes spre cele mai noi tehnologii astfel încât efectul în economia regională să fie maxim. Prin intermediul raportului „Analiza a catalizatorilor, barierelor și indicatorilor de pregătire a companiilor europene pentru adoptarea tehnologiilor și produselor avansat manufacturate” (An analysis of drivers, barriers and readiness factors of EU companies for adopting advanced manufacturing products and technologies), un grup de lucru condus de Institutul Fraunhofer a încercat să summarizeze o listă a principalelor tehnologii, lista asamblată de ei conținând următoarele tehnologii: Tehnologii de Manufacturare de Înaltă Performanță, Tehnologii cu suport IT, Tehnologii de manufacturare sustenabile. Este evident faptul că orientarea investițiilor în modernizarea industrială a IMM din Regiune nu se poate referi doar la aceste tehnologii însă ținerea celor mai avansate echipamente și tehnologii este un obiectiv legitim, fără a exclude de la finanțare tehnologiile mature dar care au capacitatea de a susține progresul tehnologic al utilizatorilor. Trebuie să mai avem în vedere și faptul că în Regiunea Centru, conform Eurostat, specializarea angajaților – cel mai mare procent, 16,4% - este pe sectorul Industrial, fiind întrecută doar de regiunea Vest, cu 26,4%. În toate celelalte regiuni, cu excepția București – Ilfov, cel mai mare procent este alocat activităților de agricultură, exploatarea lemnului și pescuit. Provocările sunt și mai evidente când examinăm diferențele dintre companiile mari și IMM (36% din companiile de până la 249 de angajați utilizează roboți, în timp ce procentul companiilor cu peste 1000 de angajați este de 74%). Conform unui studiu al Centrului European pentru Cercetare Economică, în Europa Centrală și de Est nivelul mediu de robotizare este de 60 de unități la 10 mii de lucrători însă Cehia este cea mai dezvoltată piață din acest punct de vedere, cu aproape 100 de roboți la 10.000 de muncitori, în timp ce România are o densitate destul de scăzută, de 15 roboți la 10.000 de angajați. Sunt vizate aici facilitarea investițiilor tehnologice în IMM-uri, inclusiv tehnologii IT&C, IoT, automatizare, robotică, inteligență artificială, customizare de masă, linii pilot, testare prototipuri, certificare produse / servicii, instruire pentru angajați – în sectoarele de specializare inteligentă, Tehnici avansate de manufacturare - investiții în active corporale și necorporale în legătura cu modernizarea industrială pentru sectoarele de specializare inteligentă, investiții în active corporale și necorporale în microîntreprinderi și IMM-uri, inclusiv scale-up.

Creșterea nivelului de digitalizare al companiilor

România se situează pe locul 27 din cele 28 de state membre ale UE în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2019 al Comisiei Europene. Cu toate că România înregistrează o ușoară îmbunătățire a performanței în aproape toate dimensiunile DESI măsurate, locul ocupat în clasament a rămas relativ stabil, având în vedere că progresul general a fost lent. România înregistrează cele mai bune rezultate la dimensiunea „Conectivitate”, dar digitalizarea economiei a rămas în urmă. Întreprinderile din România profită de posibilitățile oferite de big data (11 % față de media UE de 12 %); la acest capitol România se situează pe locul 14 dar doar 9 % utilizează rețelele de socializare (comparativ cu media UE de 21 %). S-a înregistrat o ușoară îmbunătățire a utilizării serviciilor de cloud, de la 6 % în 2017 la 7 % în 2018, însă România rămâne cu mult sub media UE de 18 %. Doar 8 % din totalul IMM-urilor fac vânzări online (față de media UE de 17 %), în timp ce 2 %

dintre acestea efectuează vânzări online transfrontaliere (comparativ cu media UE de 8 %). La nivel teritorial, spre exemplu, dacă 53% din IMM daneze au un grad înalt de digitalizare, doar 8% din IMM din Bulgaria și România sunt digitalizate. DG Connect identifică drept provocare cheie în procesul de digitalizare al IMM golul de cunoaștere (Knowledge Gap): de cele mai multe ori IMM-urile nu sunt conștiente de beneficiile digitalizării și nu știu cu să adopte tehnologiile digitale în afacerile lor. Programele de digitalizare de succes ar trebui să se concentreze pe furnizarea de produse și servicii integrate pentru IMM incluzând activități de conștientizare, programe de alfabetizare digitală, transfer de cunoaștere servicii de consultanță și investiții în tehnologii digitale. Succesul acestor servicii este condiționat și de proximitatea teritorială a DIH față de piața pe care o țintește, pentru a-i permite o bună cunoaștere a specificului și accesibilitate față de fiecare client în parte. Conform Digital Transformation Scoreboard, ediția 2017, România se află pe ultimul loc în indexul EU Digital Transformation Enablers. Cererea de competente digitale în afara industriei de profil este evaluată la zero iar în ce privește investițiile și accesul la finanțare pentru transformare digitală, România este pe antepenultimul loc, la fel și în ceea ce privește infrastructura digitală pentru transformare digitală. În lipsa unor date în profil regional, putem presupune că o eventuală variație marginală a acestor date nu influențează tabloul general și acest tablou se aplică în foarte mare măsură și Regiunii Centru, fiind, astfel, utilizabil pentru fundamentarea acestor intervenții.

Dincolo de susținerea digitalizării IMM, un alt efect al intervenției, urmărit de către noi, este structurarea unei piețe regionale de soluții de digitalizare pentru companii. În lipsa unei piețe locale, dezvoltarea ofertei de soluții este mult încetinită. Companiile regionale de ITC se mențin în poziții inferioare în lanțul valoric sectorial, în lipsa unor clienți locali pentru care să furnizeze soluții. În schimb, catalizarea cererii de soluții de digitalizare din partea companiilor va avea ca efect o creștere a ofertei atât de produse cât și de servicii iar furnizorii locali vor fi stimulați să dezvolte soluții adaptate acestor nevoi, de la sisteme de business intelligence până la magazine online, soluții de cloud. Tipuri de operațiuni susținute: investiții pentru servicii și echipamente necesare pentru transformarea digitală a microîntreprinderilor și IMM-urilor, adoptarea tehnologiilor și a instrumentelor digitale care conduc la inovarea modelului de afaceri, suport pentru dezvoltarea și implementarea de noi modele de afaceri pentru IMM-uri, în special pentru internaționalizare (accesoriu)

Față de intervențiile din OS. 3, în cadrul OS. 2 accentul va fi pe componenta de software, cu componenta de hardware ca accesoriu acolo unde este necesar. De asemenea, pentru partea de servicii asociate digitalizării, este important ca IMM să fie sprijinite în identificarea celor mai potrivite soluții, adaptate atât nevoilor cât și capacităților tehnice și financiare, inclusiv în etapa post-intervenție. Această componentă ar putea fi susținută prin voucher-e acordate IMM și utilizate pentru accesarea de servicii inclusiv prin intermediul Hub-urilor Inovative Digitale. De asemenea, o altă posibilitate de orientare a intervenției este asamblarea de pachete de produse și servicii de digitalizare care să fie accesate de IMM cu susținerea de la Program, sub forma unor intervenții de tipul SMEs Go Digital Programme, cu soluții de tipul Productivity Solution Grant sau Start Digital Pack, cu finanțări între 50.000 și 150.000 euro, care pot include nu numai achiziții de licențe software ci și utilizarea pe bază de subscripție a serviciilor de tip software-as-a-service (SaaS), soluții care pot fi reunite într-un Tech Depot virtual gestionat de un Digital Innovation Hub.

Dimensiunea actuală a pieței de servicii pe care le poate presta un hub digital, cum rezultă din date și din discuții cu actorii regionali este mică și de aceea șansele de supraviețuire a DIH după epuizarea sprijinului public sunt destul de reduse, mai ales dacă finanțăm mai multe care se vor concura între ele. Astfel, la nivel regional avem nevoie de o strategie pentru aceste hub-uri, prin care să finanțăm unul, maxim 2 la nivel de regiune și le ajutam să intre în rețele europene, la care să se atașeze o rețea de centre de competente care să fie agregate ca un hub și care să reunească toate universitățile din regiune, cele 2 cluster-re de profil și actori privați interesați, pe principii de proximitate geografică și neutralitate tehnologică

Favorizarea valorificării resurselor prin măsuri de economie circulară

Considerăm că intervențiile privind economia circulară trebuie detașate de alte intervenții pentru a permite actorilor economici interesați să concureze pentru resursele disponibile într-un mediu echitabil. Stadiul actual de dezvoltare a pieței defavorizează aceste abordări atât prin prisma unor indicatori economici clasici (ex. rentabilitatea capitalului, rata profitului) cât și prin prisma unor pre-rechizite necesare în ecosistemul de consum, mai ales (utilizatori ai produselor re-manufacturate, reprezentarea teritorială a elementelor de lanț de valoare). Pe de altă parte, în ceea ce privește eficiența utilizării resurselor, măsurată prin intermediul valorii economice în PIB generată la fiecare kg de resurse primare folosite, România este cea mai puțin performantă economie din Uniunea Europeană. Astfel, la fiecare kg de resurse primare extrase din mediul natural și folosite în economie, este generată valoare economică de 0.34 €, de peste 6 ori mai mică decât media la nivelul UE, de peste 10 ori mai mică decât în economiile Luxemburgului și Olandei, și de 1.5-4 ori mai redusă prin comparație cu țările din blocul central și est-european. În ceea ce privește consumul intern de resurse (măsurat în tone/capita), România a înregistrat o creștere de peste 3 ori a acestuia în perioada 2000-2014, în timp ce media la nivelul UE a scăzut ușor, de la 16.8 la 13.3 tone/capita. Temele de economie circulară au rezultat din analiza rezultatelor întâlnirilor de descoperire antreprenorială (EDP) desfășurate în 2016 în pregătirea celei de a doua versiuni a RIS 3 Centru și a Concept Note și au fost validate în seria de întâlniri de descoperire antreprenorială desfășurate în 2018-2019. În portofoliul de proiecte regionale Portofoliul de proiecte se regăsesc momentan 15 proiecte care se pot încadra în tematica Economie circulară, Economie colaborativă, Lanțuri de valoare locale. Sunt vizate aici Investiții în economia circulară, Design responsabil al produselor, Soluții de economie colaborativă în IMM și alte organizații, susținerea proceselor de re- și de-manufacturing, crearea de lanțuri de valoare locale

Creșterea inovării în întreprinderi

În ce privește nevoia de a finanța trecerea de la proof of concept până la produs minim valabil (MVP) trebuie să luăm în considerare prezența scăzută în ecosistemul național a finanțărilor inovative (de tip venture, seed capital, acceleratoare) precum și faptul că acest tip de finanțări sunt potrivite pentru start-up-uri și mai puțin pentru IMM mature. De asemenea, conform unei cercetări a Băncii Mondiale în pregătirea schemei de Proof of Concept în cadrul Axei 1 POR 2014-2020, unul din motivele pentru care rezultatele cercetărilor nu sunt comercializate de echipele de cercetare este și faptul că nu există finanțare dedicată pentru atingerea nivelului de proof of concept sau produs minim viabil (MVP) care reprezintă partea cea mai riscantă din ciclul de inovare însă nu poate fi evitată deoarece face trecerea de la cercetarea fundamentală spre produs comercializabil. Aceeași cercetare mai evidențiază faptul că noile firme nu vin în piață cu soluții disruptive pentru că nu au acces la finanțare în stadiile incipiente, inovațiile disruptive fiind considerate mult prea riscante. De asemenea, IMM mature ezită să inoveze în sensul tare al cuvântului deoarece piața este dominată de companiile mari și administrație, care nu sunt orientate spre inovare deschisă (ceea ce ar duce la o diminuare a riscurilor) și preferă să inoveze incremental, la solicitarea clienților (inovare de produs, la nivel de întreprindere, ca urmare a punerii în producție de noi produse cu pregătire de fabricație susținută de client, care se și angajează să preia producția) sau ca urmare a achizițiilor de tehnologie modernă (de cele mai multe ori inovare de proces, tot la nivel de întreprindere, prin identificarea experimentală de noi funcții la care noua tehnologie poate fi utilizată). Această susținere vine în continuarea necesarului de suport pentru Modernizarea Industrială, privită inclusiv ca driver de inovare. Doar 10% din întreprinderile din România au desfășurat între anii 2014-2016 activități inovatoare, dar și printre acestea există firme cu inovații nefinalizate și/sau abandonate, arată un raport realizat de Institutul Național de Statistică (INS). Din analiza datelor, INS arată că în perioada 2014-2016, din totalul de 28.809 întreprinderi, un număr de doar 2.925 întreprinderi au desfășurat activități inovatoare, din care 2.795 sunt inovatori de succes, restul fiind întreprinderi cu inovații nefinalizate și/sau abandonate. Așadar, pentru această perioadă, calculul arată că ponderea întreprinderilor inovatoare din România a fost de numai 10,2%, iar a întreprinderilor non-inovatoare de 89,8%. Potrivit INS, din totalul întreprinderilor inovatoare, 2,5% au introdus sau implementat numai produse și/sau procese noi sau îmbunătățite semnificativ, în timp ce 4,8% dintre acestea au implementat numai inovații de

organizare și/sau de marketing, noi sau îmbunătățite semnificativ. Doar o pondere de 2,9% din întreprinderile inovatoare au avut atât inovații de produse și/sau procese, cât și inovații de organizare și/sau de marketing. Din totalul întreprinderilor cu inovații de produse și/sau procese (indiferent de inovațiile de organizare și/sau de marketing), 1,5% au avut inovații numai de produse, 1,7% au avut inovații numai de procese, iar 1,8% au avut atât inovații de produse cât și de procese. Din întreprinderile cu inovații de organizare și/sau de marketing (indiferent de inovațiile de produse și/sau procese), ponderea întreprinderilor cu inovații numai de organizare a fost de 2,6%, în timp ce întreprinderile cu inovații numai de marketing a fost de 1,9%. O pondere mai mare au înregistrat întreprinderile care au avut atât inovații de organizare cât și de marketing de 3,2%. Din totalul întreprinderilor, 75,3% au considerat că în perioada analizată nu au avut niciun motiv pentru a inova și 14,5% au luat în considerare necesitatea unei inovații, dar au întâmpinat bariere prea mari pentru a inova, mai arată raportul INS. Principalele bariere au fost: cerință scăzută pentru inovații pe piață 8,9%, existența unor inovații anterioare 6,9%, lipsa unor idei bune pentru a inova 5,2% și competitivitate scăzută pe piața întreprinderii 2,5%. Principalul obstacol întâmpinat de întreprinderi pentru a nu inova, a fost costuri pentru inovație prea mari 5,8%, lipsa finanțării interne pentru inovație 4,9%, prea multă concurență pe piață 3,8%, lipsa unor credite sau capitaluri private 3,7%. La polul opus, cu o pondere de 1,8%, s-a situat nearmonizarea integrală a legislației/regulamentelor cu legislația UE.

Conform Raportului de evaluare a Axei 1 POR 2014 – 2020 elaborat de Lattanzio, modelul brevet&patent-prototipare-testare de acceptabilitate-serie zero urmată de producție de serie sau de masă este apreciat ca fiind mult prea liniar și depășit de realitățile din sfera inovării; de asemenea, a fost semnalată nevoia de etapizare în introducerea și promovarea inovării de tip deschise. De asemenea, este de menționat faptul că în sfera inovării au apărut forme inovare care încearcă să valorifice la maxim cooperarea între actori în vederea unui accelerări a intrării pe piață, cum sunt platformele de open-innovation sau abordările de tip demand driven co-creation, care construiesc pe nevoi pre-identificate de utilizatori și solicită soluții concrete, fie pentru a deveni proprietarul lor, fie pentru a le utiliza ca early adopters.

a (iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat

- Dezvoltarea competențelor la nivelul IMM-urilor / organizațiilor de CDI / entităților active în sectoarele / ariile de specializare inteligentă

Această prioritate este considerată ca fiind o prioritate orizontală care se adresează nevoilor de achiziție de competențe pentru toți actorii implicați, la nivel de proiecte. Susținerea achiziției de competențe în relație cu Obiectivul specific a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor și a (iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor este o condiție esențială pentru valorificarea la maxim a oportunităților. Trebuie să avem în vedere faptul că, la nivel național, implicarea adulților în procesul de învățare de-a lungul vieții este mult diminuat față de media europeană (și față de nevoile reale de re-skilling și pregătire pentru noile paradigme tehnologice), competențele digitale ale capitalului uman plasează România pe ultimul loc în Uniunea Europeană (conform DESI 2019), ceea ce contribuie la menținerea în minoritate a integrării tehnologiilor digitale (conform aceluiași raport DESI 2019), antreprenoriatul este și el la minim iar una din barierele majore în difuzarea inovării este tocmai lipsa de resursă umană disponibilă să opereze cu aceste inovări (conform unui raport al World Economic Forum). Prin integrarea la nivel de proiect a acestei priorități ca temă orizontală, se deschide pentru promotorii de proiecte posibilitatea ca resursele umane existente sau necesare pentru punerea în practică a proiectelor să fie înrolate în programe de pregătire specifice în strânsă legătură cu profilul proiectului, inclusiv în ce privește operarea tehnologiilor achiziționate.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Principalul grup țintă este reprezentat de companii din Regiunea Centru – microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii, la care se pot adăuga, în anumite cazuri, și întreprinderi mari (pentru operațiuni selectate, sau în parteneriat cu IMM). De asemenea, în cadrul unor operațiuni ar putea fi susținute inovatorii - persoanele fizice, individual sau în echipe (la momentul participării la competiție) urmând ca aceștia să fie condiționați în accesarea fondurilor de înființarea unei firme (start-up sau spin-off). În cazul spin-off, condiția de încadrare în categoria IMM va putea suporta anumite excepții (ex. Spin off creat în cadrul unei universități, cu participarea și din partea acestei instituții, sau a unui centru de cercetare public sau privat, inclusiv în cadrul unei companii mari, în cazul în care organizația sursă nu își rezervă exclusivitate asupra utilizării tehnologiei sau asupra drepturilor de proprietate intelectuală). La acestea se adaugă cluster-e și ONG (în special pentru componenta de economie circulară)

În subsidiar, un grup țintă suplimentar este reprezentat de angajații companiilor susținute, în cazul în care proiectele sau operațiunile prevăd instruire pentru angajați în noile tehnologii.

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Regiunea Centru, spațiul urban și rural.

Pentru spațiul rural va trebui avută în vedere evitarea suprapunerii cu obiectivele, acțiunile, măsurile, tipurile de beneficiari eligibili, activități eligibile și sectoare eligibile care vor fi incluse în viitorul program finanțat din FEADR.

The interregional and transnational actions –Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

Componenta transnațională este vizibilă în acțiunea de susținere a internaționalizării întreprinderilor, în susținerea inovării deschise, precum și în componenta de digitalizare. Este de așteptat ca, pentru accesarea acestei din urmă componente, cel puțin o parte din întreprinderi să apeleze la serviciile unui Hub Inovativ Digital (ceea ce va fi, de altfel, încurajat). Aceste Hub-uri, pentru a putea să își îndeplinească rolul de facilitator al difuzării tehnologiilor digitale vor fi nevoite să coopereze cu structuri similare din alte state membre, în special cu cele reunite în I4MS, Smart Anything Everywhere (SAE), Data Pitch Innovation Programme, ODINE, ECHORD++, ROBOT-NET, RODINE, ACTPHAST 4.0, EPRISE, SESAME.NET, EIT Digital, MIDIH, coordonate inclusiv prin dihnnet.eu.

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

Utilizarea instrumentelor financiare este prevăzută în relație cu intervențiile de tip Sprijin pentru trecerea de la concept până la produs dezvoltarea unui prototip minim viabil (MVP) și susținerea inovării deschise.

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators

Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice	a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate	ERDF	Less developed	ROI 2	13RCO ⁴⁹ 01 - Enterprises supported (of which: micro, small, medium, large)*	Întreprinderi	100	300
					13 RCO 02 - Enterprises supported by grants*	Întreprinderi	30	200
					13 RCO 04 - Enterprises with non-financial support*	Întreprinderi	70	100
					13 RCO 06 - Researchers working in supported research facilities	Numar de angajati norma intreaga echivalent anual		
					13 RCO 07 - Research institutions participating in joint research projects	Entitati de cercetare	20	50
					13 RCO 08 - Nominal value of research and innovation equipment	Euro		
					13 RCO 10 - Enterprises cooperating with research institutions	Întreprinderi	50	150
					13 RCO 96 – Interregional investments for innovation in EU projects	Euro		
	a (iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoria				13 RCO 101 – SMEs investing in skills for smart specialisation , <u>for industrial transition and entrepreneurship</u>	Întreprinderi	20	100

⁴⁹ RCO: REGIO Common Output Indicator.

	3. a (iii) Impulsionare a creșterii și competitivității i IMM-urilor	ERD F	Less developed	ROI 2	13 RCO 01 - Întreprinderi care beneficiază de sprijin (din care: micro, mici, medii, mari	Întreprinderi	250	800
					13 RCO 02 - Întreprinderi care beneficiază de sprijin prin granturi	Întreprinderi	150	600
					13 RCO 04 - Întreprinderi care beneficiază de sprijin nefinanciar	Întreprinderi	75	150
	a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor				13 RCO 05 - Întreprinderi nou înființate care beneficiază de sprijin	Întreprinderi	50	150
					13 RCO 13 – Valoarea servicii și produse digitale dezvoltate pentru întreprinderi	Euro		
					13 RCO 14 - Instituții publice care beneficiază de sprijin pentru a dezvolta servicii și aplicații digitale	Instituții publice	20	60
					13 RCO 15 - Capacități create pentru pepinierile de afaceri	Întreprinderi	50	200
					13 RCO 103 - High growth enterprises supported*	Întreprinderi	20	80
	a (iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoria t				13 RCO 101 – SMEs investing in skills for smart specialisation , <u>for industrial transition and entrepreneurshi p</u>	Întreprinderi	20	100

Table 3: Result indicators

Priori ty	Specifi c objecti ve (Invest ment for Jobs and Growt h goal or EMFF)	Fu nd	Cate gory of regio n	ID [5]	Indicat or [255]	Measur ement unit	Basel ine or refer ence value	Refer ence year	Target (2029)	Sour ce of data [200]	Comm ents [200]
O regiune compet itivă prin inovare , digitali zare și întrepri nderi dinami ce	<i>a (i) Dezvolta rea capacită ților de cercetar e și inovare și adoptare a tehnolog iilor avansate</i>	<i>FE DR</i>	<i>Less develo ped</i>	<i>RO 12</i>	<i>13 RCR 01 - Locuri de muncă create în entitățile care benefici ază de sprijin</i>	<i>Numar de angajati norma intreaga echivalent annual</i>	<i>0</i>	<i>n/a</i>	<i>= număr de unități sprijinite unice multiplicat cu 1,5 (sau 2) angajați / unitate</i>	<i>Situati ile anual e ale entitat ilor sprijin ite</i>	<i>La un an de la finalizar ea sprijinul ui</i>
					<i>13 RCR 02 - Investiții private care complet ează sprijinul public (din care: granturi, instrume nte financiar e)</i>	<i>Euro</i>	<i>0</i>	<i>n/a</i>	<i>Minim valoarea sprijin public multiplicat cu 1,3 și cu 1,19</i>	<i>Execu tia buget ara a proiec telor finant ate</i>	<i>Contrib utie privata la costuri eligibile + costuri ne- eligibile +TVA</i>
					<i>13 RCR 03 - IMM-uri care introduc inovații în materie de produse sau proces</i>	<i>Întreprind eri</i>	<i>0</i>	<i>n/a</i>	<i>= număr de IMM unice susținute X 0,5 (interesul în regiune este impartit aproape egal între inovarea de produs și inovarea de process, înțeleasă și ca inovare de marketing sau de organizate)</i>	<i>Proiec te finanț ate + furniz ori de CDI sustin uti</i>	
					<i>13 RCR 04 - IMM-uri care introduc inovații în materie</i>	<i>Intreprind eri</i>	<i>0</i>	<i>n/a</i>	<i>= număr de IMM unice susținute X 0,5 (interesul în regiune este impartit aproape egal între inovarea</i>	<i>Proiec te finanț ate + furniz ori de CDI</i>	

					de comerci alizare sau organiza re				de produs si inovarea de process, inteleasa si ca inovare de marketing sau de organizare)	<i>sustin uti</i>	
					RCR 05 - IMM- uri care introduc inovații la nivel intern	<i>Întreprind eri</i>	0	n/a		<i>Proiec te susțin ute</i>	
					13 RCR 06 - Cereri de brevete depuse la Oficiul Europea n de Brevete	<i>Cereri de brevete</i>	0	n/a		<i>Proiec te susțin ute, + inform atii de la EITT sustin ute pentru servici i de IPR</i>	
					13 RCR 07 - Cereri de înregistr are a mărcilor și desenelo r	<i>Cereri de înregistr are a mărcilor și design- ului</i>	0	n/a		<i>Proiec te susțin ute, + inform atii de la EITT sustin ute pentru servici i de IPR</i>	
					13 RCR 08 – Publicați i din proiectel e sustinite	<i>Nr. de publicatii</i>	0	n/a		<i>Proiec tele sprijin ite</i>	<i>La un an dupa finalizar ea sprijinul ui</i>
					13 RCR 98 – Angajați din IMM-uri care finalizea ză program e de educație și formare profesio nală continuă (CVET)	<i>Personae</i>	0	n/a		<i>Proiec te sustin ute</i>	<i>La finalizar ea activitat ilor de instruire si formare profesio nala</i>
					13 RCR 102 – Researc h jobs	<i>Numar de angajati cercetător inorma</i>	0	n/a		<i>Proiec tele sprijin ite</i>	<i>La un an dupa finalizar ea</i>

					created in supporte d entities	intreaga echivalent annual					sprijinul ui
	3 a (iii) Impulsio narea creșterii și competitivității IMM-urilor	ER DF	Less develo ped	RO 12	13 RCR 02 - Investiții private care complet ează sprijinul public (din care: granturi, instrume nte financiar e)	<i>Euro</i>	0	n/a	Minim valoarea sprijin public multiplicat cu 1,3 și cu 1,19	<i>Execu tia buget ara a proiec telor finan ate</i>	<i>Contrib utie privata la costuri eligibile + costuri ne-eligibile +TVA</i>
					13 RCR 03 - IMM-uri care introduc inovații în materie de produse sau procese	<i>Întreprind eri</i>	0	n/a		<i>Proiec te finan ate + furniz ori de CDI sustin uti</i>	
					13 RCR 04 - IMM-uri care introduc inovații în materie de comerci alizare sau organiza re	<i>Intreprind eri</i>	0	n/a		<i>Proiec te finan ate + furniz ori de CDI sustin uti</i>	
					13. RCR 12 - Utilizato ri de noi produse, servicii și aplicații digitale dezvolta te de întreprin deri	<i>Utilizatori anuali</i>	0	n/a	10000	<i>Proiec te suținu te, doar pentru aplica ții noi</i>	<i>Pentru upgrade de aplicații , este dificil de stability baseline (care este obligato riu)</i>
					RCR 13 - Întreprin deri care ating un nivel ridicat de intensita	<i>Întreprind eri</i>	0	n/a	20% din RCO01+RCO0 2+RCO04	<i>Proiec te sustin ute</i>	<i>Doar pentru proiecte le cu compon enta de digitaliz are</i>

					te digitală						
					RCR 17 - Întreprinderi înființate cu 3 ani în urmă aflate încă pe piață	Întreprinderi	0	n/a		Proiecte sustinute	La finalul următorului an după finalizarea sprijinului
					RCR 18 - IMM-uri care utilizează servicii pentru pepinierile de afaceri la un an de la crearea pepinierelor	Întreprinderi	0	n/a		Proiecte sustinute	La un an de la finalizarea capacității de incubare. Pentru proiectele de dezvoltare de incubatoare existente vom lua în considerare doar sporul de capacitate după finalizarea proiectului
					RCR 19 - Întreprinderi cu cifră de afaceri mare	Întreprinderi	0	n/a		Situațiile financiare ale proiectelor sprijinite	La finalul anului următor după finalizarea sprijinului
					RCR 25 – IMM cu o mai mare valoare adăugată / angajat	Întreprinderi	0	n/a		Situațiile financiare ale proiectelor sprijinite	IMM cu minim 2% creștere a valorii adăugate / angajat, la finalul anului următor după finalizarea sprijinului față de anul anterior demarar

											ii proiectu lui
					13 RCR 98 – Angajați din IMM-uri care finalizea ză program e de educație și formare profesio nală continuă (CVET)	Personae	0	n/a		Proiec te sustin ute	La finalizar ea activitat ilor de instruire si formare profesio nala

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 2 - O regiune cu orașe Smart și servicii publice digitalizate

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region ⁵⁰	Code	Amount (EUR)
2.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	011, 012	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region ⁵¹	Code	Amount (EUR)
2.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
---	--	--	--	--

⁵⁰ Not relevant for CF

⁵¹ Not relevant for CF

Priority No	Fund	Category of region ⁵²	Code	Amount (EUR)	
2.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	48		

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes					
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)	

2.A.3 Specific objective⁵³ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OS - a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

În perioada următorilor șapte ani, eforturile la nivelul Regiunii Centru se vor conjuga cu cele de la național pentru atingerea tuturor obiectivelor stabilite prin Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020 și accelerarea implementării măsurilor prevăzute în domeniile cuprinse în acest document programatic în care se înregistrează întârzieri.

O direcție de acțiune se va axa pe susținerea digitalizării serviciilor publice la nivel local, direcție ce va include ca sub-priorități specifice:

- sisteme și soluții digitale în administrația publică județeană și în cea locală
- asigurarea interoperabilității pentru proiectele de digitalizare ale serviciilor publice la nivel local
- creșterea securității cibernetice a sistemelor digitale publice
- stimularea utilizării de către cetățeni a serviciilor publice digitale

A doua direcție de acțiune se va axa pe dezvoltarea, în colaborare cu nivelul național, a infrastructurii de internet de bandă largă Broadband, în special în zonele rurale ale Regiunii Centru în care se înregistrează un nivel mai scăzut al acoperirii cu internet de mare viteză.

A treia direcție de acțiune vizează sprijinirea digitalizării activităților, creșterea conținutului digital și dezvoltarea de infrastructuri specifice la nivel local și județean în domeniile educației, sănătății și culturii.

În Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru este susținută dezvoltarea urbană prin tehnologii noi și procese inovatoare. Prioritatea 1.5 Susținerea orașelor smart a acestei strategii identifică nevoi precum dezvoltarea de politici cuprinzătoare ce necesită a fi aplicate consecvent și adaptate în funcție de dinamica evoluției societății. De asemenea, în dezvoltarea acestor direcții este necesară atragerea de investitori cu potențial de creativitate care să susțină și să îmbunătățească continuu instrumentele specifice de adresare a

⁵² Not relevant for CF

⁵³ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

nevoilor administrației. Din cele 57 de orașe din regiune, au fost identificate doar 7 care au implementat soluții de smart-city. Beneficiile orașelor smart nu sunt încă bine cunoscute și popularizate, cele mai invocate beneficii fiind cele economice, cele legate de standardele de locuire, siguranță și securitate, creștere economică și protecția mediului. Alte beneficii pot fi generate în timp, în formă circulară. Inovarea promovată de entități tehnologice sau non-tehnologice, atât companii, cât și administrații publice, conduce la dezvoltarea de noi produse și servicii cu componentă digitală.

La nivel regional se vizează următoarele acțiuni în domeniul smart city:

- sprijin pentru intervenții de tip smart-city (siguranța publică, servicii și utilități publice, monitorizare energie, mediu, rețele de trafic și transport public, iluminat public, sisteme GIS, etc.) aplicabile în zone funcționale urbane și orașe
- susținerea digitalizării serviciilor publice la nivel local, inclusiv securitate cibernetică, interoperabilitate pentru proiectele de digitalizare ale serviciilor publice la nivel local
- Platformă regională pilot de open innovation în domeniul smart-city – proiect strategic regional

Tipurile de intervenții conform Regulamentului comun sunt:

012 Servicii și aplicații TIC dedicate competențelor digitale și incluziunii digitale

011 Soluții TIC, servicii electronice și aplicații guvernamentale

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

- UAT,
- UAT din zona urbană funcțională,
- Parteneriate între UAT,
- Parteneriate UAT – organizații private (antreprenori, ONG) pentru soluții de tip smart city.

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Regiunea Centru

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

-

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

-

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators								
Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
O regiune cu orașe Smart	a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor	FEDR	Mai puțin dezvoltată	RCO 14	RCO 14 - Public institutions supported to develop digital services, products and processes	Numar institutii	0	15

Table 3: Result indicators											
Prior ity	Specific objectiv e (Investm ent for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Categ ory of region	ID [5]	Indicat or [255]	Measure ment unit	Baseli ne or refere nce value	Refere nce year	Targ et (202 9)	Sour ce of data [200]	Comme nts [200]
1	a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al	FEDR	Mai puțin dezvoltată	RCR 11	RCR 11 - Users of new and upgraded public digital services, products and	Numar persoane					

	guvernolo r				process es						
				RC R 12	RCR 12 - Users of new and upgrad ed digital services , product s and process es develop ed by enterpri ses	Numar persoane					

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 3 - O regiune cu orașe prietenoase cu mediul

Prioritatea 3.1. Renovarea fondului construit regional (clădiri rezidențiale și nerezidențiale, publice și private) în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin

Prioritatea 3.2. Sisteme de distribuție inteligentă a energiei electrice la tensiuni joase și medii (inclusiv rețele inteligente și sisteme TIC) și stocarea aferentă

Prioritatea 3.3. – Regenerare urbană sustenabilă

Prioritate 3.4 - Mobilitate urbană durabilă prin investiții bazate pe Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) *[This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]*

Reference: Article 17(3)(c) CPR - Articolul 17 (3)(c) Fiecare program stabilește pentru fiecare prioritate, cu excepția asistenței tehnice, obiectivele specifice

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region⁵⁴	Code	Amount (EUR)
3.1	FEDR	Mai puțin dezvoltate	025, 026, 029,030,032	
3.2	FEDR	Mai puțin dezvoltate	033, 034, 034bis	
3.3	FEDR	Mai puțin dezvoltate	046, 048, 050	
3.4	FEDR	Mai puțin dezvoltate	048, 073, 074, 075, 076, 077	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region⁵⁵	Code	Amount (EUR)
3.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus					
Priority No	Fund	Category of region⁵⁶	Code	Amount (EUR)	
3.1	FEDR	Mai puțin dezvoltate	48		
3.2	FEDR	Mai puțin dezvoltate	48		

⁵⁴ Not relevant for CF

⁵⁵ Not relevant for CF

⁵⁶ Not relevant for CF

3.3	FEDR	Mai puțin dezvoltate	42, 43		
3.4	FEDR	Mai puțin dezvoltate	42, 43		

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁵⁷ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

<p>Obiectiv specific (OS) - b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră</p> <p>Prioritatea 3.1. Renovarea fondului construit regional (clădiri rezidențiale și nerezidențiale, publice și private) în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin</p> <p><i>Acțiuni cu caracter orientativ:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>a. sprijin în vederea asigurării/îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din Regiunea Centru, inclusiv măsuri de consolidare structurală în funcție de nivelul de expunere și vulnerabilitate la riscurile identificate, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin ce contribuie la creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al acestor clădiri.</i> <i>b. sprijin în vederea asigurării/îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor publice din Regiunea Centru, inclusiv măsuri de consolidare structurală în funcție de nivelul de expunere și vulnerabilitate la riscurile identificate, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin ce contribuie la creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al acestor clădiri.</i> <p>Obiectiv specific (OS) - b – (iii) dezvoltarea sistemelor energetice inteligente, a rețelelor și a stocării la nivel local</p> <p>Prioritatea 3.2 - Sisteme de distribuție inteligentă a energiei electrice la tensiuni joase și medii (inclusiv rețele inteligente și sisteme TIC) și stocarea aferentă</p> <p><i>Acțiuni cu caracter orientativ:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>a. dezvoltarea unor sisteme mici de producere/distribuție a energiei termice (utilizând prioritar sisteme de cogenerare de înaltă eficiență) la nivelul unor grupuri noi de clădiri rezidențiale (blocuri noi) și/sau a unor grupuri de clădiri publice – Schemă pilot – finanțare în baza unei liste predefinite de proiecte;</i> <i>b. iluminat public - investiții în asigurarea/îmbunătățirea unor sisteme de iluminat public performant și eficient energetic;</i>
--

⁵⁷ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

- c. dezvoltarea unor **sisteme inteligente (smart grids) de distribuție și stocare a energiei electrice produse din surse locale de energie regenerabilă.**

Obiectiv specific (OS) - b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării

Prioritatea 3.3. – Regenerare urbană sustenabilă

Acțiuni cu caracter orientativ:

- regenerarea spațiilor urbane degradate, inclusiv **măsuri de economie circulară** – reintroducerea în circuitul urban a construcțiilor și terenurilor neutilizate
- **măsuri și investiții ce promovează infrastructura verde în zonele urbane** (soluții tip acoperiș verde, pereți verzi, grădini urbane, menținerea/refacerea/extinderea coridoarelor ecologice în mediul urban, îmbunătățirea condițiilor de habitat pentru speciile de faună sălbatică din mediul urban); **investiții ce vizează infrastructura albastră, inovații tehnologice** care susțin infrastructura verde/infrastructura albastră
- reabilitarea siturilor industriale și a terenurilor contaminate, inclusiv reabilitarea funcțională a terenurilor virane degradate/ neutilizate/ abandonate din mediul urban (**se propune finanțare pe baza de liste de proiecte preidentificate**)
- modernizarea/ extinderea **spațiilor verzi** din zonele urbane

Obiectiv specific (OS) - b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile

Prioritate 3.4 - Mobilitate urbană durabilă prin investiții bazate pe Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă

Acțiuni cu caracter orientativ:

- Dezvoltarea infrastructurii urbane curate (infrastructuri de transport, ciclism, material rulant, combustibili alternativi)
- Achiziționare/ modernizare material rulant (tramvaie), troleibuze și autobuze ecologice
- Dezvoltarea infrastructurii de transport public prin crearea de culoare/benzi dedicate transportului public
- Dezvoltarea infrastructurii pentru pietoni
- Achiziția de echipamente pentru măsurarea poluanților în aerului ambiental

Contribuția preconizată la realizarea obiectivului specific:

- Operațiunile indicate în PI 3.1 din POR 2021-2027 CENTRU fac posibilă intervenția eficientă asupra fondului de clădiri publice și rezidențiale din Regiunea Centru, îmbunătățind astfel eficiența energetică globală a teritoriului. Reabilitarea clădirilor rezidențiale (reabilitarea locuințelor private din condominii, locuințelor sociale) și a clădirilor publice va face posibilă intervenția asupra fondului construit din regiune pentru a reduce sărăcia de combustibil, consumul de energie și pentru a reduce emisiile de gaze cu efect de seră în vederea conturării unei regiuni mai ecologice și mai durabile. Renovările pot, de asemenea, să stimuleze dezvoltarea sectorului construcțiilor și reprezintă o oportunitate de a sprijini IMM-urile și locurile de muncă locale. Dezvoltarea proiectelor demonstrative / pilot care să aibă în vedere valorificarea surselor regenerabile de energie în funcție de specificul zonei (biomasa, energie solară etc.) constituie o oportunitate pentru teritoriul regiunii, deoarece acestea permit dezvoltarea de noi soluții tehnice și însușirea acestora de către actorii regionali implicați în reabilitarea/construirea (specialiști din sectorul clădirilor și construcțiilor, arhitecții, inginerii) și inclusiv dezvoltarea unui portofoliu de exemple ce pot sprijini și autoritățile locale în abordarea obstacolelor în materie de renovare/reabilitare a clădirilor.
- Pe fondul creșterii performanței energetice și reducerii emisiilor de carbon, operațiunile indicate în **PI 3.2** din POR 2021-2027 CENTRU privind modernizarea sistemelor de iluminat indicate în cadrul acestei priorități contribuie la atingerea privind îmbunătățirea eficienței energetice. Pentru acțiunile din domeniul încălzirii centralizate, având în vedere datele regionale, în perioada 2021-2027 va fi demarată o **schema pilot, cu finanțare în baza unei liste predefinite de proiecte**; Demararea acestei scheme constituie o oportunitate pentru teritoriul regiunii, asigurând testarea, în primă fază, a celor mai bune soluții pentru restructurarea sistemelor de încălzire. În cea de-a doua fază (în partea a doua de implementare a Programului), după validarea schemei, se pot redistribui fonduri din alte priorități ale Axei.
- Operațiunile indicate în **PI 3.3 și P.I.3.4** din POR 2021-2027 CENTRU contribuie la dezvoltarea unor orașe verzi în Regiunea Centru și inclusiv la conservarea biodiversității în spațiile urbane, sprijinind totodată orașele să valorifice oportunitățile pe care le oferă economia circulară. Dezvoltarea unor soluții inovatoare și reducerea emisiilor de GES contribuie la creșterea calității vieții și îmbunătățirea condițiilor de locuire, asigurând totodată noi locuri de muncă.

- Operațiunile indicate în P.I. 3.4 din POR 2021-2027 CENTRU vor contribui la dezvoltarea unui transport modern, eficient și accesibil la nivel urban sau de zonă urbană funcțională, cu accent pe infrastructuri de transport, ciclism, material rulant, combustibili alternativi și spații pietonale.

Proiectele finanțate în cadrul acestor operațiuni au potențialul de a contribui la îmbunătățirea infrastructurii verzi, prin adoptarea unor soluții care să permită reducerea amprente ecologice a componentei antropice. Adoptarea unor soluții compatibile cu principiile infrastructurii verzi contribuie totodată la îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților locale, prin asigurarea menținerii condițiilor ecologice optime. Aceste soluții includ:

- Reducerea impactului asupra ariilor protejate și menținerea / refacerea conectivității coridoarelor ecologice;
- Extinderea coridoarelor ecologice în mediul urban;
- Măsuri de identificare și protejare a animalelor sălbatice ce se adăpostesc în clădirile supuse reabilitării;
- Implementarea în mediul urban de soluții tip acoperiș verde, pereți verzi sau grădini urbane;
- Îmbunătățirea condițiilor de habitat pentru speciile de faună sălbatică din mediul urban (ex: adăposturi artificiale pentru lilieci și păsări, amenajarea spațiilor verzi în scopul susținerii unor specii protejate sau polenizatori).

Contribuția preconizată la realizarea la strategiile macroregionale și la strategiile privind bazele maritime, precum și la planurile teritoriale pentru o tranziție justă prevăzute la articolul [7] din Regulamentul (UE) [Regulamentul FTJ] sprijinite de FTJ, după caz

- Operațiunile indicate în axa 3 din POR 2021-2027 CENTRU vor contribui la implementarea Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (SUERD), prin promovarea unor investiții în conformitate cu ariile prioritare SUERD în scopul maximizării impactului acestora la nivel regional. Aceste operațiuni sunt în concordanță cu ariile prioritare SUERD definite în Planul de acțiune ce însoțește Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor⁵⁸, respectiv aria prioritară 2 „Energie Sustenabilă”, pentru P.I. 3.1 și P.I.3.2, ariile prioritare 5 „Gestionarea riscurilor de mediu” și 6. „Conservarea biodiversității, a peisajelor și a calității aerului și solurilor” (pentru P.I. 3.3) și aria prioritară 1.B „Îmbunătățirea mobilității și a multimodalității - legături rutiere, feroviare și aeriene” pentru P.I. 3.4.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Prioritatea 3.1. Renovarea fondului construit regional (clădiri rezidențiale și nerezidențiale, publice și private) în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin

a) clădiri rezidențiale

Principalele grupuri țintă:

- blocuri de locuințe – condominiu, inclusiv blocurile de locuințe clasate/ în curs de clasare ca monumente istorice din mediul urban;
- locuințe sociale mediul urban / alte cladiri cu destinație spațiu de locuit din mediul urban aflate în proprietate publică

Potențiale categorii de beneficiari:

- parteneriat UAT – asociații de locatari,
- UAT de tip urban
- parteneriate dintre UAT și alte instituții publice locale sau centrale
- parteneriate între UAT, inclusiv UAT judet

b) Renovarea fondului construit regional – clădiri publice

Principalele grupuri țintă:

- Clădiri publice destinate învățământului preuniversitar (creșe, grădinițe, școli, licee, inclusiv clădirile universităților) sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural
- Clădiri publice destinate învățământului universitar sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban
- Clădiri publice din sistemul sanitar sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural
- Clădiri publice cu funcțiuni culturale, sociale, sportive sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural
- Clădiri publice de birouri sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural

Potențiale categorii de beneficiari:

- UAT de tip urban (posibil rural pe cladiri publice) și UAT judet la eficienta energetica cladiri publice
- parteneriate între UAT, inclusiv UAT judet

⁵⁸ Plan de acțiuni privind SUERD, publicat în Comunicarea Comisiei SWD(2020) 59 final, 2020, disponibil <https://danube-region.eu/wp-content/uploads/2020/04/EUSDR-ACTION-PLAN-SWD202059-final.pdf>

- autorități publice centrale cu clădiri publice la nivel regional,
- parteneriate cu alte instituții publice locale sau centrale
- Universități (Universitățile din Regiunea Centru au clădiri proprietate (inclusiv clădiri de patrimoniu) și acționează spre îmbunătățirea eficienței energetice, promovarea surselor regenerabile de energie și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră prin măsuri pentru utilizarea unor surse alternative de energie (panouri fotovoltaice, pompe de căldură, etc.)

Prioritatea 3.2. : Sisteme de distribuție inteligentă a energiei electrice la tensiuni joase și medii (inclusiv rețele inteligente și sisteme TIC) și stocarea aferentă

Principalele grupuri țintă:

- blocuri de locuințe – condominiu, inclusiv blocurile de locuințe clasate/ în curs de clasare ca monumente istorice din mediul urban;
- locuințe sociale mediul urban / alte clădiri cu destinație spațiu de locuit din mediul urban aflate în proprietate publică
- Clădiri publice destinate învățământului (creșe, grădinițe, școli, licee, inclusiv clădirile universităților) sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural
- Clădiri publice destinate sistemului sanitar sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural
- Clădiri publice cu funcțiuni culturale, sociale, sportive sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural
- Clădiri publice de birouri sau alte clădiri asimilate acestora din mediul urban și rural

Potențiale categorii de beneficiari:

- UAT de tip urban și rural / UAT județ
- UAT din zona urbană funcțională,
- parteneriate între UAT, inclusiv UAT județ
- parteneriat UAT – asociații de locatari,
- parteneriate cu alte instituții publice locale sau centrale

Prioritate 3.3: Regenerare urbană sustenabilă

Grup țintă:

- comunitățile locale din mediul urban

Potențiale categorii de beneficiari:

- UAT de tip urban

Prioritate 3.4: Mobilitate urbană durabilă prin investiții bazate pe Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă

Grup țintă:

- comunitățile locale din mediul urban

Potențiale categorii de beneficiari:

- UAT de tip urban
- UAT din zona urbană funcțională / zonă metropolitană,
- parteneriate între UAT, inclusiv UAT județ
- ADI

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Regiunea Centru

The interregional and transnational actions –Article – 17(3)(d)(v)

Articolul 17(3)(d) Fiecare program stabilește pentru fiecare obiectiv specific:

(v) acțiunile interregionale și transnaționale ai căror beneficiari se află în cel puțin un alt stat membru;

Text field [2 000]

Cooperarea este un element esențial în dezvoltarea regională și un obiectiv al politicii de coeziune. De-a lungul timpului, Regiunea Centru a dezvoltat o rețea de parteneriate, cu regiuni și organizații din Uniunea Europeană care i-au facilitat participarea în 34 de proiecte de cooperare transnațională și interregională. Implicarea în aceste programe a oferit și oferă regiunii Centru oportunitatea de a participa la procese de învățare, schimb de experiență și împărtășire de bune practici cu alți actori europeni implicați în valorificarea sustenabilă a energiei și creșterea eficienței energetice dar și în alte domenii relevante pentru dezvoltarea durabilă a regiunii, precum: specializare inteligentă, adaptarea la schimbările climatice, mobilitate urbană durabilă, abordarea conceptului de economie circulară etc. Participarea la aceste programe ne-a permis de-a lungul timpului realizarea de studii, organizarea de cursuri de formare pentru reprezentanții autorităților publice și/sau potențiali solicitanți (de exemplu, un curs nZeB organizat la Sfântu Gheorghe, un atelier de scriere proiecte organizat cu sprijinul Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene) dar și întâlniri cu factorii cheie de la nivel regional (autorități publice locale și județene, universități, mediul de afaceri, clustere, organizații guvernamentale etc.), includerea pe agenda publică a unor teme de interes, calibrarea documentelor de programare la tendințele și direcțiile de dezvoltare ale Europei și nu în ultimul rând, a contribuit la promovarea Regiunii Centru la nivel european.

Aceast demers va continua și în perioada de programare 2021-2027 prin participarea la Programele de Cooperare Teritorială precum Interreg Europe 2021-2027, ce ne va permite implementarea unor acțiuni comune, schimb de practici și strategii de intervenție care să contribuie la dezvoltarea sustenabilă a regiunii.

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators								
Prior ity	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measu rement unit	Milesto ne (2024)	Target (2029)
3.1.	<i>SO 1b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	RCO 18 RCO 22 RCO 19	Gospodării care beneficiază de sprijin pentru îmbunătățirea performanței energetice a locuinței Capacitate de producție suplimentară pentru energia din surse regenerabile (din care: energie electrică, termică) Clădiri publice care beneficiază de sprijin pentru îmbunătățirea performanței energetic	<i>Nr.</i> <i>MW</i> <i>Nr.</i>		
3.2.	<i>SO 2b (iii) dezvoltarea sistemelor energetice inteligente, a rețelelor și a stocării la nivel loca</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	RCO 20 RCO 23 RCO 97	Rețele de încălzire și răcire centralizată nou construite sau îmbunătățite Sisteme digitale de gestionare pentru rețelele inteligente Numărul de comunități energetice și de comunități de energie din surse regenerabile care beneficiază de sprijin	<i>km</i> <i>Nr.</i> <i>Nr.</i>		
3.3.	<i>SO 3.b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	RCO 38 RCO 36 RCO 39	Suprafața de sol reabilitat care beneficiază de sprijin Suprafața infrastructurii verzi care beneficiază de sprijin în zonele urbane Sisteme de monitorizare a poluării aerului instalate	mp mp nr		
3.4.	<i>b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	RCO 48	Cale ferată nou construită sau modernizată non TEN-T			

				RCO 55	Lungimea liniilor de tramvai și metrou – noi			
				RCO 56	Lungimea liniilor de tramvai și metrou – reconstruite/modernizate			
				RCO 57	Material rulant ecologic pentru transportul public			
				RCO 58	Piste ciclabile care beneficiază de sprijin			
				RCO 59	Infrastructuri pentru carburanți alternativi (puncte de realimentare/reîncărcare) care beneficiază de sprijin			
				RCO 60	Orașe și localități cu sisteme de transport urban digitalizate noi sau modernizate			
				RCO	Spații publice create sau modernizate în zone urbane			

Table 3: Result indicators											
Pri orit y	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Categor y of region	ID [5]	Indicator [255]	Meas urem ent unit	Basel ine or refer ence value	R ef er en ce ye ar	Tar get (20 29)	Source of data [200]	Comm ents [200]
3.1	SO 1b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu 66nfras de seră	FED R	Mai putin dezvoltat a	RCR 26	Consum final anual de energie (din care: utilizatori rezidențiali, privați nerezidențiali, publici nerezidențiali)						
				RCR 29	numărul clădirilor publice care beneficiază de sprijin pentru creșterea nivelului de siguranță la acțiuni seismice, alături de măsurile de creștere a						

				RCR 31	eficienței energetice (propunere MDRAP nu se regasește în lista?)						
				RCR 32	Emisii de gaze cu efect de seră estimate						
					Energie totală din surse regenerabile produsă (din care: energie electrică, termică)						
					Energie din surse regenerabile: capacități conectate la rețea (operaționale);						
3.2	SO 2b (iii) dezvoltarea sistemelor energetice inteligente, a rețelelor și a stocării la nivel local	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCR 29	Emisii de gaze cu efect de seră estimate	Nr.					
				RCR 31	Energie totală din surse regenerabile produsă (din care: energie electrică, termică)						
				RCR 32	Energie din surse regenerabile: capacități conectate la rețea (operaționale)						
				RCR 33	Utilizatori conectați la rețele inteligente						
				RCR 34	Număr proiecte lansate pentru rețele inteligente						
3.3	SO 3.b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCR 52	Sol reabilitat utilizat pentru zone verzi, locuințe sociale, activități economice sau la nivel de comunitate						
				RCR 95							

				RCR 50	Populația care are acces la infrastructuri verzi noi sau modernizate în zonele urbane Populația care beneficiază de măsuri privind calitatea aerului						
3.4	SO 4.b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile			RCR 50	Populația care beneficiază de măsuri privind calitatea aerului						
				RCR 58	Numarul anual de pasageri care utilizeaza transportul pe calea ferata modernizata/nou construita						
				RCR 62	Număr anual de pasageri ai transporturilor publice						
				RCR 63	Numărul anual de utilizatorii ai liniilor de tramvai și de metrou						
				RCR 64	noi/modernizate Numărul anual de utilizatori ai pistelor ciclabile						

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 4 - O regiune accesibilă

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) *[This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]*

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region ⁵⁹	Code	Amount (EUR)
4.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	059 062	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region ⁶⁰	Code	Amount (EUR)
4.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus					
Priority No	Fund	Category of region ⁶¹	Code	Amount (EUR)	
4.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	48		

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

⁵⁹ Not relevant for CF

⁶⁰ Not relevant for CF

⁶¹ Not relevant for CF

2.A.3 Specific objective⁶² (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OS c (iii) Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

Text field [8 000]

În cadrul acestei priorități se dorește finanțarea următoarele categorii de infrastructuri:

- legături rutiere secundare reabilitate și nou construite către rețeaua rutieră și nodurile TEN-T (drumuri județene, drumuri expres, centuri ocolitoare cu statut de drum județean care asigură conectivitatea direct sau indirectă la rețeaua de baza – TEN-T) care vor fi prioritizate la nivel regional în baza unei Hotărâri a CDR Centru. Pentru acest tip de intervenție se va aplica un apel necompetitiv pe bază de portofoliu de proiecte prioritare.
- soluții pentru decongestionarea / fluidizarea traficului (pasaje, extinderi la 4 benzi, măsuri de siguranță) cu aplicant UAT municipii reședință de județ, UAT Consiliile Județene, Parteneriate. Acest tip de intervenție se vor implementa acele soluții de decongestionare / fluidizare a traficului de la nivelul municipiilor reședință de județ (daca punem și alte orașe) care sunt prioritizate în cadrul PMUD-urilor și care vor face obiectul unui apel competitiv

Finanțarea intervențiilor propuse va determina o mai bună conectivitate la nivel regional. Finanțarea proiectelor pe partea de infrastructură de transport județeană se va face în baza unei liste de proiecte prioritare aprobate prin Hotărâre de CDR centru și care va include proiecte ce vor realiza conectivitatea la rețeaua TEN-T, completând investițiile realizate până în prezent de față prin POR, dar în același timp luând în considerare conectivitatea zonelor încă rămase izolate la nivel regional sau a zonelor cu potențial turistic ridicat și care să completeze investițiile în domeniul turismului propuse prin Prioritatea 6.

De asemenea prin realizarea acestor investiții se va sprijini și implementarea măsurilor de mobilitate urbană integrate în PMUD-uri și se vor crea condiții pentru o mai bună fluidizare a traficului, atât la nivelul nivelului municipiilor și orașelor, cât și la nivelul ZUF sau zonei metropolitane.

Proiectele de reabilitare / modernizare / extindere a infrastructurilor de transport finanțate prin POR vor identifica toate presiunile existente și potențialele amenințări asupra infrastructurii verzi și vor include măsuri pentru reducerea / evitarea impacturilor semnificative. O atenție importantă va fi acordată refacerii conectivității ecologice în zona coridoarelor ecologice (detalii privind identificarea coridoarelor ecologice pot fi obținute de aici: <http://corehabs.ro/ro/rapoarte-produse>). Proiectarea măsurilor de menținere / refacere a conectivității ecologice, pentru fiecare proiect finanțat prin POR, se va realiza într-o manieră integrată ținând cont de impactul cumulat cu alte presiuni și amenințări din zona de implementare a proiectelor, precum și de contribuția schimbărilor climatice. Măsurile de evitare a fragmentării și/sau de defragmentare trebuie să fie eficiente la nivelul coridorului ecologic și nu doar la nivelul zonei de proiect.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

⁶² Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

Grupurile țintă vizate:

Locuitorii zonelor traversate de drumurile finanțate, turiștii și operatorii economici din zonele respective.

Potențiali beneficiari: UAT județ, UAT urban municipii reședința de județ – zona funcțională urbană, zona metropolită

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Regiunea Centru

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators								
Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
4.0	OS c (iii) Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere	FEDR	Mai puțin dezvoltata	RCO 44	Length of new or upgraded roads –non-TEN-T	km		
				RCO 46	Length of roads reconstructed or modernised - non-TEN-T	km		

Table 3: Result indicators											
Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Baseline or reference value	Reference year	Target (2029)	Source of data [200]	Comments [200]

4.0	<i>OS c (iii) Dezvoltare a unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor or climatice, inteligente și intermodal e, inclusiv îmbunătățiri rea accesului la TEN-T și a mobilității transfront aliere</i>	FE DR	Mai putin dezvolt ata	RCR 55	Annual users of newly built, reconstruct ed, upgraded or modernised roads	<i>nr</i>					
				RCR 56	Time savings due to improved road infrastructu re						

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 5 - O regiune educată

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) *[This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]*

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region ⁶³	Code	Amount (EUR)

⁶³ Not relevant for CF

5.1	ERDF	less developed	085, 086	
5.2	ERDF	less developed	088	
5.3	ERDF	less developed	087	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region ⁶⁴	Code	Amount (EUR)
5.0	ERDF	less developed	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus					
Priority No	Fund	Category of region ⁶⁵	Code	Amount (EUR)	
5.0	ERDF	less developed	48		

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁶⁶ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OP 4: OS 4.ii Îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii

2.A.3.1 Interventions of the Funds

⁶⁴ Not relevant for CF

⁶⁵ Not relevant for CF

⁶⁶ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

<p>Intervențiile prevăzute în cadrul acestui obiectiv specific au în vedere creșterea participării la educație a populației de vârstă școlară de la învățământul ante preșcolar până la cel terțiar prin creșterea calității condițiilor de învățare și a relevanței conținutului educațional pentru piața muncii.</p> <p>Vor fi realizate următoarele tipuri de apeluri pe categorii de unități de învățământ pentru:</p> <ul style="list-style-type: none">- învățământul antepreșcolar și preșcolar- învățământul primar, gimnazial și liceal cu excepția învățământului profesional și tehnic- Învățământul profesional și tehnic- Învățământul terțiar
<p>Prioritatea de investiție 5.1 Creșterea gradului de participare la nivelul educației timpurii și învățământului obligatoriu (învățământ antepreșcolar, preșcolar, primar, gimnazial, liceal- cu excepția ÎPT)</p> <p>Prin investițiile preconizate în cadrul acestei priorități de investiții dorim să răspundem celor trei priorități ale strategiei privind modernizarea infrastructurii educaționale</p> <ul style="list-style-type: none">- Asigurarea accesului la serviciile de educație în unitățile școlare din Regiunea Centru prin: Îmbunătățirea accesului la servicii de educație în zonele insuficient deservite și în unitățile de învățământ supraaglomerate, o mai bună utilizare a spațiilor, flexibilizarea spațiilor, Creșterea capacității de școlarizare în învățământul antepreșcolar (creșe și grădinițe); Îmbunătățirea condițiilor de cazare și posibilităților de transport pentru elevi și studenți- Creșterea calității, condițiilor de siguranță și funcționare în unitățile școlare din Regiunea Centru prin respectarea unor standarde minime pentru infrastructură și alinierea modului de proiectare a facilităților la principiile de învățare; adecvarea utilităților școlare, în care se includ sistemele de încălzire și de ventilație, canalizarea, colectarea deșeurilor și condițiile sanitare. Infrastructura de educație trebuie să fie solidă din punct de vedere structural pentru a putea asigura un mediu de învățare sigur și protejat pentru elevi.- Îmbunătățirea calității și relevanței mediilor de învățare prin Asigurarea și dezvoltarea unor medii de învățare de calitate care să sprijine procesul de învățare și stimularea dezvoltării competențelor solicitate pe piața forței de muncă sau a celor fundamentale pentru succesul în viață și în societate: asigurarea spațiilor necesare și dotărilor pentru biblioteci școlare, laboratoare etc.
<p>Pentru Prioritatea de investiții 5.2 Creșterea gradului de participare la învățământul profesional și tehnic</p> <p>Intervențiile din cadrul acestei axe vizează creșterea gradului de participare la ÎPT prin asigurarea condițiilor și cadrului necesar dobândirii competențelor și calificărilor în acord cu cerințele pieței muncii.</p> <p>Alături de asigurarea infrastructurii necesare funcționării unităților școlare din ÎPT, inclusiv dual, care vizează și adaptarea infrastructurii pentru accesul elevilor cu deficiențe/nevoi speciale, investițiile vor viza dotarea atelierelor școală, laboratoarelor, bibliotecilor, sălilor și terenurilor de sport.</p> <p>Susținerea parteneriatelor între unitățile de învățământ și companii/organizații care reprezintă angajatorii pentru a dezvolta noi programe de formare în acord cu cerințele acestora și pentru adaptarea condițiilor și conținutului de învățare la nevoile actuale și evoluția tehnologică.</p> <p>Un element important avut în vedere va fi asigurarea accesului elevilor din localitățile de reședință către infrastructura școlară atât prin amenajarea sau extinderea locurilor de cazare din internatele școlare și/ sau asigurarea mijloacelor de transport pentru a facilita accesul tuturor categoriilor de elevi la serviciile de educație și formare.</p>

<p>Creșterea numărului de unități școlare din ÎPT care corespund din punct de vedere al standardelor de funcționare și asigură un mediu de învățare atractiv și relevant pentru elevi va contribui la: scăderea abandonului școlar și creșterea gradului de cuprindere în învățământ a populației din grupa de vârstă 15-18.</p>
<p>Pentru Prioritatea de investiții 5.3 Creșterea relevanței învățământului terțiar</p> <p>Învățământul universitar este un pilon esențial al creșterii inteligente, educația superioară joacă un rol important în societate, contribuind la accelerarea inovării, creșterea economică și prosperitatea societății. Odată cu evoluția tehnologică, digitalizarea proceselor de producție, a apărut necesitatea de noi competențe, universitățile fiind în prima linie atât în ceea ce privește generarea evoluției tehnologice cât și crearea competențelor necesare utilizării acesteia.</p> <p>Intervențiile vizate în această prioritate vor duce la consolidarea poziției universităților din regiune ca furnizori de cunoaștere și competențe în sprijinul economiei regionale.</p> <p>Astfel, se urmărește finanțarea infrastructurii educaționale din învățământul terțiar pentru aducerea bazei materiale și a dotărilor la standarde comparabile cu universitățile din Europa, în acord cu nevoile de specializare inteligentă și competențele cerute pe piața regională.</p> <p>O dimensiune importantă a priorității este creșterea accesului la educație al studenților atât prin crearea condițiilor pentru atragerea de noi studenți (din mediul rural sau din alte localități sau județe) prin asigurarea condițiilor de cazare și alte facilități care sunt complementare actului educațional (săli de sport, terenuri de sport) precum și accesibilizarea infrastructurii pentru persoanele cu dizabilități.</p> <p>Investițiile propuse trebuie să asigure creșterea accesului la învățământul universitar precum și a calității și relevanței specializărilor pentru piața muncii.</p> <p>Investiția în infrastructura din învățământul superior va spori capacitatea universităților de a anticipa și a răspunde cerințelor pieței privind standardele și calitatea academică, de a dezvolta noi programe, beneficiind de tehnologie modernă și echipamente pentru a oferi studenților competențe cros-disciplinare. Investițiile se vor face cu prioritate în domenii cu potențial de creștere care contribuie la creșterea angajabilității absolvenților învățământului superior în sectoare competitive și în domeniile de specializare inteligentă.</p>
<p>Contribuția intervențiilor la realizarea obiectivului specific</p> <p>Măsurile prevăzute în cadrul acestei priorități vor duce la</p> <ul style="list-style-type: none"> - creșterea accesului la educație al populației de vârstă școlară și reducerea abandonului școlar ca urmare a îmbunătățirii condițiilor de siguranță și confort pentru elevi - Reducerea diferențelor și decalajelor dintre unitățile școlare în termeni de calitate a mediului de învățare prin asigurarea de spații de învățare adecvate și a dotărilor corespunzătoare formării competențelor de bază, tehnice și a celor socio-emoționale - Creșterea capacității de adaptare și răspuns a unităților școlare la cerințele pieței muncii și creșterea relevanței conținutului educațional prin dezvoltarea de calificări, specializări și competențe în acord cu tendințele - Consolidarea poziției universităților din regiune în ecosistemul regional de inovare
<p>Contribuția la strategia regională</p> <p>Măsurile prevăzute în cadrul acestei priorități vor contribui în mod direct la realizarea obiectivelor PDR Centru 2021/2027, Direcția Strategică 3 – Prioritatea 3.1. Îmbunătățirea calității, eficacității și relevanței ofertei educaționale regionale, a serviciilor și accesului la educație la toate nivelurile precum și la: Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii, Strategia Națională Pentru Învățământ Terțiar 2015 – 2020, Planul Regional de Acțiune pentru Învățământ Profesional și Tehnic</p>

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Grupul țintă vizat, în principal, este reprezentat de elevii și studenții care beneficiază de infrastructura îmbunătățită.

<p>Beneficiarii proiectelor finanțate în cadrul priorităților de investiții sunt:</p> <p>Prioritatea de Investiții 5.1: urban și rural</p> <ul style="list-style-type: none"> - Creșe - Unități de învățământ preșcolar (grădinițe) - unități de învățământ primar și gimnazial - Unități de învățământ primar și gimnazial special și special incluziv - unități de învățământ liceal (cu excepția școlilor și liceelor din rețeaua învățământului profesional și tehnic) <p>Prioritatea de investiții 5.2</p> <ul style="list-style-type: none"> – unități de învățământ din rețeaua publică a învățământului profesional și tehnic (școli profesionale, licee, școli postliceale și de maiștri) – de clarificat separarea finanțării între POR și PNDR (urban/rural) <p>Prioritatea 5.3</p> <ul style="list-style-type: none"> – universități publice din Regiunea Centru în parteneriat cu UAT-uri, agenți economici

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

<p><i>Text field [2 000]</i></p> <p><i>Teritoriul vizat de aceste intervenții este Regiunea Centru, România, cu zona urbană și rurală aferentă unităților administrativ teritoriale componente.</i></p>

The interregional and transnational actions –Article – 17(3)(d)(v)

<p><i>Text field [2 000]</i></p>

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

<p><i>Text field [1 000]</i></p>

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators								
Priority 5	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
5.1	4.ii îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii	FEDR	Mai puțin Dezvoltate	RCO 66	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor pentru îngrijirea copiilor care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
				RCO 67	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor din domeniul învățământului care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
5.2	4.ii îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii	FEDR	Mai puțin Dezvoltate	RCO 66	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor pentru îngrijirea copiilor care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
				RCO 67	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor din domeniul învățământului care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
5.3	4.ii îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în	FEDR	Mai puțin Dezvoltate	RCO 66	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor pentru îngrijirea copiilor care beneficiază de			

	educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii				sprijin (noi sau modernizate)			
				RCO 67	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor din domeniul învățământului care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			

Table 3: Result indicators											
Prior ity 5	Specific objectiv e (Invest ment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Categ ory of region	ID [5]	Indicator [255]	Measure ment unit	Baseli ne or refere nce value	Refere nce year	Targ et (202 9)	Sour ce of data [200]	Comm ents [200]
5.1	Îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii	FE DR	Mai puțin Dezvoltate	RC R 70	Numărul anual al copiilor care utilizează infrastructurile pentru îngrijirea copiilor ce beneficiază de sprijin						
				RC R 71	Numărul anual al elevilor care utilizează infrastructurile din domeniul învățământului ce beneficiază de sprijin						
5.2	Îmbunătățirea accesului la		Mai puțin Dezvoltate	RC R 71	Numărul anual al elevilor care						

	servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii				utilizează infrastructurile din domeniul învățământului ce beneficiază de sprijin						
5.3		FE DR	Mai puțin Dezvoltate	RC R 71	Numărul anual al elevilor care utilizează infrastructurile din domeniul învățământului ce beneficiază de sprijin						

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 6 - O regiune atractivă

Prioritatea 6.1. Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism din zonele cu potential turistic ridicat

Prioritatea 6.2. Dezvoltarea mediul urban prin implementarea de investiții rezultate din Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region ⁶⁷	Code	Amount (EUR)

⁶⁷ Not relevant for CF

6.1	FEDR	Mai putin dezvoltate	128, 129, 130	
6.2	FEDR	Mai putin dezvoltate	131, 131bis, 132, 133	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region ⁶⁸	Code	Amount (EUR)
6.0	FEDR	Mai putin dezvoltate	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus					
Priority No	Fund	Category of region ⁶⁹	Code	Amount (EUR)	
6.1	FEDR	Mai putin dezvoltate	32, 33, 37		
6.2	FEDR	Mai putin dezvoltate	32, 33		

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁷⁰ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

⁶⁸ Not relevant for CF

⁶⁹ Not relevant for CF

⁷⁰ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

Prioritatea 6.1. - Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism din zonele cu potențial turistic ridicat

Fără a se limita la acestea, acțiunile sprijinite pentru dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism se referă la:

- Conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;
- Îmbunătățirea infrastructurii de turism, în special în zone care dispun de un potențial turistic valoros;
- Dezvoltarea turismului balnear și de agrement;
- Modernizare/ extindere/ dotare tabere școlare / centre multidisciplinare de tineret;
- Promovarea unor nise turistice inovative;
- Îmbunătățirea accesului către resursele și obiectivele turistice (ca activitate complementară celorlalte);
- Dezvoltarea infrastructurilor integrate cu rol în administrare, protejare, informare și exploatare turistică sustenabilă.
- Investiții în infrastructura din domeniul cultural.

În vederea prioritizării proiectelor regionale de protejare, conservare, restaurare și promovare a obiectivelor de patrimoniu de la nivelul Regiunii Centru, pornim de la premisa că, deși toate obiectivele de patrimoniu au valoare intrinsecă, valoarea de patrimoniu nu se suprapune totdeauna cu potențialul turistic. De aceea, vor fi considerate prioritare acele obiective de patrimoniu UNESCO și de importanță națională (categoria A) care sunt sau pot deveni atractive din punct de vedere turistic și care pot fi parte a unor trasee tematice, indiferent dacă acestea sunt localizate în mediul urban sau rural.

Beneficiarii de sprijin în cadrul acestei axe vor realiza în mod obligatoriu planuri de conservare/ mentenanță a obiectivelor de patrimoniu. Totuși, faptul că un obiectiv de patrimoniu valoros este corect restaurat și întreținut nu este suficient dacă publicul nu este angajat deplin în explorarea și înțelegerea acestuia. De aceea, vor beneficia de sprijin activitățile care au ca finalitate dezvoltarea planurilor de interpretare pentru public, cu respectarea adevărului istoric.

Tot în acest scop, se va finanța digitalizarea obiectivelor de patrimoniu și utilizarea mijloacelor tehnologice de ultimă oră pentru promovarea patrimoniului, care pot asigura atât atragerea unui număr mai mare de turiști, cât și conservarea laturii imateriale a patrimoniului național.

În materie de investiții în turism, această prioritate de investiții va sprijini atât dezvoltarea turismului balnear și balneo-climateric în stațiuni, dar și dezvoltarea turismului balnear în localitățile cu resurse balneare importante dar care nu dețin în prezent statutul de stațiune balneară sau balneoclimatică cf H.G. 1016/2011.

Dezvoltarea infrastructurii pentru turismul balnear va presupune investiții în rețele de captare și transport, modernizare și creare baze de tratament, parcuri balneare, crearea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilităților aferente, amenajarea obiectivelor turistice naturale de utilitate publică precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe de utilitate publică, dezvoltarea de infrastructuri publice la scară mică pentru valorificarea atracțiilor turistice, activități de marketing și promovare turistică ale obiectivului finanțat, îmbunătățirea accesului către resursele turistice (ca activitate complementară celorlalte).

Portofoliul de proiecte al Regiunii Centru relevă existența unor nevoi reale de dezvoltare a turismului montan, fiind vizate investiții ca înființare/ modernizare/ extindere centre de vizitare pentru situri Natural 2000 sau creare/ modernizare/ extindere de trasee de drumeție și adăposturi Salvamont.

Posibile proiecte fanion la nivelul Regiunii Centru sunt proiectele care vizează dezvoltarea unei rețele de piste de biciclete care să lege mai multe județe. Infrastructura creată astfel oferă condiții optime de practicare a cicloturismului și facilitează introducerea în circuitul turistic a mai multor obiective turistice culturale și naturale aflate pe traseul vizat de piste. Este vorba despre proiecte complexe, care vor putea fi gândite în complementaritate cu axele adresate IMM-uri și digitalizării, prin dezvoltarea de aplicații de tipul ghid turistic virtual pe traseul pistelor sau dezvoltarea infrastructurii de cazare adaptată acestei forme de turism. Intervențiile pot viza reabilitarea și extinderea pistelor existente, precum și crearea unor noi piste de biciclete.

Ca și principiu de ierarhizare a investițiilor în domeniul turismului, vor avea prioritate investițiile în obiectivele turistice care pot genera creștere economică, printr-o creștere importantă a numărului de turiști.

Totodată, infrastructura centrelor de agrement pentru tineret necesită investiții pentru creșterea calității serviciilor de cazare și masă oferite copiilor și tinerilor, beneficiari ai taberelor școlare dar și pentru creșterea calității serviciilor oferite prin diversificarea paletelor de activități educaționale și recreative pe care le oferă copiilor și tinerilor.

În acest scop, este necesară finanțarea de lucrări de extindere/ modernizare/ reabilitare/ dotare a infrastructurii centrelor de agrement pentru tineret: a spațiilor de cazare din aceste centre, amenajarea, modernizarea și dotarea de spații adecvate pregătirii și servicii mesei, precum și a infrastructurii pentru activități educaționale și de recreere (terenuri de sport, alte spații pentru activități sportive, săli de conferință/ evenimente, etc).

Totodată, prin intermediul acestei priorități se dorește finanțarea infrastructurii culturale. Majoritatea clădirilor și spațiilor destinate activităților culturale din Regiunea Centru, fie că este vorba de muzee, galerii de artă, săli de spectacol sau cinematografe, au o vechime considerabilă, unele aparținând patrimoniului național sau local, însă puține au reușit să fie reabilitate, modernizate și dotate corespunzător (instalații și echipamente moderne necesare desfășurării activităților culturale și cele precum și cele care țin de siguranța și confortul participanților). Având în vedere tendința de creștere rapidă și de diversificare a activităților culturale, apreciem că, pe lângă reabilitarea/ modernizarea/ dotarea spațiilor actuale cu destinație culturală, va fi nevoie în unele centre urbane mari și mijlocii din regiunea noastră de crearea și dotarea de noi spații/clădiri multifuncționale care să servească mai bine noile de dezvoltare a sectorului cultural.

Prioritatea 6.2. - Dezvoltarea mediului urban prin implementarea de investiții rezultate din Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană

Fără a se limita la acestea, operațiunile sprijinite sunt:

- Sprijinirea dezvoltării și implementării Strategiilor integrate de dezvoltare urbană;
- Investiții în infrastructuri necesare care nu sunt incluse în alte priorități;
- Dezvoltarea capacităților autorităților urbane în dezvoltarea și implementarea de strategii integrate

În cadrul acestei Priorități se propune a se avea în vedere dezvoltarea cadrului dezvoltării urbane, inclusiv finanțarea elaborării/actualizării documentelor strategice, în principal SIDU și PMUD. În acest sens se va dezvolta un Document Cadru care va include linii directoare atât pentru municipii reședință de județ, cât și pentru celelalte orașe și municipii.

Prin intermediul acestei priorități se dorește finanțarea de proiecte prioritare ce rezultă din SIDU și care nu pot fi finanțate pe celelalte Axe prioritare, dar care sunt necesare pentru implementarea SIDU la nivel local.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Pentru prioritatea 6.1: UAT, parteneriate între UAT, unități de cult, unități de cultură, ONG-uri, autorități ale administrației publice centrale, parteneriate

Pentru prioritatea 6.2: UAT de tip urban, ZUF și Zone Metropolitane, parteneriate între UAT, inclusiv UAT județ

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

6.1 - Regiunea Centru în funcție de zonele prioritare identificate

6.2 – Regiunea Centru – urban, ZUF, zone metropolitane

The interregional and transnational actions –Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators

Prior ity	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measu rement unit	Milesto ne (2024)	Target (2029)
6.1.	<i>e (ii) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	RCO 77	Număr de obiective culturale și turistice finanțate	Nr.		
6.2.	<i>SO e (i) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	RCO 74	Population covered by projects in the framework of strategies for integrated territorial development	Nr.		
				RCO 75	Strategies for integrated territorial development supported	Nr.		
				RCO (new)	Open space created or rehabilitated in urban areas	mp.		

Table 3: Result indicators											
Pri orit y	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Categor y of region	ID [5]	Indicator [255]	Meas urem ent unit	Basel ine or refer ence value	R ef er en ce ye ar	Tar get (20 29)	Source of data [200]	Comm ents [200]
6.1.	<i>e (ii) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității</i>	FED R	Mai puțin dezvoltat a	RCR 77	Vizitatori ai obiectivelor culturale și turistice finanțate	Nr.					
6.2.	<i>SO e (i) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane</i>	FED R	Mai puțin dezvoltat a	RCR 77	Vizitatori ai obiectivelor culturale și turistice finanțate	Nr.					

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

2.B.2 Priority for technical assistance pursuant to Article 32 – repeated for each TA priority

Reference: Article 17(3)(e)

2.B.2.1 Description of technical assistance under financing not linked to costs – Article 32

Text field [3 000]

2.B.2.2. Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention

Reference: Article 17(3)(e)

Table 8: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)
<u>7</u>	<u>FEDR</u>	<u>Mai putin dezvoltate</u>	<u>140, 141, 142, 143</u>	

3. Financial plan

Reference: Article 17(3)(f)(i)-(iii); Article 106(1)-(3), Article 10; Article 21; CPR

3.A Transfers and contributions⁷¹

Reference: Article 10; Article 21; CPR

☐ Programme amendment related to Article 10, CPR (contribution to Invest EU)
☐ Programme amendment related to Article 21, CPR (transfers to instruments under direct or indirect management or between shared management funds)

⁷¹ Applicable only to programme amendments in line with Article 10 and 21, CPR.

Table 15: Contributions to InvestEU*

	Category of regions	Window 1 (a)	Window 2 (b)	Window 3 (c)	Window 4 (d)	Window 5 (e)	Amount (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e))
ERDF	More developed						
	Less developed						
	Transition						
	Outermost and northern sparsely populated						
ESF+	More developed						
	Less developed						
	Transition						
	Outermost and northern sparsely populated						
JTF*	More developed						
	Less developed						
	Transition						
CF							
EMFF							
Total							

* Initial JTF allocation (without complementary resources transferred) within the limits set in Article 21.

Table 16: Transfers to instruments under direct or indirect management*

Fund	Category of regions	Instrument 1 (a)	Instrument 2 (b)	Instrument 3 (c)	Instrument 4 (d)	Instrument 5 (e)	Transfer amount (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e)
ERDF	More developed						
	Transition						
	Less developed						
	Outermost and northern sparsely populated						
ESF+	More developed						
	Transition						
	Less developed						

	Outermost and northern sparsely populated						
CF							
EMFF							
Total							

* Cumulative amounts for all transfers during programming period.

Table 17: Transfers between shared management funds*

Receiving fund / instrument Transferring fund /instrument		ERDF				ESF+				CF	EMFF	AMIF	ISF	BMVI	Total
		More developed	Transition	Less developed	Outermost and northern sparsely populated	More developed	Transition	Less developed	Outermost and northern sparsely populated						
ERDF	More developed														
	Transition														
	Less developed														
	Outermost and northern sparsely populated														
ESF+	More developed														
	Transition														
	Less developed														
	Outermost and northern sparsely populated														
CF															
EMFF															
Total															

* Cumulative amounts for all transfers during programming period.

Table 18: Initial JTF allocation to the programme¹

Reference: Article 21 a

	Initial JTF allocation to the programme* per category of region		
	More developed	Transition	Less developed
Initial JTF allocation in the programme*			

* Programme with the JTF allocation.

¹ When JTF is the ‘fund concerned’ (basic data on the programme, p.1 of programme template).’’

(5) Under point 3.A, a new ticking box is inserted, after Table 18:

“Obligatory transfer of ERDF and ESF+ resources as complementary support to the Just Transition Fund²

Transfer to JTF	☐ concerns internal transfers within the programme with JTF allocation (Table 18A)
	☐ concerns transfers from other programmes to the programme with JTF allocation (Table 18B)
	☐ N/A (ie no support from JTF to the programme)

² In case a programme supported by the JTF receives complementary support (cf Article 21a) within the programme and from other programmes both Tables 18A and 18B need to be filled in.”

Table 18A: Transfer of ERDF and ESF+ resources to the Just Transition Fund (JTF) within the programme

		JTF allocation in the programme* per category of region		
		More developed	Transition	Less developed
Transfer within the programme* (complementary support) per category of region				
ERDF	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
ESF+	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
Total	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			

* Programme with the JTF allocation.”

Table 18B: Transfer of ERDF and ESF+ resources from other programme(s) to the Just Transition Fund (JTF) in this programme

		Complementary support to the JTF in this programme (CCI number)* per category of region		
		More developed	Transition	Less developed
Transfer(s) from other programme(s)** per category of region				
Programme 1 (CCI number)				
ERDF	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
ESF+	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
Programme 2 (CCI number)				
Programme 3 (CCI number)				
Total ERDF	More developed			

	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
Total ESF+	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost			
Total				

* programme with JTF allocation, which receives complementary support from the ERDF and ESF+.

** programme providing the complementary support from the ERDF and ESF+ (source)."

3.1 Financial appropriations by year

Reference: Article 17(3)(f)(i)

Fund	Category of region	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
ERDF	More developed								
	Transition								
	Less developed								

	Outermost and northern sparsely populated								
Total									
ESF+	More developed								
	Transition								
	Less developed								
	Outermost and northern sparsely populated								
Total									
Cohesion Fund	N/A								
EMFF	N/A								
Total									

3.2. Total financial appropriations by fund and national co-financing *

Reference: Article 17(3)(f)(ii), Article 17(6)

For the Investments for Jobs and Growth goal:

Table 11: Total financial appropriations by fund and national co-financing										
Policy/JTF objective or TA	Priority	Basis for calculation EU support (total or public)	Fund	Category of region**	EU contribution (a)	National contribution (b)=(c)+(d)	Indicative breakdown of national contribution		Total (e)=(a)+(b)***	Co-financing rate (f)=(a)/(e)***
							public (c)	private (d)		
	Priority 1	P/T	ERDF	Less developed						
				More developed						
				Transition						
				Special allocation for outermost and northern sparsely populated regions						
	Priority 2		ESF+	Less developed						
				More developed						
				Transition						
				Outermost and northern sparsely populated regions						
	Priority 3		JTF****	Less developed						
				More developed						
				Transition						
	Priority 4		CF							
TA	TA Art. 29 CPR		ERDF or ESF+ or CF or JTF							
	TA Art. 30 CPR		ERDF or ESF+ or CF or JTF							
Total ERDF				More developed						
				Transition						
				Less developed						
Total ESF+				Special allocation for outermost and northern sparsely populated regions						
				More developed						
				Transition						
				Less developed						

			Outermost and northern sparsely populated regions						
Total JTF			More developed						
			Transition						
			Less developed						
Total CF		N/A							
Grand total									

* Prior to the mid-term review in 2025 for the ERDF, the ESF+, the CF and the JTF, financial appropriations for the years 2021 to 2025 only.

**For ERDF: less developed, transition, more developed, and, where applicable special allocation for outermost and northern sparsely populated regions. For ESF+: less developed, transition, more developed and, where applicable, additional allocation for outermost and northern sparsely populated regions. For CF: not applicable. For technical assistance, application of categories of region depends on selection of a fund.

*** Where relevant for all categories of region.

**** Indicate the total JTF resources as a result of Table 18 (i.e. a JTF allocation and the complementary support transferred from the ERDF and the ESF+).”

4. Enabling conditions

Reference: Article 17(3)(h)CPR

Table 12: Enabling conditions							
Enabling conditions	Fund	Selected specific objective (N/A to the EMFF)	Fulfilment of enabling condition	Criteria	Fulfilment of criteria	Reference to relevant documents	Justification
Buna guvernanta a strategiei nationale sau regionale de specializare inteligenta	FED R	(i) Dezvoltarea capacitatilor de cercetare si inovare si adoptarea tehnologiilor avansate (ii) Fructificarea avantajelor digitalizarii, in beneficiul cetatenilor, al companiilor si al guvernelor (iii) Impulsionarea cresterii si competitivitatii IMM-urilor (iv) Dezvoltarea competentelor pentru specializare inteligenta, tranzitie industrială si antreprenoriat		<i>Strategia (strategiile) de specializare inteligenta trebuie sa fie sprijinita (sprijinite) de:</i> C1. O analiza la zi a factorilor care impiedica diseminarea inovarii, inclusiv digitalizarea C2. Existenta unei institutii sau a unui organism national/regional competent responsabil cu managementul strategiei de specializare inteligenta C3. Instrumente de monitorizare si evaluare pentru a măsura performantele in directia atingerii obiectivelor strategiei C4. Functionarea eficace a procesului de descoperire antreprenorială C5. Actiuni necesare pentru imbunatatirea sistemelor de cercetare si inovare nationale sau regionale, daca este relevant C6. Actiuni pentru managementul tranzitiei industriale, daca este relevant	Y/N	[500]	[1 000]

				C7. Măsuri în sprijinul colaborării internaționale			
					Y/N		
Un cadru de politică strategic pentru sprijinirea renovărilor destinate să îmbunătățească eficiența energetică a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale		b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră		C1. Este adoptată o strategie națională de renovare pe termen lung pentru sprijinirea renovării parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, în conformitate cu cerințele Directivei 2010/31/UE privind performanța energetică a clădirilor, care: a. implică obiective de etapă orientative pentru 2030 și 2040, și ținte pentru 2050 b. oferă o descriere orientativă a resurselor bugetare necesare pentru a sprijini implementarea strategiei c. definește mecanisme eficace pentru promovarea investițiilor în renovarea clădirilor C2. Măsuri de îmbunătățire a			

				eficienței energetice pentru a realiza economiile de energie necesare			
Planificarea globală a transporturilor la nivelul corespunzător		<p>c (iii) Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor</p> <p>climatică, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere</p>		<p>Se efectuează o cartografiere multinodală a infrastructurilor existente și a celor planificate până în 2030, care:</p> <p>C1.conține o justificare economică a investițiilor planificate, susținută de o analiză solidă a cererii și de o modelare a traficului, care ar trebui să ia în considerare impactul preconizat al liberalizării sectorului feroviar</p> <p>C2.reflectă planurile privind calitatea aerului, ținând seama în special de planurile naționale de decarbonizare</p> <p>C3.include investițiile în coridoarele rețelei centrale TEN-T, astfel cum sunt definite în Regulamentul (UE) nr. 1316/2013, în conformitate cu respectivele planuri de lucru ale rețelei TEN-T</p> <p>C4.în ceea ce privește investițiile din afara rețelei centrale TEN-T, garantează complementaritate a prin asigurarea unei conectivități suficiente la rețeaua centrală TEN-T și la nodurile acesteia pentru regiunile și comunitățile locale</p>			

				<p>C5. unde este cazul, raportează implementarea ERTMS conform cu Regulamentul de implementare al Comisiei EU 2017/6 din 5 ianuarie 2017 referitor la planul de implementare ERTMS.</p> <p>C6.promovează multimodalitatea, identificând nevoile de terminale multimodale sau de transbordare din cadrul transportului de pasageri sau marfă, precum și nevoile de moduri active de transport</p> <p>C7.include măsuri vizând promovarea combustibililor alternativi, în conformitate cu cadrele naționale de politici C8.</p> <p>Include un rezumat al evaluării riscurilor de siguranță rutieră, în conformitate cu strategiile naționale de siguranță rutieră existente, împreună cu o cartografiere a drumurilor și secțiunilor afectate și furnizarea cu prioritate a investițiilor corespunzătoarecă relevante</p> <p>C9. furnizează informații privind resursele bugetare și de finanțare corespunzătoare investițiilor planificate și necesare pentru acoperirea costurilor de exploatare și de întreținere a infrastructurilor</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				existente și a celor planificate			
Un cadru de politică strategic pentru sistemul de educație și formare, la toate nivelurile		d (ii) îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii ;		<p>Existența unui cadru de politică strategic la nivel național și/sau regional pentru sistemul de educație și formare, care cuprinde:</p> <p>C1.sisteme de anticipare și previziuni privind competențele, bazate pe date concrete, precum și mecanisme și servicii de monitorizare</p> <p>C2.măsuri care să garanteze un acces egal, participarea și absolvirea unor programe de educație și formare de calitate, relevante și incluzive și dobândirea de competențe-cheie la toate nivelurile, inclusiv în învățământul superior</p> <p>C3.un mecanism de coordonare la toate nivelurile sistemului de educație și formare, inclusiv la nivelul învățământului terțiar, și o atribuire clară a responsabilităților între autoritățile naționale relevante și/sau organismele regionale</p> <p>C4.modalități de monitorizare, evaluare și revizuire a cadrului de politică strategic</p> <p>C5.măsuri care să vizeze adulții cu calificări și competențe reduse și persoanele provenind din medii</p>			

				<p>socioeconomice dezavantajate, și cursuri de perfecționare profesională</p> <p>C6. Măsuri de sprijinire a cadrelor didactice, a formatorilor și a personalului universitar în ceea ce privește metode de învățare adecvate, evaluarea și validarea competențelor-cheie măsuri destinate a promova mobilitatea cursanților și a personalului și colaborarea transnațională a formatorilor și a personalului didactic, inclusiv prin recunoașterea rezultatelor studiilor și a calificărilor.</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

5. Programme authorities

Reference: Article 17(3)(j); Article 65, Article 78 CPR

Table 13: Programme authorities			
Programme authorities	Name of the institution [500]	Contact name [200]	E-mail [200]
Managing authority			
Audit authority			
Body which receives payments from the Commission			
Where applicable, body or, bodies which receive payments from the Commission in case of technical assistance pursuant to Article 30(5)			
Accounting function in case this function is entrusted to a body other than the managing authority			

Reference: 4th subparagraph of Article 17(3)

The repartition of the reimbursed amounts for technical assistance pursuant to Article 30(5) if more bodies are identified to receive reimbursements

The portion of the percentages set out in Article 30(5)(b) that would be reimbursed to the bodies which receive payments from the Commission in case of technical assistance pursuant to Article 30(5) (in percentage points)	
Body 1	p.p.
Body 2	p.p.

6. Partnership

Reference: Article 17(3)(g)

Text field [10 000]

7. Communication and visibility

Reference: Article 17(3)(i) CPR, Article 42(2) CPR

Text field [4 500]

8. Use of unit costs, lump sums, flat rates and financing not linked to costs

Reference: Articles 88 and 89 CPR

Table 14: Use of Union contribution based on unit costs, lump sums, flat rates and on financing not linked to costs

Indication of use of Articles 88 and 89 CPR*	Priority No	Fund	Specific objective (Jobs and growth goal) or area of support (EMFF)
Use of reimbursement of eligible expenditure based on unit costs, lump sums and flat rates under priority according to Article 88 CPR	Priority 1	ERDF	SO 1
			SO 2
	Priority 2	ESF+	SO 3
			SO 4
	Priority 3	CF	SO 5
			SO 6
	Priority 4	JTF	SO JTF
Use of financing not linked to costs according to Article 89 CPR	Priority 1	ERDF	SO 7
			SO 8
	Priority 2	ESF+	SO 9
			SO 10
	Priority 3	CF	SO 11
			SO 12
	Priority 4	JTF	SO JTF

Appendix 1: Union contribution based on unit costs, lump sums and flat rates

Template for submitting data for the consideration of the Commission

(Article 88)

Date of submitting the proposal	
Current version	

A. Summary of the main elements

Priority	Fund	Specific objective	Category of region	Estimated proportion of the total financial allocation within the priority to which the SCO will be applied in % (estimate)	Type(s) of operation		Corresponding indicator name(s)		Unit of measurement for the indicator	Type of SCO (standard scale of unit costs, lump sums or flat rates)	Corresponding standard scales of unit costs, lump sums or flat rates
					Code	Description	Code	Description			

B. Details by type of operation (to be completed for every type of operation)

Did the managing authority receive support from an external company to set out the simplified costs below?

If so, please specify which external company: Yes/No – Name of external company

Types of operation:

1.1. Description of the operation type	
1.2 specific objective	
1.3 Indicator name ⁷²	
1.4 Unit of measurement for indicator	
1.5 Standard scale of unit cost, lump sum or flat rate	
1.6 Amount	
1.7 Categories of costs covered by unit cost, lump sum or flat rate	
1.8 Do these categories of costs cover all eligible expenditure for the operation? (Y/N)	
1.9 Adjustment(s) method	
1.10 Verification of the achievement of the unit of measurement - what document(s) will be used to verify the achievement of the unit of measurement? - describe what will be checked during management verifications	

⁷² Several complementary indicators (for instance one output indicator and one result indicator) are possible for one type of operation. In these cases, fields 1.3 to 1.11 should be filled in for each indicator.

(including on-the-spot), and by whom. - what arrangements to collect and store the data/documents described?	
1.11 Possible perverse incentives or problems caused by this indicator, how they could be mitigated, and the estimated level of risk	
1.12 Total amount (national and EU) expected to be reimbursed	

C: Calculation of the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates

1. Source of data used to calculate the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates (who produced, collected and recorded the data; where the data are stored; cut-off dates; validation, etc.).

2. Please specify why the proposed method and calculation is relevant to the type of operation.

3. Please specify how the calculations were made, in particular including any assumptions made in terms of quality or quantities. Where relevant, statistical evidence and benchmarks should be used and attached to this annex in a format that is usable by the Commission.

4. Please explain how you have ensured that only eligible expenditure was included in the calculation of the standard scale of unit cost, lump sum or flat rate.

5. Assessment of the audit authority(ies) of the calculation methodology and amounts and the arrangements to ensure the verification, quality, collection and storage of data.

Appendix 2: Union contribution based on financing not linked to costs

Template for submitting data for the consideration of the Commission

(Article 89)

Date of submitting the proposal	
Current version	

A. Summary of the main elements

Priorit y	Fund	Specific objectiv e	Categor y of region	The amount covere d by the financi ng not linked to cost	Type(s) of operatio n	Conditions to be fulfilled/resu lts to be achieved	Corresponding indicator name(s)		Unit of measureme nt for the indicator	Envisaged reimburseme nt to the beneficiaries
							Cod e	Descripti on		
The overall amou nt covere d										

B. Details by type of operation (to be completed for every type of operation)

Types of operation:

1.1. Description of the operation type			
1.2 specific objective			
1.3 Conditions to be fulfilled or results to be achieved			
1.4 Deadline for fulfilment of conditions or results to be achieved			
1.5 Indicator definition for deliverables			
1.6 Unit of measurement for indicator for deliverables			
1.7 Intermediate deliverables (if applicable) triggering reimbursement by the Commission with schedule for reimbursements	Intermediate deliverables	Date	Amounts

1.8 Total amount (including EU and national funding)	
1.9 Adjustment(s) method	
<p>1.10 Verification of the achievement of the result or condition (and where relevant, the intermediate deliverables)</p> <ul style="list-style-type: none"> - describe what document(s) will be used to verify the achievement of the result or condition - describe what will be checked during management verifications (including on-the-spot), and by whom. - describe what are the arrangements to collect and store the data/documents 	
1.10a Use of grants in the form of financing not linked to costs	
<p>1.11 Arrangements to ensure the audit trail</p> <p>Please list the body(ies) responsible for these arrangements.</p>	

Appendix 2a: List of planned operations of strategic importance- Article 17(3)

Text field [2 000]

Appendix 4: EMFF action plan for each outermost region

Template for submitting data for the consideration of the Commission

Date of submitting the proposal	
Current version	

1. Description of the strategy for the sustainable exploitation of fisheries and the development of the sustainable blue economy

<i>Text field [30 000]</i>

2. Description of the main actions envisaged and the corresponding financial means

Description of the main actions	EMFF amount allocated (EUR)
Structural support to the fishery and aquaculture sector under the EMFF <i>Text field [10 000]</i>	
Compensation for the additional costs under Article 21 of the EMFF <i>Text field [10 000]</i>	
Other investments in the sustainable blue economy necessary to achieve a sustainable coastal development <i>Text field [10 000]</i>	

3. Description of the synergies with other sources of Union funding

<i>Text field [10 000]</i>
